V. İ. Lenin

# Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği




V. İ. LENİN ● DEMOKRATİK DEVRİMDE SOSYAL-DEMOKRASİNİN İKİ TAKTİĞİ

BEŞİNCİ BASKI

# DEMOKRATİK DEVRİMDE SOSYAL-DEMOKRASİNİN İKİ TAKTİĞİ[1]

V. İ. LENİN

ÇEVİREN
MUZAFFER ARDOS

V. İ. Lenin'in *Deux Tactiques de la Social Démocratie dans la Révolution Démocratique* (Editions Sociales Internationales, Paris 1934) adlı yapıtını, Fransızcasından Muzaffer Ardos dilimize çevirmiş ve *Two Tactics of Social-Democracy in the Democratic Revolution* (PP, Moscow 1970) basımı esas alınarak gözden geçirilmiş. ve kitap, *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği* adı ile, *Sol Yayınları* tarafından, Kasım 1978 (Birinci Baskı: Aralık 1967; İkinci Baskı: Ekim 1970; Üçüncü Baskı: Nisan 1976; Dördüncü Baskı: Kasım 1977) tarihinde, Ankara'da, *İlkyaz Basımevi*'nde dizdirilip bastırılmıştır.

# İÇİNDEKİLER

## VİLADİMİR İLİÇ ULYANOV LENİN

1870'te Sibirya'nın Simbirsk kasabasında doğdu. Orta halli bir aydın ailesinin çocuğuydu. Bolşevik Partisinin başında 1917'de Ekim ayaklanmasını başarıya ulaştırdı ve ilk sosyalist ülke olan SSCB'nin kurucusu oldu. 1924'te öldü.

V. İ. Lenin'in bütün yapıtları 45 ciltte toplanmıştır. Başlıca kitapları şunlardır. *"Halkın Dostları" Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?* (1894); *Ekonomik Romantizmin Bir Nitelendirilmesi* (1897); *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* (1899); *Ne Yapmalı?* (1902); *Bir Adım İleri, İki Adım Geri* (1904); *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği* (1905); *Materyalizm ve Ampiryokritisizm* (1908); *Emperyalizm — Kapitalizmin En Yüksek Aşaması* (1916-17); *Devlet ve Devrim* (1917); *Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky* (1918); *Sovyet Hükümetinin Acil Görevleri* (1918); *"Sol" Komünizm — Bir Çocukluk Hastalığı* (1920). Lenin'in inceleme, yazı, rapor, konuşma vb. şeklinde kaleme aldığı yapıtlarından birçoğu, konularına göre düzenlenerek, ayrı kitaplar halinde yayınlanmıştır. Bunlardan *Sol Yayınları* arasında yayınlananlar şunlardır: *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, İşçi Sınıfı ve Köylülük, Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, Sosyalizm ve Savaş, Tarım Sorunları, Marx-Engels-Marksizm, Gençlik Üzerine, Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü, Tasfiyecilik Üzerine.*

*Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği*'nde Lenin, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin oportünist kanadını oluşturan menşeviklerin 1905 Rus devrimindeki taktiklerini eleştirmiş ve bu devrimde menşevik taktiği açıklamıştır. Lenin, menşeviklerin taktiklerini eleştirirken, aynı zamanda, uluslararası oportünizmin de taktik yanılgılarını gözönüne sermektedir; ve o, burjuva devrim döneminde marksist taktiği koyarken ve burjuva devrim ile sosyalist devrim arasındaki farkı belirtirken, burjuva devrimden sosyalist devrime geçiş dönemindeki marksist taktiğin temel ilkelerini de formüle etmektedir. Lenin'in bu yapıtta savunduğu temel taktik ilkeler özet olarak şunlardır: (1) Proletarya, burjuva demokratik devrimin öncüsü olmalıdır; Rusya koşullarında demokratik devrime kılavuzluk edecek kuvvet, proletarya olmazsa, demokratik devrim sonuna vardırılamaz; bu devrimde, devrimci iktidar, işçilerin ve köylülerin demokratik devrimci diktatörlüğü biçiminde belirecektir, bu, sosyalist devrim aşamasındaki, proletaryanın sosyalist devrimci diktatörlüğünün değişik bir iktidar biçimidir; (2) çarlığı devirmek ve demokratik cumhuriyeti kurmak için en etkili savaşım biçimi, halk ayaklanmasıdır; (3) burjuva devrimin zafere ulaşması ve demokratik cumhuriyetin kurulması için her şey yapılmakla birlikte, devrim, demokratik aşamada durdurulmamalıdır ve devrimci hareket, burjuva demokratik görevleri yerine getirmekle yetinmemelidir. Burjuva demokratik devrim, kesintisiz olarak, sosyalist devrime dönüşmelidir.

# ÖNSÖZ

DEVRİM döneminde devrimci partilerin taktik sloganlarını değerlendirmemize yarayan malzemeleri bol bol sağlamakta olan olayları izlemek çok zordur. Bu kitapçık, Odesa olaylarından* önce yazılmıştır. *Proletari*'deki[3] yazımızda (n° 9, "Devrim Eğitir"), bu olayların, "süreç-içinde-ayaklanma" teorisini yaratmış olan ve geçici devrim hükümetinin propagandasını reddetmiş bulunan sosyal-demokratları bile, gerçekte, hasımlarının saflarına geçmeye ya da geçmeye başlamaya zorladığını göstermiştik. Devrimin, dingin siyasal

* Burada kastedilen Potemkin zırhlısındaki ayaklanmadır.[3] [*Yazarın 1907 baskısına notu.*]

gelişme dönemlerinde inanılmaz gibi görünen bir hız ve derinlikle insanları eğittiği, tartışma götürmez bir gerçektir. Ve asıl önemli olan, devrimin, yalnızca önderleri değil, aynı zamanda yığınları da eğitmesidir.

Devrimin, Rusya'daki işçi yığınlarına, sosyal-demokratçılığı öğreteceğinden en ufak bir kuşku yoktur. Devrim, çeşitli toplumsal sınıfların gerçek niteliğini ortaya koyarak, demokrasimizin burjuva niteliğini, ve burjuva demokratik anlamda devrimci olan, ama "toplumsallaştırma" düşüncesi yerine, kendi özünde, köy burjuvazisi ile kır proletaryası arasında yeni bir sınıf savaşımının tohumlarını taşıyan köylünün gerçek özlemlerini ortaya koyarak, sosyal-demokrasinin programını ve taktiklerini uygulamada doğrulayacaktır. Örneğin "Sosyalist-Devrimci Parti"nin[4] program taslağında öylesine açıkça görülebilen, Rusya'da kapitalizmin gelişmesi sorununda olsun, "toplumumuzun" demokratik niteliği ve köylü ayaklanmasının kesin zaferinin önemi sorununda olsun, eski narodnik[5] hareketin eski yanılsamaları — bütün bu yanılsamalar, kesin ve amansız bir biçimde, devrim tarafından boşa çıkarılacaktır. İlk kez olarak çeşitli sınıflar gerçek siyasal kimliklerini kazanacaklardır. Bu sınıflar, devrimden, yalnızca ideologlarının taktik sloganları ve programı ile değil, aynı zamanda yığınların açık siyasal eylemi ile belirlenmiş kesin bir siyasal çehreyle çıkacaklardır.

Devrimin bizi ve halk yığınlarını eğiteceğinden kuşku yoktur. Ama militan bir siyasal partinin şimdi karşı karşıya olduğu sorun, bizim, devrime herhangi bir şey öğretip öğretmeyeceğimiz sorunudur. Devrime bir proleter damgası vurabilmek için, devrimi, sözle değil, gerçekte kesin bir başarıya ulaştırmak için, demokrat burjuvazinin kararsızlığını, ikiyüzlülüğünü ve ihanetini etkisiz hale getirebilmek için, sosyal-demok-

rat öğretimizin doğruluğundan, sonuna kadar devrimci olan tek sınıf ile, proletarya ile olan bağımızdan yararlanabilecek miyiz?

Bütün çabalarımızı bu amaca yöneltmeliyiz. Başarımız, bir yandan siyasal durumu doğru değerlendirmemize, taktik sloganlarımızın doğru olarak saptanmasına ve öte yandan da, işçi yığınlarının gerçek savaşımcı gücünün bu sloganları desteklemesine bağlıdır. Partimizin bütün örgütlerinin ve bütün gruplarının, tüm düzenli günlük çalışmaları, propaganda, ajitasyon ve örgütlendirme çalışmaları, yığınlarla bağların sağlamlaştırılmasına ve genişletilmesine yönelmiştir. Bu çalışma her zaman gereklidir, ama devrim saati gelip çaldı mı, her zamankinden daha az yeterli sayılmalıdır. Böyle bir noktada, işçi sınıfı, açık devrimci eylem için içgüdüsel bir dürtü duyar ve biz de bu eylemin amaçlarını doğru olarak saptamayı öğrenmeli ve, daha sonra, bu amaçları alabildiğince yaygınlaştırmalı ve anlaşılabilir kılmalıyız. Unutulmaması gerekir ki, yığınlarla olan bağlarımız konusundaki yaygın kötümserlik, çoğu kez, proletaryanın devrimdeki rolü açısından, burjuva düşünceler için bir paravan görevi görür. Hiç kuşku yok ki, işçi sınıfının eğitimi ve örgütlendirilmesi için henüz yapacak çok, pek çok şey var, ama şimdi en önemli olan, bu eğitim ve örgütlendirme çalışmasında esas siyasal ağırlığı nereye vermemiz gerektiğidir. Sendikalara ve yasal örgütlere mi, yoksa bir ayaklanmaya, devrimci bir ordu ve devrimci bir hükümet yaratma çalışmasına mı?

Her ikisi de, işçi sınıfının eğitilmesini, ve örgütlenmesini sağlamaktadır. Her ikisi de, kuşkusuz, gereklidir. Ama bugünkü devrimde sorun şuna varmaktadır: işçi sınıfını eğitme ve örgütlendirme işinde hangisine ağırlık verilmelidir, birincisine mi, yoksa ikincisine mi?

Devrimin yazgısı şuna bağlıdır: işçi sınıfı, burjuvazinin bir yardımcısı, otokrasi üzerindeki baskısı yüzünden, kuvvet yönünden güçlü, ama siyasal olarak güçsüz bir yardımcısı rolünü mü oynayacaktır, yoksa halk devriminin kılavuzu ve önderi rolünü mü? Burjuvazinin daha akıllı temsilcileri, bunun çok iyi farkındadırlar. İşte bu yüzdendir ki, *Osvobojdenye*,[6] sosyal-demokraside akimovculuğu ve sendikalarla yasal dernekleri *şimdi* ön plana alan ekonomizmi[7] övmektedir. İşte bu yüzdendir ki, Bay Struve (*Osvobojdenye*, n° 72'-de), yeni-*İskra*'nın görüşleri içersindeki akimovcu eğilime kucak açmaktadır. İşte bu yüzdendir ki, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresinin kararlarının nefret verici dargörüşlülüğüne karşı ateş püskürmektedir.

Sosyal-demokratlar için yığınlara önderlik etmekte doğru taktik sloganlara sahip olmak, bugün son derece büyük bir önem taşımaktadır. Devrimci bir dönemde, ilkelere dayanan sağlam taktik sloganların önemini küçümsemek kadar tehlikeli bir şey olamaz. Örneğin *İskra*,[8] n° 104'te, aslında sosyal-demokrat hareket içersindeki karşıtlarının safına geçmekte, ama aynı zamanda da, zamanının ilerisinde olan ve bir sürü yanlışlarına, yanılgılarına vb. karşın, hareketin izlediği yolu gösteren sloganların ve taktik kararların önemini küçümsemektedir. Tam tersine, sağlam marksist ilkeler doğrultusunda proletaryayı yöneltmek isteyen ve olayların kuyruğunda sürüklenmek istemeyen parti için, doğru taktik kararların hazırlanmasının pek büyük bir önemi vardır. Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresinde ve partiden ayrılmış olan kesimin konferansında* alınan kararlarda, taktik gö-

* Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresine (Londra, Mayıs 1905) yalnız bolşevikler, Cenevre "Konferansına" da (aynı dönem)

rüşlerin —herhangi bir yazarın açıklamış olduğu gelişigüzel görüşler değil de, sosyal-demokrat proletaryanın sorumlu temsilcileri tarafından kabul edilen görüşlerin en açık, derinliğine düşünülmüş ve en tam ifadesini buluyoruz. Partimiz, bütün üyeleri tarafından kabul edilmiş kesin bir programa sahip olduğu için, öteki bütün partilerden üstün durumdadır. *Osvobojdenye*'nin burjuva demokrat oportünizminden ve sosyalist-devrimcilerin devrimci gevezeliklerinden farklı olarak partimiz, kendi taktik kararlarına karşı ilkeli bir tutum konusunda öteki partilere örnek olmalıdır. Ancak devrim sırasındadır ki, öteki partiler, birdenbire bir "taslak" programla ortaya çıkmayı ve ilk kez gözlerinin önündeki devrimin bir burjuva devrimi olup olmadığını araştırmayı akıl etmişlerdir.

İşte bunun için, biz, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresinin ve konferansın taktik kararlarını en büyük dikkatle incelemeyi, burada marksizmin ilkelerinden sapmaları ortaya çıkarmayı, ve demokratik devrimde, sosyal-demokrat proletaryanın somut hedeflerini açıkça belirlemeyi, devrimci sosyal-demokrasinin en ivedi görevi saymaktayız. Bu kitapçığın amacı, bu görevi yerine getirmektir. Taktiklerimizin marksist ilkeler açısından ve devrimin bize öğrettikleri açısından sınanması da, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin gelecekteki birliğinin koşulu olan taktik birliğini gerçekten hazırlamak isteyen, ve yalnızca sözde kalan öğütlerle yetinmek istemeyen bir kimse için gereklidir.

Temmuz 1905 *N. LENİN*

yalnız menşevikler katıldılar; biz konferansa katılanları, bu kitapçıkta çoğu kez "yeni-*İskra* grubu" diye adlandırıyoruz. Çünkü bunlar, *İskra*'yı yayınlamaya devam ederken, o zamanki siyasal dostları Trotski'nin ağzıyla, eski-*İskra* ile yeni-*İskra* arasında bir uçurum kazıldığını ilân ettiler. [*Yazarın 1907 baskısına notu.*]

BİR

# İVEDİ BİR SİYASAL SORUN

DEVRİMİN şu anında, günün konusu, kurucu bir halk meclisinin toplanması sorunudur. Bu sorunu nasıl bir çözüme bağlayacağız? Bu noktada ayrı ayrı görüşler var. Bellibaşlı üç siyasal eğilim belirmektedir. Çar hükümeti, halk temsilcilerinin toplanması gereğini teslim etmektedir, ama bu meclisin bir halk meclisi ve bir kurucu meclis olmasını hiç istememektedir. Buligin Komisyonunun[9] çalışmaları konusunda basında çıkan haberlere inanacak olursak, çarlık hükümeti, sınırlı nitelikler taşıyan ya da belli toplumsal tabakalarla sınırlandırılmış ve ajitasyon özgürlüğü tanımayan bir seçim sistemiyle gelen bir danışma meclisine yana-

şıyor görünmektedir. Sosyal-demokrasi tarafından yönetildiği için, devrimci proletarya, iktidarın tümüyle kurucu bir meclise devredilmesini ve bu amaçla genel seçim hakkıyla ve tam bir ajitasyon özgürlüğüyle birlikte, çar hükümetinin hemen iktidardan uzaklaştırılmasını ve onun yerine devrimci bir geçici hükümetin kurulmasını istemektedir. Ve ensonu, liberal burjuvazi, sözümona "anayasacı-demokrat parti"[10] önderleri aracılığıyla isteklerini ifade ederek, çar hükümetinin devrilmesini istememekte, geçici hükümet sloganını ortaya atmamakta, temsilciler meclisinin gerçekten halkı temsil etmesi için, gerçekten kurucu bir nitelik taşıması için, seçimlerin serbestliği ve dürüstlüğü için, gerçek güvenceler üzerinde direnmemektedir. *Osvobejdenye* eğiliminin biricik ciddî toplumsal dayanağı olan liberal burjuvazi, aslında, çar ile devrimci halk arasında mümkün olduğu kadar barışçı bir pazarlık için, burjuvaziye, iktidardan en büyük payın verileceği ve devrimci halka, proletarya ile köylülüğe ise, iktidardan en küçük payın düşeceği bir pazarlık için uğraşmaktadır.

Siyasal durum, şu anda, işte böyledir. Bugünkü Rusya'nın bellibaşlı üç toplumsal gücüne uygun düşen üç bellibaşlı siyasal eğilim, işte bunlardır. *Proletari*'de (n° 3, 4 ve 5) *Osvobojdenye* grubunun, ikiyüzlü politikalarını, ya da, daha basit ve daha açık olarak söylemek gerekirse, devrime karşı alçakça ihanet politikalarını nasıl demokratik iddialı boş sözler ardında gizlediklerini birçok kez gösterdik. Şimdi de sosyal-demokratların, şu anın görevlerini nasıl değerlendirdiklerini görelim. Çok kısa bir süre önce kabul edilmiş olan iki karar, biri (RSDİP'nin) Üçüncü Kongresinde alınan, ve öteki, partiden kopan kesimin "konferans"ında kabul edilen iki karar, bu bakımdan bize çok güzel malzeme sağlamaktadır Bu iki karardan hangisi siyasal

durumu daha doğru olarak değerlendiriyor ve devrimci proletaryanın taktiğini daha doğru bir biçimde tanımlıyor? Bu sorunun pek büyük önemi vardır, ve propagandacı olarak, ajitatör ve örgütleyici olarak görevini bilinçle yerine getirmek isteyen her sosyal-demokrat, bu sorunu gereken dikkatle incelemeli ve bu konuyla ilgisi bulunmayan düşünceleri bir kenara itmekte titiz davranmalıdır.

Partinin taktikleriyle, partinin siyasal tutumunu, ya da siyasal eyleminin niteliğini, yönünü ve yöntemlerini kastediyoruz. Parti kongreleri, yeni görevler ve yeni bir siyasal durum karşısında, bir tüm olarak ele alınan partinin siyasal durumunu ve gidişini tam olarak belirlemek için taktik kararlar alırlar. Rusya'da devrimin başlaması, yani halkın büyük çoğunluğu ile çar hükümeti arasındaki tam, kesin ve açık çatışma, böylesine yeni bir durum yaratmıştır. Bu yeni sorun, gerçekten kurucu nitelik taşıyan, bütün halkı gerçekten temsil eden bir meclisi toplamak için, pratik yöntemlerin neler olduklarının saptanması sorunudur. (Böyle bir meclise ilişkin teorik sorun, bütün öteki partilerden önce, sosyal-demokrasi tarafından, kendi parti programında resmî olarak çoktan çözümlenmişti.) Halk hükümetle çatışma durumunda olduğuna göre ve yığınlar yeni bir düzenin kurulmasının zorunluluğunu anladıklarına göre, iktidarı devirmeyi amaç edinen parti, devrilecek olan eski hükümetin yerini hangi hükümetin alması gerektiğini düşünmek zorundadır. Burada karşımıza *yeni* bir sorun çıkıyor: geçici bir devrim hükümeti. Bu sorunu tam olarak çözüme bağlayabilmek için, sınıf bilinçli proletaryanın partisi şunları açıklığa kavuşturmak zorundadır: 1° devam etmekte olan devrimde ve genel olarak proletaryanın tüm savaşımında geçici bir devrim hükümetinin *önemi*; 2° geçi-

ci devrim hükümetine karşı *tutumu*; 3° bu hükümete sosyal-demokrasinin *katılmasının* kesin koşulları; 4° sosyal-demokratlar katılmadığı takdirde, bu hükümete karşı *alttan* baskı yapmanın koşulları. Ancak bütün bu sorunların açıklığa kavuşmasıyladır ki, partinin bu alandaki siyasal tutumu, açık-seçik, sağlam ve ilkelere uygun bir nitelik kazanabilecektir.

Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresinin kararının, bu sorunları nasıl bir çözüme bağladığını görelim. Kararın tam metni şudur:

*"Geçici bir Devrim Hükümeti Konusunda Karar.*

"1. Proletaryanın hem kısa vadeli çıkarlarının hem de onun sosyalizmin sonal amaçları uğruna savaşımının çıkarlarının, siyasal özgürlüğü tam olarak sağlayacak önlemlerin alınmasını ve bunun sonucu olarak otokratik hükümet biçiminin yerini demokratik cumhuriyetin almasını gerektirdiğini;

"2. Rusya'da demokratik bir cumhuriyetin kurulmasının, ancak seçim kampanyası sırasında tam bir ajitasyon özgürlüğü sağlayabilecek ve halkın iradesini gerçekten temsil edecek bir kurucu meclisi, genel, eşit, tek dereceli ve gizli oya dayanılarak seçilecek bir meclisi toplayabilecek olan, ve bir geçici devrimci hükümete sahip olacak başarılı bir halk ayaklanmasıyla mümkün olabileceğini;

"3. Bugünkü toplumsal ve ekonomik düzen koşullarında, Rusya'daki bu demokratik devrimin, belirli bir anda, Rus proletaryasının devrimci dönemde elde etmiş olduğu bütün kazanımların büyük bir kısmını hiçbir engel tanımaksızın onun elinden koparıp alacak olan burjuvazinin egemenliğini zayıflatmak şöyle dursun, daha da güçlendireceğini gözönünde tutan Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresi, şu karara varır:

"*a*) Devrimin izleyebileceği en olası yol konusunda işçi sınıfının somut bir fikir edinmesinin sağlanması, ve devrimin belli bir anında, programımızın bütün ivedi siyasal ve ekonomik istemlerinin (asgarî programın) gerçekleşmesini proletaryanın ondan isteyebileceği geçici bir devrim hükümeti kurulması zorunludur.

"*b*) Kesenkes önceden kestirilemeyen güçler mevzilenmesi ve öteki etkenler yüzünden, partimizin temsilcileri, bütün karşı-devrimci girişimlere karşı amansız bir savaşım vermek ve işçi sınıfının bağımsız çıkarlarını korumak için, devrimci hükümete katılabilirler.

"*c*) Bu katılmanın kaçınılmaz koşulu, temsilcilerinin parti tarafından sıkı bir biçimde denetlenmesi ve tam bir sosyalist devrim uğrunda çaba gösteren sosyal-demokrasinin bağımsızlığının sürekli bir biçimde korunması ve, bunun sonucu olarak, bütün burjuva partilerine uzlaşmaz bir biçimde karşı durmasıdır.

"*d*) Sosyal-demokrasinin geçici devrim hükümetine katılmasının olanaklı olup olmadığına bakmaksızın, sosyal-demokrat parti tarafından yönetilen silahlanmış bir proletarya düşüncesini proletaryanın en geniş kesimleri arasında yaymalı, ve devrimin kazanımlarının savunulması, pekiştirilmesi ve genişletilmesi yolunda geçici hükümete sürekli baskı yapmalıyız."

İKİ

# RSDİP ÜÇÜNCÜ KONGRESİNİN GEÇİCİ DEVRİMCİ HÜKÜMET KONUSUNDAKİ KARARI BİZE NE GETİRİYOR?

BAŞLIĞINDAN da görüleceği gibi, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresinin bu kararı tümüyle ve yalnızca geçici bir devrim hükümeti sorununu ele almaktadır. Böylece, sosyal-demokratların geçici bir devrim hükümetine katılmaları, bu sorunun bir parçasıdır. Öte yandan, karar, yalnızca geçici bir devrim hükümetine değinmektedir, başka bir şeye değil; bunun sonucu olarak da, genel olarak "iktidarın ele geçirilmesi" sorunu vb. ise hiç sözkonusu edilmemektedir. Kongre, bunu ve benzer sorunları ele almakta haklı mıydı? Kuşkusuz haklıydı, çünkü Rusya'daki siyasal durum, bu sorunları hiçbir şekilde ivedi sorunlar haline getirmemektedir. Tam tersine, tüm hal-

kın şimdi gündeme aldığı sorun, otokrasinin devrilmesi ve bir kurucu meclisin toplanması sorunudur. Parti kongreleri, şu ya da bu yazarın haklı ya da haksız olarak ele aldığı sorunları değil, varolan koşulların ve nesnel toplumsal gelişmenin sonucu hayatî önem taşıyan siyasal sorunları ele almalı, bunları çözmelidir.

Bugünkü devrimde ve proletaryanın genel savaşımında geçici bir devrim hükümetinin önemi nedir? Kongre kararı, bunu, daha ilk satırlarında, proletaryanın kısa vadeli çıkarları bakımından olduğu gibi, "sosyalizmin sonal amaçları" bakımından da "siyasal özgürlüğü eksiksiz sağlayacak önlemlerin" gereğine işaret ederek açıklıyor. Eksiksiz siyasal özgürlük, parti programımızda da kabul edildiği gibi, çarlık otokrasisi yerine demokratik bir cumhuriyetin getirilmesini gerektirir. Kongre kararının demokratik bir cumhuriyet sloganını vurgulaması, hem mantık açısından ve hem de ilke açısından zorunludur, çünkü demokrasinin baş savunucusu olarak proletaryanın, uğrunda savaşım verdiği de işte bu eksiksiz özgürlüktür. Ayrıca, bugünkü durumda buna ağırlık vermek, her zamankinden daha gereklidir, çünkü tam şu sırada ülkemizde, monarşistler, yani sözümona anayasacı-"demokrat", ya da *Osvobojdenye* partisi "demokrasi" bayrağını dalgalandırıyor. Cumhuriyet kurmak için, bütün halk tarafından (yani genel, eşit, tek dereceli ve gizli oyla) seçilmesi ve kurucu nitelik taşıması gereken bir halk temsilcileri meclisi mutlaka gereklidir. Kongre kararında kabul edilmiş olan da işte budur. Ama bununla yetinmemektedir. "Halkın iradesini gerçekten temsil eden" yeni bir düzen kurmak için, temsilî bir meclise kurucu bir meclis demek yeterli değildir. Böyle bir meclisin, "kurma" yetkisi ve gücü de olmalıdır. Bunun bilincinde olan kongre kararı, kendisini, biçimsel bir "ku-

rucu meclis" sloganı ile sınırlamıyor, böyle bir meclisin görevlerini doğru dürüst yerine getirmesini sağlayacak olan maddî koşulları da belirtiyor. Kurucu diye adlandırılan meclisin, hangi koşullarda gerçekten kurucu nitelik kazanacağını belirtmek gereklidir, çünkü anayasacı-monarşist parti tarafından temsil edilen liberal burjuvazi, birçok kez belirttiğimiz gibi, kurucu bir halk meclisi sloganını kasıtlı olarak çarpıtmakta ve bu sloganı boş söz derekesine indirgemektedir.

Kongre kararı, *ancak* geçici bir devrim hükümetinin, ve dahası, başarılı bir halk ayaklanmasının organı olacak bir hükümetin, seçim kampanyasında tam bir özgürlüğü sağlayabileceğini ve halk iradesini gerçekten temsil edecek bir meclisin toplanmasını sağlayabileceğini belirtmektedir. Bu tez doğru mudur? Bu görüşe karşı gelen bir kimsenin, çar hükümetinin, gericilikten yana çıkmaksızın, seçimler sırasında tarafsız kalabileceğine, halkın iradesinin gerçekten ifadesini bulmasını kendisine sorun edineceğine inanması gerekir. Böylesine iddialar o kadar saçmadır ki, kimse bunu açıkça savunamaz, ama bizim *Osvobojdenye* takımı, liberalizm bayrağı altında inceden inceye bunu ima etmektedir. Birisinin kurucu meclisi toplaması gerek; birisinin seçimlerin özgür ve âdil olmasını güvence altına alması gerek; birisinin böyle bir meclise tam yetke ve iktidar vermesi gerek. Ancak ayaklanmanın organı olan devrimci bir hükümet, böyle bir şeyi bütün içtenliği ile isteyebilir ve bunun gerçekleşmesi için gerekeni yapabilir. Çar hükümeti, kaçınılmaz olarak, buna karşı çıkacaktır. Çar ile bir pazarlığa varmış olan ve halk ayaklanmasına tam olarak dayanmayan liberal bir hükümet, bunu içtenlikle isteyemez, ve bütün içtenliği ile istese bile bunu başaramaz. Demek ki, kongre, biricik doğru ve tümüyle tutarlı demokratik olan sloganı

getirmektedir.

Ama demokratik devrimin sınıf niteliği gözden kaçırılırsa, geçici bir devrim hükümetinin öneminin değerlendirilmesi eksik ve yanlış olur. İşte bunun için, karar, devrimin burjuvazinin egemenliğini güçlendireceğini eklemektedir. Bu, bugünkü toplumsal ve ekonomik düzen içersinde, yani kapitalist düzen içinde kaçınılmazdır. Ve burjuvazinin bazı siyasal özgürlüklere kavuşmuş olan proletarya üzerindeki egemenliğinin perçinleşmesinin, kaçınılmaz olarak, burjuvaziyle proletarya arasında amansız bir savaşıma yolaçması gerekir, burjuvazinin "devrimci dönemin kazanımlarını proletaryadan koparıp almak için" amansız girişimlerde bulunması gerekir. Demokrasi savaşımının öncüsü ve bu savaşımın başını çeken proletarya, burjuva demokrasisinin ya da yeni savaşımın getirdiği yeni uzlaşmaz karşıtlıkları bir an için bile aklından çıkarmamalıdır.

Böylece, biraz önce gözden geçirdiğimiz kararın bu kısmı, geçici bir devrim hükümetinin hem özgürlük için savaşım ile ve hem de bir cumhuriyet için savaşım ile olan bağıntısını ve yeni bir sınıf savaşımı için ortam hazırlayan demokratik devrimle olan ilişkisinin önemini, tümüyle değerlendirmektedir.

Bundan sonra gelen sorun, proletaryanın geçici bir devrim hükümetine karşı genel olarak tutumunun ne olacağı sorunudur. Kongre kararı, bunu, her şeyden önce, partinin geçici bir devrim hükümetinin zorunlu olduğu inancının işçi sınıfı arasında yayılmasını doğrudan öğütleyerek yanıtlıyor. İşçi sınıfı bu zorunluluğun bilincine varmalıdır: "Demokrat" burjuvazinin çarlık hükümetinin devrilmesi sorununu geri planda tutmasına karşılık, biz kendimiz bu sorunu ön plana getirmeli, ve geçici bir devrim hükümetinin gereği konusunda direnmeliyiz. Ayrıca, böyle bir hükümet için, içinde

bulunduğumuz dönemin nesnel koşullarıyla ve proleter demokrasisinin amaçlarıyla uyum içersinde olacak bir eylem programının ana çizgilerini belirlemeliyiz. Bu program, partimizin asgarî programının *tümüdür*, bir yandan mevcut toplumsal ve ekonomik ilişkiler temeli üzerinde tümüyle gerçekleştirilebilecek olan, ve öte yandan da, sosyalizmin gerçekleştirilmesi için ileri doğru atılacak ikinci adımın önkoşulları olan ivedi siyasal ve ekonomik reformlar programıdır.

Böylece, karar, geçici bir devrim hükümetinin niteliğini ve amacını açık ve seçik bir biçimde belirlemektedir. Kökeni ve temel niteliği yönünden böyle bir hükümet, halk ayaklanmasının organı olmalıdır. Biçimsel hedefi yönünden ise, bu hükümet, ulusal bir kurucu meclis toplamanın aracı olmalıdır. Eylemlerinin içeriği yönünden, bu hükümet, otokrasiye karşı ayaklanmış bir halkın çıkarlarını güvence altına alabilecek biricik programı, proleter demokrasisinin asgarî programını uygulamalıdır.

Geçici bir iktidar olduğu için, geçici bir devrim hükümetinin, henüz halkın tam onayını almamış yapıcı bir programı uygulayamayacağı ileri sürülebilir. Böyle bir itiraz, gericilerin ve "mutlakiyetçiler"in safsatasından başka bir şey olamaz. Yapıcı bir programı uygulamaktan kaçınmak demek, çürümüş bir otokrasinin feodal düzeninin varlığına gözyummak demektir. Böyle bir düzen, halk ayaklanmasının organı olan bir hükümet tarafından değil, ancak devrime ihanet eden bir hükümet tarafından hoşgörüyle karşılanabilir. Kurucu meclisin toplanma özgürlüğünü yürürlüğe koyamayacağı gerekçesiyle, bu tür bir özgürlüğün kurucu meclis tarafından yürürlüğe konmasının askıya alınarak toplanma özgürlüğünden vazgeçmemiz gerektiğini önermek, işi alaya almak demektir. Geçici bir devrim

hükümetinin, partimizin asgarî programını hemen uygulamasına karşı çıkmak da aynı ölçüde işi alaya almak demektir.

Ve ensonu belirtelim ki, geçici devrim hükümetine asgarî programımızı uygulama görevini yükleyen karar, azamî programımızın hemen uygulanması ve sosyalist devrimi gerçekleştirmek için iktidarın ele geçirilmesi yolundaki yarı-anarşistçe ve saçma düşünceleri de etkisiz hale getirmektedir. Rusya'nın ulaşmış olduğu ekonomik gelişme (nesnel koşullar) ve geniş proletarya yığınlarının ulaşmış oldukları bilinç ve örgütlenme düzeyi (nesnel koşullarla kopmaz bağları olan öznel koşullar) işçi sınıfının hemen ve tamamen kurtuluşunu olanaksızlaştırmaktadır. Ancak en bilisiz olanlardır ki, şu anda gelişmekte olan demokratik devrimin burjuva niteliğine gözlerini kapayabilirler; ancak en saf iyimserlerdir ki, işçi yığınlarının, sosyalizmin amaçları ve bu amaçlara ulaşmak için izlenecek yöntemler konusunda henüz pek az şey bildiklerini unutabilirler. Ve hepimiz inanıyoruz ki, işçi sınıfının kurtuluşu, işçi sınıfının kendi eseri olacaktır; yığınların bilinci ve örgütlenmesi olmadan, yığınları açık sınıf savaşımı yoluyla burjuvazinin tümüne karşı hazırlamadan ve eğitmeden, bir sosyalist devrim sözkonusu olamaz. Sosyalist devrimi geciktirdiğimiz yolunda anarşistlerin itirazlarına karşılık olarak şunu söylüyoruz: biz sosyalist devrimi geciktirmiyoruz, biz mümkün olan tek yoldan ve tek doğru yoldan, yani demokratik bir cumhuriyet yolundan, sosyalist devrime doğru ilk adımı atıyoruz. Kim sosyalizme siyasal demokrasi dışında, başka bir yoldan varmak istiyorsa, kaçınılmaz olarak, hem ekonomik, hem de siyasal anlamda saçma ve gerici sonuçlara varır. Eğer zamanı geldiğinde, işçiler, bize azamî programımızı niçin uygulamıyoruz diye so-

rarlarsa, kendilerini, demokratik düşünceye sahip halk yığınlarının sosyalizme henüz ne kadar yabancı olduklarını, uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarının henüz ne kadar az gelişmiş bulunduğunu, proleterlerin örgütlenmesinin henüz ne kadar yetersiz olduğunu belirterek yanıtlayacağız. O halde, bütün Rusya'da yüzbinlerce işçiyi gidin örgütlendirin, milyonlarca emekçinin programımızı desteklemesini sağlayın! Boş ama cafcaflı, anarşistçe palavralara kapılmaksızın bunu bir deneyin, ve anarşistçe boş palavralarla yetinmeyin, ve o zaman hemen göreceksiniz ki, bu örgütlendirme ve bilinçlendirme işinin, bu sosyalist eğitim işinin başarısı, demokratik dönüşümlerin eksiksiz gerçekleştirilmesine bağlıdır.

Devam edelim. Geçici bir devrim hükümetinin önemi ve proletaryanın bu hükümete karşı tutumu açıklığa kavuşturulunca, şu soru ortaya çıkıyor: bizim böyle bir hükümete (tepeden inme) katılmamız doğru mudur, ve eğer doğruysa hangi koşullarla? Alttan gelme eylemimiz ne olmalıdır? Kongre kararı, bu iki soruya açık-seçik yanıtlar veriyor. Karar, sosyal-demokrasinin geçici bir devrim hükümetine (demokratik devrim döneminde, cumhuriyet uğruna savaşım sırasında) katılmanın ilke olarak *doğru olduğunu*, vurgulayarak belirtmektedir. Bu açıklama, bizi, bu soruya ilke olarak olumsuz yanıt veren anarşistlerden ve böyle bir hükümete katılmamızı zorunlu kılacak bir durumun ortaya çıkabileceğini söyleyerek bizi *korkutmaya çalışan* sosyal-demokrasi içindeki (Martinov ve yeni-*İskra* yandaşları gibi) kuyrukçulardan kesin olarak ayırmaktadır. Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresi, bu açıklamasıyla, sosyal-demokratların geçici bir devrim hükümetine katılmalarının millerandcılığın[11] bir çeşidi olacağı, ve burjuva düzeninin kutsanması olacağı için ilkelere aykırı olduğu vb. yolunda yeni-*İskra*'-

nın tezini kesin olarak reddetmiş bulunmaktadır.

Ne var ki, sorunun ilke olarak kabul edilebilirliği, bunun pratik uygunluğu sorusunu çözmeyebilir. Bu yeni savaşım biçimi —parti kongresince kabul edilen "tepeden" savaşım biçimi— hangi koşullar altında geçerlidir? Anlaşılacağı gibi, güçler ilişkisi vb. gibi somut koşullardan şimdiden sözetme olanağı yoktur, ve karar, doğal olarak, bunları önceden saptamaktan kaçınmaktadır. Aklıbaşında bir kimse, şu anda, bu konuda herhangi bir kehanete girişmez. Yapabileceğimiz ve yapmamız gereken şey, katılmamızın niteliğini ve amacını saptamaktır. Katılmamızın iki amacını belirten kararın yaptığı da budur: 1° karşı-devrimci girişimlerle amansız savaşım, ve 2° işçi sınıfının bağımsız çıkarlarının savunulması. Liberal burjuvazinin, devrimci halkı korkutmak ve otokrasi karşısında boyuneğer bir tutum takınmasını sağlamak çabasıyla gericiliğin psikolojisinden böylesine bir coşkuyla sözetmeye başladığı bir sırada (*Osvobojdenye*, n° 71'de M. Struve'nin son derece öğretici "Açık Mektup"una bakınız), proletarya partisi tarafından karşı-devrime gerçek bir savaş açılması görevine dikkatleri çekmesinin tam zamanıdır. Siyasal özgürlüğün ve sınıf savaşımının büyük sorunlarını, son tahlilde, ancak kuvvet çözümler, ve bu kuvveti hazırlamak ve örgütlendirmek ve bu kuvveti yalnızca savunmada değil, saldırıda etkin olarak kullanmak işi de bize düşmektedir. Paris Komününden[12] bu yana Avrupa'da hemen hemen kesintisiz süregelen uzun gerici siyasal egemenlik, bizi, eylemin yalnızca "alttan" gelebileceği düşüncesine ve bizi yalnızca savunma savaşımlarını düşünmeye çok fazlasıyla alıştırmıştır. Hiç kuşku yok ki, şimdi artık yeni bir döneme girmiş bulunuyoruz; siyasal altüst olmalar ve devrimler dönemi başlamıştır. Rusya'nın şimdi içinden geç-

mekte olduğu dönem gibi bir dönemde, eski klişeleşmiş formüllerle yetinilmesine izin veremeyiz. Tepeden inme eylem düşüncesini yaymak, en enerjik saldırı eylemlerine hazırlanmak, bu eylemlerin koşullarını ve biçimlerini incelemek gerekir. Kongre kararı, bu koşullardan ikisini ön plana getirmektedir: biri, sosyal-demokrasinin geçici devrim hükümetine katılmasının biçimsel yanı ile (partinin temsilcileri üzerinde sıkı denetimi); öteki, bu katılmanın niteliği ile (partimizin hedefi olan tam sosyalist devrimi hiçbir zaman gözden ırak tutmamak) ilgilidir.

Partinin "tepeden inme" eylemiyle ilgili siyasetinin bütün yönlerini böylece açıkladıktan sonra —bu yeni savaşım biçimi şimdiye kadar hemen hemen hiç bilinmiyordu— bu kongre kararı, tepeden inme eylemi hangi durumlarda yapamayacağımızı da belirtmektedir. Biz, her durumda, geçici devrim hükümetine alttan baskı yapmak zorundayız. Bu alttan baskıyı yapabilmek için proletarya silahlandırılmalı —çünkü devrimci bir ortamda, işler, son derece büyük bir çabuklukla açık iç savaş evresine varır— ve sosyal-demokratik parti tarafından yönetilmelidir. Silahlı baskının amacı, "devrimin kazanımlarını savunmak, pekiştirmek ve genişletmek"tir, yani proletaryanın çıkarları açısından bu kazanımlar, asgarî programımızın tümüyle gerçekleştirilmesi olmalıdır.

Üçüncü Kongrenin geçici devrim hükümeti konusundaki kararının kısaca incelenmesini burada bitirmiş oluyoruz. Okurun da göreceği gibi, bu karar, bu yeni sorunun önemini, proletarya partisinin bu soruna karşı tutumunu ve partinin hem geçici bir devrim hükümeti içersinde, hem de onun dışında izleyeceği siyaseti açıklamaktadır.

Şimdi de, "konferans"ın kararını inceleyelim.

## ÜÇ

## "DEVRİMİN ÇARLIK ÜZERİNDE KESİN ZAFERİ" NE DEMEKTİR?

"KONFERANS"IN kararı şu sorunu ele almaktadır: *"İktidarın ele geçirilmesi ve geçici bir devrim hükümetine katılma"*.* Yukarıda da belirttiğimiz gibi, sorunun bu biçimde konması, kafa karışıklığının bir kanıtıdır. Sorun bir yandan dar bir biçimde konuyor: karar, yalnızca bizim geçici bir hükümete katılmamızı ele alıyor, partinin genel olarak geçici bir devrim hükümetine ilişkin görevlerine değinmiyor. Öte yandan, birbirinden tamamen ayrı iki sorun karıştırılmaktadır:

* Bu kararın tam metni, kitapçığın 400, 403, 407, 431, ve 433. sayfalarındaki aktarmalar birbirine eklenerek elde edilebilir. [*1907 baskısına yazarın notu.* Bu kitapta, 27, 35-36, 43, 89-90 ve 95. sayfalara bakınız.]

*demokratik* devrimin aşamalarından birine katılmamız sorunu ile *sosyalist* devrim sorunu. Gerçekten de, sosyal-demokrasi tarafından "iktidarın ele geçirilmesi", sosyalist devrimin ta kendisidir ve bu sözcükler doğru ve alışılan anlamıyla kullanılıyorsa, başka bir şey de olamaz. Yok eğer, bu sözcükler, sosyalist değil de demokratik bir devrim için iktidarın alınması anlamında kullanılıyorsa, o zaman, yalnızca geçici devrim hükümetine katılmanın değil, aynı zamanda *genel olarak* "iktidarın ele geçirilmesi"nden sözetmenin ne anlamı var? Besbelli ki, bizim "konferansçılar"ın kendileri de hangi konuyu ele alacaklarından pek emin değillerdi: demokratik devrimi mi, yoksa sosyalist devrimi mi? Bu sorun üzerindeki yazını izlemiş olanlar, bu karışıklığın, Martinov yoldaşın o ünlü *İki Diktatörlük*'ü ile başlatıldığını bilirler; yeni-iskracılar bir kuyrukçuluk örneği olan bu yazıda, bu sorunun ortaya konuş biçimini anımsamaya (9 ocaktan önce bile)[13] pek yanaşmıyorlar. Bununla birlikte, bu yazının konferans üzerinde ideolojik bir etki yarattığından kuşku yoktur.

Ama biz, kararın başlığını bırakalım. Kararın içeriğinde çok daha derin ve ciddî yanlışlar vardır. Kararın birinci kısmı şöyledir:

"Devrimin çarlık üzerinde kesin zaferi, ya başarılı halk ayaklanmasından doğacak olan geçici bir hükümetin kurulmasında, ya da halkın doğrudan devrimci baskısı altında, kurucu bir halk meclisinin toplantıya çağrılmasına karar verecek olan, şu ya da bu türden temsilî bir kurumun devrimci inisiyatifinde ifadesini bulur."

Böylece, devrimin çarlık üzerinde kesin zâferinin, başarılı bir ayaklanmada, ya da... temsilî bir kurumun kurucu meclis toplama kararında ifadesini bulabileceği bize söylenmektedir! Bu ne demek? Bundan ne an-

lamak gerekir? Kesin zafer, bir kurucu meclis örgütlendirme "karar"ında ifadesini bulabilir?? Ve böyle bir "zafer", "başarılı bir halk ayaklanmasından doğacak" geçici bir hükümetin kurulmasıyla aynı kefeye konulmaktadır!! Konferans, *başarılı* halk ayaklanmasıyla geçici hükümetin *kurulmasının* devrimin *fiilen* zaferi demek olduğunu, kurucu bir meclisin kurulması "kararı"nın ise, devrimin *sözde* zaferi anlamına geldiğini farketmemiştir.

Yeni-*İskra* menşeviklerinin konferansı, liberallerin, *Osvobojdenye* grubunun, sürekli olarak düştükleri aynı yanılgıya düşmüştür. *Osvobojdenye* grubu, iktidar ve yetkenin çarın elinde kaldığı olgusuna utangaçça gözlerini kapatarak ve bir kimsenin bir kurucu meclis "kurabilmesi" için *iktidarı* elinde tutması gerektiğini unutarak, "kurucu" meclis konusunda gevezelik edip durmaktadır. Konferans, temsilcileri tarafından —bu temsilciler kim olursa olsun— alınan bir "karar" ile, bu kararın gerçekleşmesi arasındaki büyük farkı da unutmuştur. Konferans, iktidar çarın elinde kaldığı sürece, temsilcileri kimler olursa olsun, hangi kararı alırlarsa alsınlar, bu kararların, 1848 Alman Devrimi tarihinin o ünlü Frankfurt Parlamentosunun[14] "kararlar"ında olduğu gibi, boş ve zavallı gevezelikler olarak kalacağını da unutmuştur. Devrimci proletaryanın temsilcisi Marx, *Neue Rheinische Zeitung*'da[15] *Osvobojdenye*-tipi Frankfurt liberalleriyle, güzel söylevler verdikleri için, her türden demokratik "kararlar" aldıkları için, türlü türlü özgürlükler "kurdukları" için, ama gerçekte iktidarı kralın elinde bırakarak, kralın emrindeki askerî güce karşı silahlı bir savaşımı örgütlemedikleri için, acımasızca alay etmekteydi. Ve Frankfurt-*Osvobojdenye* liberalleri nutuk atarken, kral zaman kazanıyor, askerî güçlerini pekiştiriyordu, öyle ki gerçek

güce dayanan karşı-devrim, o güzel "kararları"yla birlikte demokratların kökünü kazıdı.

Konferans, kesin zafer koşulunun eksik olduğu bir durum ile kesin zaferi aynı kefeye koymaktadır. Partimizin cumhuriyetçi programını kabul eden sosyal-demokratlar, nasıl olup da böyle bir yanılgıya düşmüşlerdir? Bu garip şeyi anlamak için, Üçüncü Kongrenin partiden kopan kesimi konusundaki kararına dönmek gerekiyor.* Bu karar, partimizde "ekonomizme yakın" çeşitli eğilimlerin varlığına işaret ediyor. Bizim "konferansçılar" (bunların, Martinov'un ideolojik kılavuzluğu altında olmaları bir raslantı değildir) devrimden, tıpkı ekonomistlerin siyasal savaşımlar, ya da 8 saatlik işgününden sözettikleri gibi sözetmektedirler. Ekonomistler, birdenbire, ortaya, "aşamalar teorisi"ni atmışlardı: 1° haklar uğruna savaşım; 2° siyasal ajitas-

* İşte bu kararın tam metni: "Kongre, partinin ekonomizme karşı verdiği savaşımdan bu yana geçen süre içersinde, RSDİP'nin içinde, değişik ölçü ve açıda ekonomizme yakın bazı eğilimlerin varolup gittiklerini ve proleter savaşım içersindeki sınıf bilincine sahip unsurları küçümsemek ve onları kendiliğindenciliğe bağımlı kılmak yolunda ortak bir eğilim gösterdiklerini saptar. Örgütlenme sorununda, bu eğilimlerin temsilcileri, teoride, düzenli bir biçimde yürütülen parti çalışmalarıyla uyuşmayan süreç-içinde-örgütlenme ilkesini öne sürerlerken, pratikte de, birçok durumlarda parti disiplininden sistemli olarak sapmakta ve başka durumlarda da, partinin en geri kesimlerine Rus yaşamının nesnel koşullarını hesaba katmadan, seçim ilkesinin yaygın bir biçimde uygulanması düşüncesini öğütlüyor ve bugünkü durumda, parti bağları için esas olan tek temel şeyi yıkmaya çalışıyorlar. Taktik sorunlarda, bunlar, liberal burjuva partilere karşı partinin tam bağımsız bir taktik izlemesine karşı çıkarak, çarlığa karşı halk ayaklanmasında partimizin örgütlendirici bir rol oynamasının olanağına ve yararına karşı çıkarak, hangi durumda olursa olsun partinin geçici demokratik devrim hükümetine katılmasına karşı çıkarak, parti çalışmalarını sınırlandırıcı bir çaba göstermektedirler.

"Kongre, bütün parti üyelerini, her yerde, fikir alanında, devrimci sosyal-demokrasinin ilkelerinden kısmen de olsa bu tür sapmalara karşı güçlü bir savaşımı sürdürmeye çağırır, ama aynı zamanda, bu fikirlere kapılmış olan kişilerin, parti kongrelerini, tüzüğünü tanımaları ve kayıtsız-şartsız parti disiplinine tamamen boyuneğmeleri koşuluyla parti örgütlerine girmelerini uygun görür." [*Yazarın 1907 baskısına notu.*]

yon; 3° siyasal savaşım; ya da 1° 10 saatlik işgünü; 2° 9 saatlik işgünü; 3° 8 saatlik işgünü. Bu "süreç-içinde-taktikler"in sonuçları herkesçe yeterince bilinmektedir. Şimdi de biz, bir başlangıç yapıp devrimi şu açık-seçik aşamalara bölmeye çağrılıyoruz: 1° çar, temsilî bir meclisi topluyor; 2° bu kurum, "halkın" baskısıyla kurucu bir meclis kurmaya "karar veriyor"; 3°... üçüncü aşama konusunda menşevikler henüz aralarında bir anlaşmaya varamamışlardır; bunlar, halkın devrimci baskısının, çarlığın karşı-devrimci baskısıyla karşılaşacağını ve böylelikle "karar"ın ya havada kalacağını, ya da sorunun, her şeye karşın, bir halk ayaklanmasının zaferi, ya da yenilgisiyle sonuca bağlanacağını unutmuşlardır. Konferans kararı, şu ekonomist düşünme biçimini yinelemektedir: işçilerin kesin zaferi, ya sekiz saatlik işgününün devrimci bir yoldan gerçekleşmesiyle, ya da on saatlik işgününün güvence altına alınıp, buradan dokuz saatlik işgününe geçme yolunda "karar" ile belirlenir... Kusursuz bir yineleme.

Belki de bu dediklerimize itiraz edilecek, ve kararı kaleme alanların, ayaklanmanın zaferi ile çarın toplantıya çağırdığı temsilî bir meclis "kararını" *aynı kefeye koymayı* düşünmediklerini ve istedikleri tek şeyin, partinin taktiklerinin her iki duruma da hazırlıklı olması gerektiği olduğunu söyleyecekler çıkacaktır. Buna yanıtımız şudur: 1° Karar metni, en küçük kuşkuya yer vermeyecek biçimde, temsilî bir kurum *kararını* açıkça "devrimin çarlık üzerinde kesin zaferi" olarak nitelendiriyor. Belki de bu, sözcük seçmedeki dikkatsizliklerin sonucudur; belki de bu metin, konferans tutanaklarına bakılarak düzeltilebilirdi, ama düzeltilmediği sürece, metnin ancak bir anlamı olabilir, ve bu anlam da *Osvobojdenye*'nin düşünce çizgisine tıpatıp uygundur. 2° Kararı yazanların varmış oldukları *Osvoboj-*

*denye* düşünce çizgisi, yeni-*İskra*'yı çıkaranların öteki yazılarında da daha büyük bir güçle ifade edilmektedir. Örneğin, (*İskra*, n° 100'de övülen, Gürcü dilinde yayınlanmış) Tiflis komitesinin organı *Sosyal-Demokrat*[16], "Zemski Sobor* ve Bizim Taktiklerimiz" başlıklı bir yazısında, (anımsatalım ki, sözkonusu toplantıya çağrılması konusunda henüz kesin olarak hiçbir şey bilmediğimiz) "Zemski Sobor'u eylemimizin ekseni olarak kabul eden" "taktikler", bizim için, silahlı ayaklanma ve geçici bir devrim hükümetinin kurulması "*taktiklerinden daha elverişli taktiklerdir*" demeye kadar işi vardırıyor. Bu yazıya ilerde gene değineceğiz. 3° Devrimin zaferi halinde olduğu gibi yenilgisi halinde de, ayaklanmanın başarısı halinde olduğu gibi ayaklanmanın ciddî bir güç durumuna gelememesi halinde de, partinin izleyeceği taktikler konusunda bir ön tartışmanın yapılması gerektiğine bir itiraz olamaz. Çar hükümetinin, liberal burjuvaziyle anlaşmak için, bir kurucu meclisi toplantıya çağırmayı başarması mümkündür; Üçüncü Kongre kararı, bu olasılığı gözönünde bulundurarak, "ikiyüzlü siyaset"ten, "sahte-demokrasi"den ve "Zemski Sobor türünden halkın temsilinin karikatürvari biçimleri"nden açıkça sözetmektedir.** Ama

* Ulusal Meclis. —ç.

** Devrim arifesinde hükümetin taktiklerine karşı alınacak tutumla ilgili kararın metni şudur:

"Bugünkü devrimci dönemde, hükümetin, kendini koruma amacıyla, daha çok proletaryanın bilinçli unsurlarına karşı yönelmiş alışılagelen baskı önlemlerini artırırken, aynı zamanda, 1° ödünlerle ve reform vaatleriyle işçi sınıfını siyasal bakımdan yozlaştırmaya ve onu, böylelikle, devrimci savaşımdan uzaklaştırmaya çalışmakta; 2° gene bu amaçla, sahte demokratik biçimler içersinde ikiyüzlü ödün siyasetini, işçileri komisyonlara ve konferanslara kendi temsilcilerini seçmeye çağırmaktan, Zemski Sobor türünden sahte bir halk temsilciliğinin kurulmasına kadar varan bir örtüyle gizlemekte; 3° kara-yüzler[17] denilenleri örgütlemekte ve halkın genel olarak gerici, bilisiz, ya da ırkçı ya da dinsel düşmanlıklarla gözüdönmüş unsurlarını devrime karşı kışkırtmakta ol-

önemli olan sorun, geçici devrim hükümeti konusundaki kararda bunlardan sözedilmemiş olmasıdır, çünkü bunun, geçici bir devrim hükümetiyle hiçbir ilgisi yoktur. Bu durum, ayaklanma sorununu ve geçici devrim hükümetinin kurulması sorununu erteliyor; bu sorunu değiştiriyor; vb.. Bugün sözkonusu olan, bir zaferin ya da yenilginin, doğru yolu ya da dolambaçlı yolu izlemenin mümkün olan çeşitli çözümleri değildir; sözkonusu olan, gerçekten devrimci olan yolun hangisi olduğu konusunda işçilerin kafalarını karıştırmanın, *Osvobojdenye*'nin yaptığı gibi bir zaferin *temel* koşullarının bulunmadığı bir durumu kesin zafer olarak nitelendirmenin bir sosyal-demokrat için asla hoşgörülmeyeceğidir. Belki de sekiz saatlik işgününü bir atılımda elde edemeyeceğiz, belki de buna varmak için uzun ve dolambaçlı bir yoldan geçmemiz gerekecek, ama proletaryayı, savsaklamalara, oyalamalara, pazarlıklara, ihanetlere ve gerici önlemlere *karşı koyamayacak* duruma getiren bir güçsüzlük ve zaaf durumunu, işçilerin zaferi olarak adlandıran kimse için ne diyeceğiz? Bir zamanlar *Vperyod*'da* belirtildiği gibi, Rus dev-

duğunu gözönünde bulunduran RSDİP Üçüncü Kongresi, partinin bütün örgütlerini:

"*a*) Propaganda ve bilinçlendirme eylemlerinde, bir yandan, hükümet ödünlerinin gerici amaçlarının maskelerini düşürmeye, bu ödünlerin zor karşısında verildiğini belirtmeye, öte yandan da otokrasinin proletaryayı tatmin edecek reformları kabul etmesinin olanaksızlığını belirtmeye;

"*b*) Bu cinsten önlemlerin gerçek amaçları konusunda işçileri aydınlatmak ve eşit, tek dereceli, ve gizli, genel oyla seçilmiş bir kurucu meclisin devrimci yoldan toplantıya çağrılmasının proletarya için taşıdığı önemi tanıtlamak için seçim kampanyasından yararlanmaya;

"*c*) Sekiz saatlik işgününün devrimci yoldan hemen sağlanması için ve işçi sınıfının öteki ivedi istemlerinin yerine getirilmesi için proletaryayı örgütlendirmeye;

"*d*) Kara-yüzlerin ve genel olarak hükümetin yönettiği bütün gerici unsurlara karşı silahlı direnmeyi örgütlendirmeye çağırır." [*Yazarın 1907 baskısına notu.*]

* *Vperyod* gazetesi, Cenevre'de, Ocak 1905'te, partinin bolşevik kesi-

rimi, belki de "ölü doğmuş bir anayasa" ile sonuçlanacaktır, ama bu, kesin bir savaşımın arifesinde ölü doğan bu çocuğu, "çarlık üzerinde kesin zafer" diye nitelendiren bir sosyal-demokratı haklı çıkarabilir mi? En kötü durumda, yalnızca bir cumhuriyeti gerçekleştirememekle kalmayıp anayasanın bile aldatıcı, "Şipov'vari"[18] bir anayasa olması olasılığı da vardır, ama bir sosyal-demokratın, cumhuriyetçi sloganımızı yumuşatması hoşgörülebilir mi?

Kuşkusuz, yeni-iskracılar, işi, henüz bu sloganı yumuşatmaya kadar vardırmadılar. Ama devrimci ruhun ne ölçüde onlardan uzaklaşmış olduğu, ölü bilgiçliğin bunları anın militan görevleri konusunda ne ölçüde körleştirdiği, kararlarında, birçok şey arasında, cumhuriyet konusunda tek söz etmeyi bile *unutmuş* olmaları olgusuyla, en çarpıcı bir biçimde ortaya çıkmıştır. Bu inanılmayacak bir şey, ama gerçek. Konferansın çeşitli kararlarında sosyal-demokrasinin bütün sloganları onaylanmış, yinelenmiş, açıklanmış ve ayrıntılı olarak sunulmuş hatta işçi temsilcilerinin ve delegelerin işçiler tarafından seçilmesi bile unutulmamış, ama geçici devrim hükümeti ile ilgili kararda cumhuriyeti anmaya fırsat bulamamıştır. Halk ayaklanmasının "zafer"inden ve geçici bir hükümetin kurulmasından sözetmek ve bu "önlemler", bu davranışlar ile cumhuriyetin elde edilmesi arasındaki ilişkiyi belirtmemek, proletaryanın savaşını yönetmek için değil, proleter hareketin kuyruğunda sürüklenmek için kararlar yazmak demektir.

minin organı olarak yayınlanmaya başlandı. Ocaktan mayıs ayına kadar 18 sayısı çıktı. Mayıstan sonra, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresi kararı gereğince RSDİP Merkez Organı *Proletari*, *Vperyod*'un yerini aldı. (Bu kongre, Londra'da, mayıs ayında yapılmıştı; menşevikler katılmamışlar ve Cenevre'de bir "konferans" toplamışlardı.) [*Yazarın 1907 baskısına notu.*]

Özetleyelim: kararın birinci bölümü, 1° cumhuriyetin kurulması uğruna savaşım yönünden ve gerçekten serbest oyla seçilmiş ve gerçekten kurma yetkisi olan bir kurucu meclisin toplanması uğruna savaşım yönünden, geçici bir devrim hükümetinin önemine ışık tutmamıştır; 2° bu karar, devrimin çarlık üzerinde kesin zaferini, gerçek bir zaferin temel koşulunun eksik olduğu bir durumla aynı kefeye koyarak, proletaryanın demokratik bilincinde bir karışıklık meydana getirmiştir.

DÖRT

# MONARŞİNİN KALDIRILMASI VE CUMHURİYET

BU kararın bir sonraki bölümüne geçelim:

"... Her iki durumda da, zafer, devrimci dönemde yeni bir evre başlatacaktır.

"Siyasal yönden kurtulmuş burjuva toplumunun unsurlarının kendi toplumsal çıkarlarını karşılamak ve iktidarı doğrudan ele geçirmek için kendi aralarında yürüttükleri savaşım süreci içinde, monarşi ve toplumsal ayrıcalıklar düzeninin kesin olarak ortadan kaldırılması — toplumsal gelişmenin nesnel koşullarının kendiliğinden ortaya çıkardığı bu yeni evredeki görev işte budur.

"Böylece, tarihsel niteliği bakımından burjuva olan

bu devrimin görevlerini yerine getirme işini üzerine alacak olan geçici bir hükümet, kurtuluş süreci içindeki bir ulusun uzlaşmaz karşıt sınıfları arasındaki karşılıklı savaşımı düzenlerken, yalnızca devrimci gelişmeyi ilerletmekle kalmamalı, aynı zamanda, bu gelişme içersinde kapitalist sistemin temellerini tehdit eden etmenlere karşı da savaş açmalıdır."

Kararın bağımsız bir kesimini oluşturan bu bölümünü inceleyelim. Yukarıya aktarılan tezlerdeki temel düşünce, kongre kararının üçüncü maddesinde ortaya konmuş olanla çakışmaktadır. Ama iki karardaki bu noktaların karşılaştırılması, aralarındaki şu köklü farkı hemen ortaya koyacaktır. Devrimin toplumsal ve ekonomik temellerini kısaca tanımlayan kongre kararı, dikkatlerini tümüyle, sınıfların açık-seçik kazanımlar uğruna giriştikleri savaşım üzerinde yoğunlaştırmakta ve proletaryanın militan görevlerini ön plana çıkarmaktadır. Devrimin toplumsal ve ekonomik temelleri konusunda uzun, muğlak ve karışık bir açıklama getiren konferansın kararı, belirli kazanımlar elde edilmesi için savaşımdan pek bulanık biçimde sözediyor ve proletaryanın militan görevlerini tamamen geri plana itiyor. Konferansın kararı, eski düzenin, toplumun çeşitli unsurları arasındaki karşılıklı savaşım süreci içersinde ortadan kalkmasından sözediyor. Kongre kararı, bizim, proletaryanın partisinin, eski düzeni ortadan kaldırma işini başarmamız gerektiğini, ancak demokratik bir cumhuriyetin kurulmasının eski düzenin gerçekten ortadan kaldırılması demek olacağını, bu cumhuriyeti elde etmemiz gerektiğini, cumhuriyet uğruna ve tam özgürlüğümüz uğruna yalnızca otokrasiye karşı değil, bunlardan bizi yoksun bırakmaya kalkışırsa (ve kalkışacağı da kesindir) burjuvaziye karşı da savaşacağımızı söylemektedir. Kongre kararı, belirli bir sınıfı, açık-

ça belirlenmiş ivedi bir amaç için savaşıma çağırıyor. Konferansın kararı ise, çeşitli güçlerin karşılıklı savaşımından sözediyor. Bu iki karardan biri, etkin savaşımın psikolojisini ifade ediyor, öteki ise, olayları dıştan seyredenin psikolojisini ifade ediyor; kararlardan biri, eyleme, yaşama çağırıyor; öteki ise, ölü bir bilgisizlik içinde boğulmuştur. Her iki kararda da, şu andaki devrimin, bizim için ancak ilk adım olduğu, ve bunu bir ikinci adımın izleyeceği bildiriliyor; ama biri, bundan, bu birinci adımı mümkün olduğu kadar erken atmamız gerektiğini, bu adımı mümkün olduğu kadar çabucak tamamlayarak cumhuriyeti gerçekleştirmemiz, karşı-devrimi amansızca ezmemiz ve ikinci adım için ortam hazırlamamız gerektiği sonucunu çıkarıyor. Öteki karar ise, birinci adımın ayrıntılı tanımlamalarına girişiyor ve (kabalığımı hoşgörün) bu ayrıntıları geveleyip duruyor. Kongrenin kararı, marksizmin, eski, ama gene de sonsuza dek yeni kalacak düşüncelerine (demokratik devrimin burjuva niteliğine) dayanıyor, ya da bunları hareket noktası olarak alıyor ve bunlardan hem demokratik devrim için, hem de sosyalist devrim için savaşım vermekte olan ilerici sınıfın ilerici görevlerini çıkarıyor. Konferansın kararı ise, bu hareket noktasının ötesine geçmiyor, onu tekrar tekrar ağzında geveleyip durarak kurnazlık etmeye çalışıyor.

Bu, Rus marksistlerini uzun süreden beri iki kanada bölmüş olan ayrımın ta kendisidir: "legal marksizm"in eski günlerinin lafebesi kanadı ile savaşkan kanadı, ve olgunlaşmamış yığın hareketi döneminin ekonomist kanadı ile siyasal kanadı. Marksizmin, genel olarak sınıf savaşımının ve özel olarak da siyasal savaşımın derin ekonomik kökleri bulunduğu yolundaki doğru önermesinden, ekonomistler, siyasal savaşıma sırt çevirmek gerektiği, bu savaşımın gelişmesini gecik-

tirmek, kapsamını daraltmak ve hedeflerini kısa tutmak gerektiği gibi garip bir sonuç çıkarıyorlardı. Siyasal savaşımdan yana olanlar ise, tam tersine, aynı önermelerden başka bir sonuç, yani bugünkü savaşımımızın kökleri toprağa ne kadar derinliğine dalarsa, o ölçüde daha geniş, daha yürekli, daha büyük kararlılıkla ve daha büyük inisiyatifle harekete geçmemiz gerektiği sonucunu çıkarıyorlar. Şimdi de, bu aynı tartışma, farklı koşullarda ve farklı bir biçimde karşımıza çıkıyor. Demokratik devrimin sosyalist bir devrimden çok farklı olduğu, bu devrime, "ilgi duyan"ların hiç de yalnızca yoksul ve düşkünler olmadığı, bu devrimin *tüm* burjuva toplumunun kaçınılmaz gereksinmeleri ve gerekleri içersinde derin köklere sahip bulunduğu yolundaki öncüllerden — bu öncüllerden, biz, ileri sınıfın, demokratik amaçlarını en büyük yüreklilikle formüle etmesi, bunları en kesin bir biçimde ve eksiksiz olarak ifade etmesi, doğrudan cumhuriyet sloganını öne sürmesi, ve geçici bir devrim hükümetinin kurulması ve karşı-devrimin amansızca ezilmesi düşüncesini yaygınlaştırması gerektiği sonucunu çıkarmaktayız. Ama karşıtlarımız, yeni-*İskra* grubu ise, bu aynı öncüllerden, demokratik vargıların tümüyle ifade edilmemesi gerektiği; cumhuriyetin günlük sloganlarda yer almayabileceği; geçici bir devrim hükümetinin zorunluluğu düşüncesini yagınlaştırmaktan kaçınılabileceği; salt bir kurucu meclis toplama kararının kesin bir zafer olarak adlandırılabileceği, eylem amacımız olarak karşı-devrimle savaşım görevinin öne sürülmesine gerek olmadığı, böylece bunun bir "karşılıklı savaşım süreci" gibi anlaşılmaz (ve göreceğimiz gibi, yanlış formüle edilmiş) bir şeye indirgenebileceği sonuçlarına varmaktadırlar. Bu, siyasal önderlerin dili değil, arşiv kurtlarının dilidir.

Yeni-*İskra* grubunun kararındaki çeşitli formülasyonları daha yakından inceledikçe, daha önce belirtilmiş olan temel özellikleri daha da açıklık kazanmaktadır. Örneğin, bize, "siyasal olarak kurtulmuş burjuva toplumunun unsurları arasındaki bir karşılıklı savaşım süreci"nden sözediliyor. Bu kararın ele aldığı konuyu (geçici bir devrim hükümeti) akılda tutarak, insan şaşkınlık içinde şunu soruyor: "karşılıklı bir savaşım sürecinden sözedilecekse, burjuva toplumu siyasal bakımdan *köleleştiren* unsurları nasıl suskunlukla geçiştirebiliriz? 'Konferansçılar', devrimin başarılı olacağını varsaydıklarına göre, bu unsurların gerçekten de daha şimdiden yokolduklarını mı sanıyorlar?" Böyle bir fikir, genel olarak saçma ve özel olarak da son derece büyük bir siyasal saflığın ve siyasal bir miyopluğun ifadesidir. Devrime yenik düşen karşı-devrim yokolmayacaktır; tam tersine, karşı-devrim, kaçınılmaz olarak, yeni ve daha amansız bir savaşımı başlatacaktır. Kararımızın amacı, devrim başarıya ulaşınca karşı karşıya geleceğimiz görevleri tahlil etmek olduğuna göre, karşı-devrimin saldırılarını geriye püskürtme işine (kongre kararında da yapıldığı gibi) çok büyük bir dikkat göstermek, ve savaşkan bir partinin bu çok ivedi ve hayatî siyasal görevlerinin bugünkü devrimci dönemden *sonra* ne olacağı, ya da "siyasal olarak *kurtulmuş* bir toplum" gerçekleştiğinde ne olacağı konusundaki genel tartışmalar içersinde boğulmamalarını sağlamak bizim görevimizdir. Nasıl ekonomistler, ivedi siyasal görevlerini anlama yeteneksizliklerini gizlemek için, siyasetin ekonomiye bağımlı olduğu yolunda ilkel gerçekleri ileri sürüyorlardıysa, aynı şekilde, yeni-*İskra*'yı çıkaranlar da, toplumun siyasal *kurtuluşunun* bize yüklediği ivedi devrimci görevleri anlayamamış olmalarını gizlemek için siyasal olarak *kurtulmuş* bir

toplumun bağrındaki savaşım konusunda ilkel gerçeklerin sözünü edip duruyorlar.

Şu ifadeyi ele alalım: "monarşi ve toplumsal ayrıcalıklar düzeninin kesin olarak ortadan kaldırılması". Monarşinin kesin olarak ortadan kaldırılması, açık anlamıyla, demokratik cumhuriyetin kurulması demektir. Ama bu ifade, o yaman adam Martinov'a ve hayranlarına aşırı ölçüde basit ve açık görünmektedir. Onlar bunu "derinleştirmek"te ve daha "akıllı" bir biçimde koymakta direniyorlar. Bunun sonucu olarak, bir yandan derin görünmek için gülünç ve boş çabalar gösteriyorlar; öte yandan, bir slogan yerine bir tanımlama, ileriye doğru yürünmesi için yürekli bir çağrıda bulunacaklarına, geçmiş konusunda bilmem hangi hüzünlü düşünceleri ifade ediyorlar. Sanki karşımızdakiler, cumhuriyet uğruna savaşmak için şimdiden harekete geçen canlı insanlar değil, sorunu *plusquamperfectum** açısından, *sup specie aeternitatis*** ele alan taşlaşmış mumyalardır.

Devam edelim: "... geçici hükümet ... bu ... burjuva devrimin görevlerini yerine getirme işini üzerine alır. ..." Burada hemen belli oluyor ki, konferansçılar, proletaryanın siyasal önderlerinin karşısına dikilen somut bir sorunu görememişlerdir. Geçici bir devrim hükümetine ilişkin somut sorun, bunların gözünde, son, genel olarak burjuva devrimin amaçlarını gerçekleştirecek olan geleceğin birbirini izleyecek hükümetleri sorunuyla bulanıklaşmıştır. Eğer sorunu "tarih açısından" incelemek isteyecek olursanız, herhangi bir Avrupa ülkesi örneği, size, hiç de "geçici" olmayan birçok hükümetlerin, her ülkede, burjuva devrimin görevlerini yerine getirdiklerini ve devrimi yenilgiye uğratmış

* Geçmiş zaman. —ç.

** Sonsuzluk açısından. —ç.

hükümetlerin bile, her şeye karşın bu yenik düşünüş devrimin tarihsel amaçlarını gerçekleştirmeye zorlandıklarını gösterecektir. Ama "geçici devrim hükümeti" diye, o sözünü ettiğiniz hükümete değil, devrimci dönemin hükümetine, devrilen iktidarın yerini alan hükümete ve halk ayaklanmasına dayanan hükümete derler, halktan gelme bir tür temsilî kurumlara dayanan hükümete değil. Geçici devrim hükümeti, devrimin hemen zafere ulaşması için bir savaşım organıdır, karşı-devrim girişimlerini hemen ezmek için bir savaşım organıdır, genel olarak burjuva devrimin tarihsel görevlerini yerine getiren bir organ değil. Burjuva devrimin amaçlarından hangilerini bizim, ya da bir başka hükümetin ya da daha bir başkasının gerçekleştirmiş olacağının kesenkes saptanması işini geleceğin *Ruskaya Starina*'sının[13] gelecekteki tarihçilerine bırakalım — bundan otuz yıl sonra, bunun için yeterli zaman olacaktır; bizim bugünkü görevimiz, cumhuriyet uğruna savaş için ve proletaryanın bu savaşa en etkin biçimde katılabilmesi için sloganlar atmak, pratik yollar göstermektir.

Kararın yukarıya aktarılan kısmındaki son önermeler de, bu nedenlerden ötürü, aynı şekilde yetersizdir. Geçici hükümetin, uzlaşmaz karşıt sınıflar arasındaki savaşımı "düzenlemesi' gerektiğini söylemek, çok yersiz ya da çok acemice bir şeydir; marksistler, sınıf savaşımının organları görevini değil de, bu savaşımın "düzenleyecisi" olarak iş gören hükümetlerin olabileceğine bizi inandıracak bu türden liberal *Osvobojdenye* formülleri kullanmamalıdırlar... Hükümet, "yalnızca devrimci gelişmeyi ilerletmekle kalmamalı, aynı zamanda, bu gelişme içersinde kapitalist sistemin temellerini tehdit eden etmenlere karşı da savaş açmalıdır." Ama bu "etmen"i oluşturan, kararın onun adına ko-

nuştuğu proletaryadır! Proletaryanın şu anda "devrimi nasıl ilerleteceğini" (anayasacı burjuvazinin gidebileceğinden daha öteye götüreceğini) göstereceği yerde, burjuvazi devrimin kazanımlarına karşı döndüğünde, ona karşı savaşım için belirli hazırlıklar yapılmasını öğütleyeceği yerde, bize, bir sürecin genel bir tanımı, eylemi*mizin* somut amaçları konusunda hiçbir şey söylemeyen bir tanımı sunuluyor. Yeni-*İskra*'nın adamlarının fikirlerini ileri sürüş tarzı, bize, Marx'ın (ünlü "Feuerbach Üzerine Tezler"inde) diyalektiğe yabancı eski materyalizm konusundaki değerlendirmesini anımsatıyor. Filozoflar —diyordu Marx— dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde *yorumlamışlardır*, oysa sorun onu *değiştirmektir.*[20] Aynı şekilde, yeni-*İskra* grubu, gözlerinin önünde olup biten savaşım sürecinin hoşgörülebilir bir açıklamasını ve tanımlamasını verebilir, ama savaşım için doğru bir slogan formüle etme yeteneğinden tümüyle yoksundur. İyi piyadeler, ama kötü önderler olarak, bunlar, bir devrimin maddî önkoşullarını kavramış ve kendilerini ilerici sınıfların başına yerleştirmiş partilerin tarihte oynayabilecekleri ve oynamaları gereken, etkin, öncü ve yol gösterici rolü görmezlikten gelerek, materyalist tarih anlayışına gölge düşürüyorlar.

BEŞ

# "DEVRİMİ İLERLETME" NASIL OLUR?

KARARIN bir sonraki bölümünü aktaralım:

"Bu koşullar altında sosyal-demokrasi, devrim boyunca, devrimi ilerletme olanaklarını en iyi bir biçimde sağlayabilecek, sosyal-demokrasinin burjuva partilerinin tutarsız ve çıkarcı siyasetlerine karşı savaşımında kollarını bağlamayacak ve devrimi burjuva demokrasisi içersinde erimekten koruyacak bir konumu elde tutmak için çabalamalıdır.

"Bu yüzden, sosyal-demokrasi, geçici hükümette iktidarı ele geçirme, ya da ona ortak olma amacını gütmemeli, aşırı devrimci muhalefet partisi olarak kalmalıdır."

Devrimi ilerletme olanağını en iyi sağlayacak bir konumu tutmamız öğüdü gerçekten de bizi çok hoşnut etmektedir. Ancak, isterdik ki, bu güzel öğüde şu sırada, bugünkü siyasal durumda, halkın temsilcilerinin toplanması konusunda söylentilerin dolaştığı, tahminler yapıldığı, görüşmelerin yürütüldüğü ve tasarılar hazırlandığı bir dönemde, sosyal-demokrasinin devrimi daha ileriye nasıl götüreceğinin doğrudan belirtilmesi de eşlik etsin. *Osvobojdenye*'nin halk ile çar arasında bir "uzlaşma" teorisinin tehlikesini anlayamayan, bir kurucu meclisin toplanma "kararı"nı zafer diye adlandıran, bir geçici devrim hükümetinin gerektiği düşüncesinin etkin bir propaganda ile yürütülmesi görevine girişmeyen, ya da demokratik cumhuriyet sloganını geri planda tutan kimselerle şimdi devrim daha ileriye götürülebilir mi? Bu tür insanlar, gerçekte devrimi *geriletmektedirler*, çünkü *pratik siyaset* açısından bunlar, *Osvobojdenye*'nin düzeyinde çakılıp kalmışlardır. Devrim döneminde partinin önündeki ivedi görevleri tanımlayan taktikler konusundaki bir kararda, cumhuriyet için savaşım sloganını atladıktan sonra, otokrasinin yerini cumhuriyetin almasını isteyen bir program kabul etmiş olmalarının yararı ne? Kurucu bir halk meclisinin toplanması kararını kesin zafer olarak nitelerken, geçici bir devrim hükümeti ve cumhuriyet konusunu hesaplı bir suskunlukla geçiştirme olgusunun belirlediği tutum, *Osvobojdenye*'nin tutumudur, anayasacı burjuvazinin tutumudur! Devrimi *ilerletmek*, onu monarşist burjuvazinin götürdüğü sınırların ötesine vardırmak için, burjuva demokrasisinin "tutarsızlığı"na *engel olacak* sloganları etkin bir biçimde ortaya atmak, vurgulamak ve öne sürmek zorunludur. Şu anda, bu türden, *yalnızca iki* slogan vardır: 1° geçici bir devrim hükümeti, ve 2° bir cumhuriyet, çünkü

bir kurucu halk meclisi sloganı monarşist burjuvazi tarafından *benimsenmiştir.* (*Osvobojdenye* Birliği'nin[21] programına bakınız) ve bu, salt devrimi cansızlaştırmak, onun kesin zaferini önlemek ve büyük burjuvazinin çarlıkla bezirgân pazarlığına girmesini sağlamak amacıyla benimsenmiştir. Ve şimdi görüyoruz ki, devrimi ilerletme yeteneğinde olan bu biricik sloganlardan cumhuriyet sloganını konferans tamamen unutmuş ve her ikisini de "devrimin kesin bir zaferi" diye adlandırarak, geçici bir devrim hükümeti sloganını *Osvobojdenye*'nin kurucu bir halk meclisi sloganıyla açıkça aynı kefeye koymuştur!!

Gerçekten de inanıyoruz ki, Rus sosyal-demokrasisinin gelecekteki tarihçilerine kilometre taşı görevi görecek olan, işte bu sugötürmez olgudur. Mayıs 1905'te toplanan sosyal-demokratların konferansı, demokratik devrimi ilerletmenin gerekliliği konusunda çok güzel sözcükler içeren, ama gerçekte onu gerileten ve monarşist burjuvazinin demokratik sloganlarının ötesine geçemeyen bir karar geçirmiştir.

Yeni-*İskra* grubu, bizi proletaryanın burjuva demokrasisi içersinde eriyip gideceği tehlikesini görmezlikten gelmekle suçlamayı pek seviyor. Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresi tarafından kabul edilen kararların metnine dayanarak, bu suçlamayı tanıtlayacak bir kimseyi görmeyi çok isterdim. Karşıtlarımıza yanıtımız şudur: burjuva toplumu içersinde faaliyet gösteren bir sosyal-demokrat parti, bazı durumlarda, burjuva demokrasisi ile *yanyana* yürümeksizin siyasete katılamaz. Bu açıdan, aramızdaki fark, bizim, onunla kaynaşmaksızın birlikte yürüdüklerimizin devrimci ve cumhuriyetçi burjuvazi olmasına karşın, sizin onunla kaynaşmaksızın birlikte yürüdüklerinizin *liberal ve monarşist burjuvazi* olmasıdır. *İşte du-*

*rum budur.*

Konferansınız adına formüle ettiğiniz taktik sloganlar, "anayasacı demokrat" partinin, yani *monarşist burjuvazinin partisinin* sloganlarıyla *çakışmaktadır;* ayrıca siz bu çakışmanın farkına bile varmıyorsunuz ya da kavramıyorsunuz, böylece siz gerçekte, *Osvobojdenye* fraksiyonunun *dümen suyunda* gidiyorsunuz.

Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresi adına formüle ettiğimiz taktik sloganlar, demokratik devrimci ve cumhuriyetçi burjuvazinin sloganlarıyla çakışmaktadır. Rusya'da bu burjuvazi ve küçükburjuvazi henüz büyük bir halk partisi içersinde toplanmamışlardır.* Ama şu anda Rusya'da olup bitenlerden tamamen habersiz olan bir kimse, böylesine bir partinin unsurlarının varlığından kuşku duyabilir. Biz, (eğer büyük Rus devrimi ilerleme gösteriyorsa) yalnız sosyal-demokrat parti tarafından örgütlenen proletaryaya değil, bizimle yanyana yürüyebilecek olan küçükburjuvaziye de yol gösterme düşüncesindeyiz.

Konferans, aldığı kararla, bilinçsiz olarak, liberal ve monarşist burjuvazinin düzeyine *inmektedir.* Parti kongresi, aldığı kararla, bilinçli olarak, simsarlar gibi hareket etmeyen devrimci demokrasinin savaşım verme yeteneğinde olan unsurlarını kendi düzeyine *çıkarmaktadır.*

Böyle unsurlar, daha çok köylüler arasında bulunur. Büyük toplumsal grupları siyasal eğilimlerine göre sınıflandırırken, çok büyük bir yanılgıya düşmeksizin, devrimci ve cumhuriyetçi demokrasiyi köylü yığınlarıyla bir tutabiliriz — kuşkusuz, aynı anlamda ve aynı kayıtlarla ve belirtilen koşullarla işçi sınıfını da,

* "Sosyalist-devrimciler"in eylemlerinin nesnel niteliği, devrimci ve cumhuriyetçi burjuvazinin amaçlarının gerçekleştirilmesi görevine indirgenebilirse de, bu grup böyle bir partinin çekirdeği olmaktan çok, bir terörist aydınlar grubudur.

sosyal-demokrasi ile bir tutabiliriz. Bir başka deyişle, vargılarımızı şu aşağıdaki terimlerle de ifade edebiliriz: devrimci bir dönemde, konferans, *ulus-çapında** *siyasal* sloganlarıyla, bilinçsiz olarak, *toprak beyleri*** *yığını düzeyine inmektedir.* Ulus-çapında siyasal sloganlarıyla, parti kongresi, *köylü yığınlarını, devrimci bir düzeye yükseltmektedir.* Bu vargıdan ötürü bizi paradokslar içine düşmekle suçlayan bir kimseye şöyle meydan okuruz: eğer biz, devrimi başarılı bir sonuca götürecek kadar güçlü değilsek, eğer devrim, *Osvobojdenye* anlamında bir "kesin zaferle", yani bir kimsenin ancak alay olsun diye kurucu meclis diyebileceği, çar tarafından toplanmış bir temsilciler meclisi biçimiyle *son bulursa* — o zaman bu, *toprak beyi ve büyük burjuva* unsurların ağır basacağı bir devrim olacaktır, önermesini sıkıysa çürütsün. Öte yandan eğer biz, gerçekten de büyük bir devrim içinden geçmek zorundaysak, eğer tarih bu kez çocuğun ölü doğmasına izin vermezse, eğer bizim, devrimi başarılı bir sonuca, sözcüğün *Osvobojdenye* ya da yeni-*İskra* anlamında olmayan kesin bir zafere götürebilecek gücümüz varsa, o zaman bu devrim köylü ve proleter unsurların ağır basacağı bir devrim olacaktır.

Kimileri de, belki böyle bir ağır basmanın olanaklı olduğunu kabul edişimizi, yaklaşan devrimin burjuva nitelikte olacağı görüşünü reddettiğimiz anlamında yorumlayacaklardır. Bu kavramın *İskra*'da yanlış bir biçimde kullanılmış olduğunu gözönüne aldığımızda, böyle bir yorumlama olanağı vardır. Bundan ötürü, bu sonun üzerine eğilmek hiç de gereksiz değildir.

* Biz burada ayrı kararlarda ele alınmış bulunan özel köylü sloganlarına değinmiyoruz.

** İngilizce metinde: *lantllord*; Fransızca metinde: *propriétaires fonciers.* —*ç*.

ALTI

# TUTARSIZ BURJUVAZİYE KARŞI SAVAŞIMDA PROLETARYANIN ELİ-KOLU BAĞLI KALMASI TEHLİKESİ NEREDEN GELEBİLİR?

MARKSİSTLER, Rus devriminin burjuva niteliğine kesinlikle inanmışlardır. Bu ne demektir? Bu demektir ki, siyasal sistemdeki demokratik reformlar ve Rusya için bir zorunluluk haline gelmiş bulunan toplumsal ve ekonomik reformlar, kendi başlarına, kapitalizmin yokedilmesi, burjuva yönetiminin yokedilmesi anlamına gelmezler. Tersine, bunlar, gerçekten ilk kez olarak, Rusya'da kapitalizmin, Asya biçimi ile değil de, Avrupa biçimi ile yaygın ve hızlı bir biçimde gelişmesi için gerekli ortamı yaratacaktır; bunlar, ilk kez olarak, sınıf olarak burjuvazinin yönetimini olanaklı kılacaktır. Sosyalist-devrimciler, meta üretiminin ve ka-

pitalist üretimin gelişme yasalarının abecesini bilmediklerinden ötürü, bu düşünceyi kavrayamazlar; bunlar, bir köylü ayaklanmasının eksiksiz bir başarısının bile, bütün toprağın köylüler yararına ve onların isteklerine göre yeniden dağıtılmasının bile ("genel yeniden dağıtım", ya da buna benzer bir şeyin bile), kapitalizmi hiç de yıkmayacağını, tersine, onun gelişmesi için bir dürtü olacağını ve köylülüğün sınıf olarak çözülüşünü çabuklaştıracağını görememektedirler. Bu gerçeği kavramaktaki başarısızlıkları, sosyalist-devrimcileri, küçük-burjuvazinin bilinçsiz ideologları haline getirmektedir. Bu gerçek üzerinde direnmek, sosyal-demokrasi için yalnızca teorik görüş açısından değil, aynı zamanda pratik siyaset açısından da son derece büyük bir önem taşımaktadır, çünkü, bugünkü "genel demokratik" hareket içersinde proletarya partisinin kesin sınıfsal bağımsızlığının kaçınılmaz bir koşul olduğu buradan çıkmaktadır.

Ama bu hiçbir zaman demek değildir ki, *demokratik* devrim (toplumsal ve ekonomik özüyle burjuva olan devrim) proletarya için *son derece büyük* bir önem taşımayacaktır. Bu demek değildir ki, demokratik devrim, esas olarak, hem büyük kapitalistler, parababaları ve "aydın" toprak beyleri yararına olacak bir biçimde, hem de işçiler ve köylüler yararına olacak bir biçimde yer alamaz.

Yeni-*İskra* grubu, burjuva devrimin anlamını ve önemini bir kategori olarak tümüyle yanlış anlıyor. Tezlerinde sürekli olarak yer alan fikir, burjuva devrimin yalnızca burjuvazi için yararlı olabileceğidir. Ne var ki, bundan daha yanlış bir düşünce olamaz. Bir burjuva devrim, burjuva, yani kapitalist toplumsal ve ekonomik sistem çerçevesinin dışına çıkmayan bir devrimdir. Burjuva devrim, kapitalist gelişmenin gerek-

sinmelerini ifade eder ve kapitalizmin temellerini yıkmaktan çok uzaktır, tersi yönde bir etki yapar — bu temelleri genişletir ve derinleştirir. Onun için bu devrim, yalnızca işçi sınıfının çıkarlarını değil, tüm burjuvazinin çıkarlarını da ifade eder. Burjuvazinin işçi sınıfı üzerindeki egemenliği kapitalizm koşullarında kaçınılmaz olduğuna göre, bir burjuva devrimin, proletaryanın çıkarlarını, burjuvazinin çıkarlarını ifade ettiği kadar etmediği pekâlâ söylenebilir. Ama bir burjuva devrimin proletaryanın çıkarlarını hiç ifade etmediğini düşünmek çok saçmadır. Bu saçma düşüncenin özü, ya burjuva devrim, proletaryanın çıkarlarına karşı ters düşer ve bu yüzden burjuva anlamda siyasal özgürlüğe gereksinmemiz yoktur diyen eski narodnik teoriye dayanır, ya da proletaryanın burjuva devrimde ve burjuva parlamentarizminde, burjuva siyasetine katılmasını kökten yadsıyan anarşizme dayanır. Teori açısından bu düşünce, marksizmin, meta üretimine dayanan kapitalist gelişmenin kaçınılmazlığı ile ilgili temel önermelerini önemsemez. Marksizm, bize, meta üretimine dayanan ve uygarlaşmış kapitalist ülkelerle ticarî ilişkiler içersine giren bir toplumun, gelişmesinin belli bir aşamasında, kaçınılmaz olarak, kapitalizm yolunu tutmak zorunda olduğunu öğretir. Marksizm, örneğin Rusya'nın kapitalist gelişmeyi atlayacağı, kapitalizmden kaçınacağı, ya da, bu aynı kapitalizm temeli üzerinde ve onun çerçevesi içersinde, sınıf savaşımından farklı bir yolla ondan kaçınacağı yolundaki narodnik ve anarşist söz kalabalıklarıyla bağını kesin bir biçimde koparmıştır.

Marksizmin bütün bu ilkeleri, hem genel yönden ve hem de özel yönden Rusya'ya ilişkin olarak en küçük ayrıntısına kadar tanıtlanmış ve açıklanmıştır. Ve bu ilkelerden, işçi sınıfının kurtuluşunun, kapitalizmin

daha da gelişmesi dışında başka bir yerde aranması düşüncesinin, *gerici* bir düşünce olduğu sonucu çıkar. Rusya gibi ülkelerde, işçi sınıfı, kapitalizmin yetersiz gelişmesinden çektiği sıkıntıyı, kapitalizmden çekmez. Bundan ötürü, işçi sınıfı, kapitalizmin en geniş, en özgür ve en hızlı bir biçimde gelişmesiyle *en kesin bir biçimde ilgilidir.* Kapitalizmin geniş, özgür ve hızlı gelişmesini engelleyen eski düzenin bütün kalıntılarının ortadan kaldırılması, işçi sınıfının kesin olarak *yararınadır.* Burjuva devrim, geçmişin kalıntılarını, (yalnızca otokrasiyi değil, monarşiyi de içeren) feodal* kalıntıları, en kararlı bir biçimde süpürüp atan, ve kapitalizmin en geniş, en özgür ve en hızlı bir biçimde gelişmesini en eksiksiz bir biçimde güvence altına alan bir altüst oluşun ta kendisidir.

İşte bu yüzden, *burjuva* devrim, *proletaryaya en büyük ölçüde yarar sağlar.* Burjuva devrim, proletaryanın çıkarları için mutlak bir gerekliliktir. Burjuva devrim, ne kadar tam, kararlı ve tutarlı olursa, proletaryanın sosyalizm uğruna burjuvaziye karşı başarısı o ölçüde güvence altına alınmış olacaktır. Ancak bilimsel sosyalizmin abecesinden habersiz olanlar, bu vargıyı, yeni, garip, ya da paradoksal görebilirler. Ve bu vargıdan çıkan sonuç, öteki şeyler yanında, bir burjuva devrimin, *bir anlamda* burjuvaziden çok proletaryanın *işine yarayacağı* tezidir. Bu tezin doğruluğu şu anlamda tartışma götürmez: burjuvazinin, proletaryaya karşı, geçmişin bazı kalıntılarına, örneğin monarşiye, sürekli orduya, vb. dayanması, onun yararınadır. Burjuva devrimin geçmişin bütün kalıntılarını tam olarak süpürüp atmaması ve bunların bazılarını alıkoyması, yani bu devrimin tam olarak tutarlı olmaması, sonuna

* İngilizce metinde, *serf-owning system.* —ç.

dek götürülmemesi ve kararlı ve amansız olmaması, burjuvazinin çıkarınadır. Burjuvazinin kendi kendine ihanet ettiğini, özgürlük davasına ihanet ettiğini, sonuna kadar demokrat olarak davranamayacağını söyleyerek, sosyal-demokratlar, bu düşünceyi çoğu kez, biraz farklı bir biçimde ifade etmektedirler. Burjuva demokrasisi doğrultusunda zorunlu değişmelerin daha yavaşça, daha tedricî, daha dikkatli, daha az kararlı, devrim yoluyla değil de, reformlar yoluyla olması; bu değişmelerin feodal sistemin "saygıdeğer" kurumlarını (monarşi gibi) olabildiğince kayırması burjuvazinin daha çok işine gelir; burjuvazi, bu değişmelerin, tabandaki halkın, yani köylülerin ve özellikle de işçilerin bağımsız devrimci eylemini, inisiyatifini ve enerjisini olabildiğince yavaş geliştirmelerini ister. Çünkü, Fransızların dediği gibi, işçilerin "silahlarını bir omuzdan öteki omuza aktarmaları", yani burjuva devrimin onlara sağladığı silahı, devrimin getireceği özgürlüğü ve feodal sistemden arınmış zemin üzerinde yükselecek demokratik kurumları burjuvaziye karşı çevirmesi daha kolay olacaktır.

Öte yandan, burjuva demokrasisi doğrultusundaki zorunlu değişmelerin reformla değil de, devrim yoluyla gerçekleşmesi, işçi sınıfının daha çok işine gelir, çünkü reform yolu, ulusal organizmanın çürümüş parçalarının acılı, yavaş, çözüşmesini geciktiren, erteleyen bir yoldur. Bu çürümeden, her şeyden önce ve her şeyden çok proletarya ve köylülük acı çeker. Devrimci yol, çürümüş organın en çabuk bir biçimde kesilip atılmasında proletaryanın en az acı çekeceği bir yol, kokuşmuş olan şeylerin atılmasında en kestirme yol, monarşiye ve onun getirdiği iğrenç, aşağılık, çürümüş ve zararlı kurumlara en az boyuneğmeyi ve bunları en az dikkate almayı gerektiren yoldur.

Böylece liberal-burjuva basınımızın devrimci yol olasılığından telâşa kapılmasının, devrimden korkmasının, çarı devrim öcüsüyle korkutmaya çalışmasının, devrimden kaçınma yollarını araştırmasının ve reformcu yolu temel alarak o aşağılık reformları elde etmek umuduyla yaltaklanmasının ve dalkavukluk etmesinin nedeni yalnızca sansür, yalnızca "Yahudi korkusu" değildir. Bu bakış açısı, yalnızca *Ruskiye Vedemosti,*[22] *Sin Oteçestva, Naşa Jizn* ve *Naşi Dni*[23] tarafından paylaşılmakla kalmıyor, aynı zamanda illegal ve sansürden geçmeyen *Osvobojdenye* tarafından da paylaşılıyor. Sınıf olarak burjuvazinin kapitalist toplumda tuttuğu yer, onu demokratik devrimde kaçınılmaz olarak tutarsızlığa götürmektedir. Sınıf olarak proletaryanın tuttuğu yer, onu tutarlı bir demokrat olmaya zorlar. Burjuvazi, proletaryayı güçlendirme tehlikesi yaratan demokratik ilerlemelerden korktuğu için geriye dönüktür. Proletaryanın zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi yoktur, ama demokrasinin yardımıyla kazanacağı tüm bir dünya vardır. İşte bundan ötürüdür ki, demokratik dönüşümlerini gerçekleştirmede burjuva devrim ne denli tutarlı olursa, kendisini, yalnızca burjuvazinin yararına olan şeylerle o denli az sınırlandıracaktır. Burjuva devrim ne denli tutarlı olursa, proletarya ve köylülüğün demokratik devrimden sağladığı yararlar da o denli güvence altına alınmış olur.

Marksizm, proletaryaya, burjuva devrimden uzak kalınmamayı, ona karşı kayıtsız olmamayı, devrimin önderliğinin burjuvazinin eline geçmesine izin vermemeyi, tam tersine, devrimde en etkin rolü oynamayı, tutarlı proletarya demokratçılığı uğruna, devrimin kesin sonucuna ulaşması uğruna, en kararlı biçimde savaşmayı öğretir. Rus devriminin burjuva demokratik sınırlarının dışına çıkamayız, ama bu sınırları fazlasıyla

genişletebiliriz, ve bu sınırlar içersinde proletaryanın çıkarları uğruna, ivedi gereksinmeleri uğruna ve geleceğin kesin zaferi için güçlerini hazırlamasını olanaklı kılacak koşullar uğruna savaşabiliriz ve savaşmalıyız. Burjuva demokrasisi vardır, burjuva demokrasisi vardır. Bir üst meclisin kurulmasından yana olan ve bir yandan gizlice, el altından, çarlıkla, kuşa çevrilmiş bir anayasa için pazarlığa girişirken, öte yandan genel oy hakkı "isteyen" Zemstvo monarşisti de bir burjuva demokrattır. Toprak beylerine ve devlet yetkililerine karşı silaha sarılan ve "safça bir cumhuriyetçilik" ile "çarın kapı dışarı edilmesini"* öneren köylü de bir burjuva demokrattır. Almanya'dakine benzer burjuva demokratik rejimler olduğu gibi, İngiltere'dekine benzer olanlar da vardır; Avusturya'dakine benzer olanlar olduğu gibi, Amerika ve İsviçre'dekilere benzer olanlar da vardır. Demokratik bir devrim döneminde demokratçılığın dereceleri arasındaki bu farkı ve bunun aldığı biçimler arasındaki farkı göremeyen ve bunun ne de olsa "bir burjuva devrim", "burjuva devrim"in meyvesidir olduğu sonucunu çıkarmak için "zekice" sözlerle yetinen bir kimse pek yaman bir marksist sayılmalıdır.

Gerçekte miyopluklarıyla övünen bizim yeni-İskracılar işte böyle zeki kişilerdir. Tam da gerekli olduğu zamanda ve yerde cumhuriyetçi-devrimci burjuva demokrasisi ile monarşist-liberal burjuva demokrasisi arasında bir ayrım yapabilecekken, tutarsız burjuva demokratçılığı ile tutarlı proleter demokratçılığı arasındaki ayrımdan hiç sözetmeksizin, devrimin burjuva niteliği üzerine nutuk atmakla yetiniyorlar. Sözkonusu olan, şu andaki devrime *demokratik önderlik* sağlamak

* Bkz: *Osvobojdenye*, n° 71, s. 337, dipnot 2.

iken, Bay Struve ve ortaklarının haince sloganlarından farklı olarak *ilerici demokratik* sloganları vurgulamak, toprak beylerinin ve fabrikatörlerin liberal pazarlıklarından farklı olarak proletaryanın ve köylülüğün gerçek devrimci savaşımlarının ivedi amaçlarını açıkça ve dobra dobra koymak iken, bunlar —sanki "atkılı adam"[24] durumundaymışlar gibi— "düşman sınıfların karşılıklı savaşım süreci" konusunda cansıkıcı konuşmalarla yetiniyorlar. İşte baylar, sorunun sizin gözden kaçırdığınız özü budur, yani; devrimimiz, gerçek yüce bir zaferle mi sonuçlanacak, yoksa yalnızca sefil bir pazarlıkla mı; proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğüne kadar varacak mıdır, yoksa Şipov'vari bir liberal anayasa ile mi "tükenecek"tir?

İlk bakışta, bu soruyu ortaya atmakla konumuzdan tümüyle ayrıldığımız sanılabilir. Ama bu ancak ilk bakışta böyledir. Aslında Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresinin sosyal-demokrat taktikleriyle, yeni-*İskra* yandaşlarının konferansında ortaya atılan taktikler arasında daha şimdiden açık-seçik hale gelmiş ilke ayrılığının temelinde yatan işte bu sorundur. Yeni-*İskra* yandaşları işçi partisinin çok daha karmaşık, çok daha önemli ve çok daha hayatî sorunlarını, yani devrim sırasındaki taktiklere ilişkin sorunlarını çözmede ekonomizmin yanılgılarını diriltmek için geriye doğru iki değil, üç adım atmış bulunmaktadır. İşte bundan ötürü, ortaya attığımız sorunu gerekli olan bütün dikkatimizle incelemek zorundayız.

Yeni-İskracıların kararının yukarıya aktarılan kesimi, sosyal-demokratların burjuvazinin tutarsız siyasetine karşı savaşımda elini-kolunu bağlayacağı, burjuva demokrasisi içersinde eriyeceği tehlikesine işaret ediyor. Bu tehlike düşüncesi tüm yeni-iskracı yazını kaplamaktadır; partimizdeki bölünmeye ilişkin ilkenin

temelinde bu yatmaktadır (o zamandan bu yana bölünmeye ilişkin tartışma, ekonomizme dönüşle birlikte tamamıyla arka plana itilmiştir). Hiçbir kaçamağa başvurmaksızın bu tehlikenin gerçekten de varolduğunu, hele şimdi Rus devriminin doruğunda bu tehlikenin özellikle ciddî bir hale gelmiş olduğunu kabul ediyoruz. Bu tehlikenin *hangi yönden* geldiğini ortaya çıkarmak gibi ivedi ve son derece sorumluluk gerektiren görevi, sosyal-demokrasinin biz bütün teorisyenlerine ya da —kendimi de aralarına sokmayı yeğlediğim— yazarlarına düşmektedir. Çünkü anlaşmazlığımızın kaynağı, böyle bir tehlikenin varolduğu ya da olmadığı tartışması değil, tartışmaya "azınlık"ın kuyrukçuluğunun mu, yoksa "çoğunluk"un devrimciliğinin mi neden olduğudur.

Bütün yanlış yorumları ve yanlış anlaşılmaları ortadan kaldırmak için, her şeyden önce sözkonusu ettiğimiz tehlikenin, sorunun öznel yanında değil de, nesnel yanında, sosyal-demokrasinin savaşımda alacağı biçimsel tutumda değil de, bugünkü tüm devrimci savaşımın maddî sonuçlarında yatmakta olduğunu belirtelim. Sorun, şu ya da bu sosyal-demokrat grubun burjuva demokrasisi içersinde erimek isteyip istemeyeceği ya da böyle bir şeyi istediklerinin farkında olup olmadıkları değildir. Kimsenin böyle bir şey söylediği yok. Herhangi bir sosyal-demokratın böyle bir isteğe kapıldığından kuşku duyuyor değiliz, ve bu, hiç de bir istek sorunu değildir. Sorun, şu ya da bu sosyal-demokrat grubun, bütün devrim süresince burjuva demokrasisine karşı biçimsel olarak bağımsızlıklarını, kişiliklerini ve kimliklerini koruyup koruyamayacakları sorunu da değildir. Böyle bir "bağımsızlığı" salt ilân etmekle kalmayıp, onu biçimsel olarak koruyabilirler de, ama gene de, burjuvazinin tutarsızlığına karşı savaşımda

elleri-kolları bağlı *kalabilirler*. Devrimin kesin siyasal sonucu, sosyal-demokrasinin, biçimsel "bağımsızlığı"-na karşın, ayrı bir parti olarak tam bir örgütsel kişiliğe sahip olmasına karşın, gerçekte bağımsız olmadıklarını ortaya koyabilir, sosyal-demokrasi, olayların akışı içersinde, proleter bağımsızlığının damgasını olaylara vuramayabilir; öylesine zayıf olabilir ki, tüm olarak ve son tahlilde, burjuva demokrasisi içersinde "erimesi" her şeye karşın tarihsel bir olgu haline gelebilir.

İşte asıl tehlike buradadır. Şimdi bu tehlikenin hangi yönden bizi tehdit ettiğini görelim — yeni-*İskra*'nın temsil ettiği sosyal-demokrasinin sağa kaymasından, ki bizim inancımız budur; ya da "çoğunluk"un, *Vperyod*'un, vb. temsil ettiği sosyal-demokrasinin sola kaymasından, ki yeni-*İskra* grubunun inancı budur.

Bu sorunun yanıtı, belirtmiş olduğumuz gibi, çeşitli toplumsal güçlerin işlevlerinin nesnel bileşimi ile belirlenir. Bu güçlerin niteliği, Rus yaşamının marksist tahlili ile teorik olarak ortaya konmuştur. Şimdi ise, bu, devrimin gelişimi içersinde, grup ve sınıfların açık eylemleri ile pratikte belirlenmektedir. Şu anda içinden geçmekte olduğumuz dönemden çok önce, marksistler tarafından yapılan tüm teorik tahliller ve devrimci olayların gelişiminin pratik gözlemleri, nesnel koşullar açısından göstermektedir ki, Rusya'daki devrimin iki olası yolu ve iki olası sonucu vardır. Rusya'da ekonomik ve siyasal sistemin dönüşümünün burjuva demokratik doğrultuda olması zorunludur ve kaçınılmazdır. Yeryüzünde hiçbir kuvvet bu dönüşümü engelleyemez, ama onu etkileyen mevcut güçlerin bileşik eylemi iki şeyden biri ile sonuçlanabilir, bu dönüşümün iki biçiminden birini getirebilir. Ya, 1° olaylar "devrimin çarlık üzerinde kesin bir zaferi" ile son bulacaktır, ya da 2° bu güçler kesin bir zafer için yeter-

siz kalacak ve olaylar çarlık ile burjuvazinin en "tutarsız" ve en "çıkarcı" unsurları arasındaki bir pazarlıkla sonuçlanacaktır. Kimsenin önceden kestiremeyeceği sonsuz derecede çeşitli ayrıntılar ve düzenlemeler, genel çizgileriyle, bu sonuçlardan birine ya da ötekine varacaktır.

Şimdi bu iki olasılığı, önce toplumsal önemleri açısından, ve sonra da sosyal-demokrasinin bu sonuçlardan biri ya da ötekisi içindeki konumu ("erimesi" ya da "ellerinin-kollarının bağlanması") açısından ele alalım.

"Devrimin çarlık üzerinde kesin bir zaferi" ile ne denmek isteniyor? Daha önce de gördük ki, bu ifadeyi kullanırken yeni-*İskra* gurubu, bunun ivedi siyasal önemini bile kavrayamamaktadır. Hele bu kavramın sınıfsal özünü ise hiç anlamıyor. Elbette ki, biz marksistler, hangi koşullar altında olursa olsun, (Gapon tipi) bir sürü devrimci demokratın yaptığı gibi "devrim" ya da "büyük Rus devrimi" gibi *sözcükler* ile aldatılmaya fırsat vermemeliyiz. Bizim (herkesçe anlaşılabilir gerçek bir güç olan) "çarlık"a karşı duran ve ona karşı "kesin bir zafer" kazanabilecek gerçek toplumsal güçlerin neler olduğunda tam bir açıklığa kavuşmuş olmamız gerekir. Büyük burjuvazi, toprak beyleri, fabrikatörler, *Osvobojdenye*'nin başını çektiği "topluluk", böyle bir güç olamaz. Görüyoruz ki, bunlar kesin bir zaferi bile istemiyorlar. Biliyoruz ki, sınıfsal konumları gereği, çarlığa karşı kesin bir savaşım verme yetenekleri yoktur; kesin bir savaşıma girmekte, özel mülkiyet, sermaye ve toprak, bunların ayaklarına ağır bir köstek olmaktadır. Bunların, proletaryaya ve köylülüğe karşı kullanmak için, çarlığın, bürokratik, askerî ve polis güçlerine öylesine büyük gereksinmeleri vardır ki, çarlığın yıkılmasını isteyemezler. Hayır, "çarlık üzerinde

kesin bir zafer" kazanabilecek tek güç *halktır*, yani eğer esas ve büyük güçleri alır ve kır ve kent küçük-burjuvazisini (bunlar da "halk"ın bir parçasıdır) ikisi arasında paylaştıracak olursak, proletarya ve köylülüktür. "Devrimin çarlık üzerindeki kesin bir zaferi", *proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün* kurulması demektir. Bizim yeni-*İskra* grubu, *Vperyod*'un bundan çok önce belirtmiş olduğu bu vargıdan kaçamaz. Çarlığa karşı kesin bir zafer kazanabilecek olan başka bir güç yoktur.

Ve böyle bir zafer, diktatörlüğün ta kendisi olacaktır, yani kaçınılmaz olarak, ve "yasal" ya da "barışçıl" bir yolla kurulan şu ya da bu tür kurumlara değil, askerî güce, yığınların silahlandırılmasına, bir ayaklanmaya dayanmak zorundadır. Proletarya ve köylülük için âcil ve mutlak olarak gerekli olan değişikliklerin gerçekleştirilmesi, toprak beylerinde, büyük burjuvazide ve çarlıkta amansız bir direnişe yolaçacağından, bu, ancak bir diktatörlük olabilir. Bir diktatörlük olmaksızın direnmeyi kırmak, karşı-devrimci girişimleri püskürtmek olanaksızdır. Ama, kuşkusuz, bu, sosyalist bir diktatörlük değil, demokratik bir diktatörlük olacaktır. Bu diktatörlük (devrimci gelişmenin bir dizi ara aşamaları olmaksızın) kapitalizmin temellerini etkileyemeyecektir. Olsa olsa, köylülüğün yararına olarak toprak mülkiyetinin köklü bir yeniden dağıtımını sağlayabilecek, bir cumhuriyetin kurulması da dahil olmak üzere tam ve tutarlı bir demokrasi kurabilecek, Asya tipi köleliğin bütün baskıcı özelliklerini yalnız kırda değil, fabrika yaşamında da silebilecek, işçilerin koşullarını köklü bir biçimde düzeltebilecek ve onların yaşam düzeylerini yükseltebilecek temelleri atacak, ve —*last but not least**— devrim yangınını Avrupa'ya taşıyabilecektir. Böyle bir zafer, henüz burjuva devrimi-

mizi hiçbir biçimde sosyalist bir devrime dönüştürmeyecektir; demokratik devrim, bir anda burjuvazinin toplumsal ve ekonomik ilişkilerinin sınırlarını geçmeyecektir; bununla birlikte Rusya'nın ve bütün dünyanın gelecek gelişmesi için böyle bir zaferin önemi son derece büyük olacaktır. Rusya'da şimdi başlamış olan bu devrimin kesin zaferi kadar hiçbir şey, dünya proletaryasının devrimci enerjisini bu ölçüde yükseltmeyecek, hiçbir şey tam zafere giden yolu bu ölçüde kısaltamayacaktır.

Böyle bir zaferin olasılık ölçüsünün ne olduğu bir başka sorundur. Bu konuda hiç de düşüncesizce iyimserliğe kapılma eğiliminde değiliz; bir an bile olsun bu görevin çok büyük güçlüklerini unutmuyoruz, ama dövüşmek için yola çıktığımıza göre, zaferi kazanmayı istemeli ve ona varan doğru yolu gösterebilmeliyiz. Böyle bir zafere öncülük edebilecek olan eğilimler kuşkusuz vardır. Proletarya yığını üzerindeki etkimizin —sosyal-demokrat etkinin— henüz pek, pek yetersiz olduğu; köylülük yığınları üzerindeki devrimci etkinin çok önemsiz olduğu; proletaryanın ve özellikle de köylülerin dağınıklığı, geriliği ve bilisizliğinin hâlâ korku verici olduğu doğrudur. Ne var ki, devrim, onları hızla birleştirir ve hızla aydınlatır. Gelişmesinin her adımında, yığınları uyandırır ve onları karşı konmaz bir güçle devrimci programın yanına, onların gerçek ve hayatî çıkarlarını tam ve tutarlı bir biçimde ifade eden bu biricik programın yanına çeker.

Mekaniğin bir yasasına göre, etki ve tepki her zaman eşittir. Tarihte de, bir devrimin yıkıcı gücü, önemli bir ölçüde özgürlük için savaşımın baskısının ne denli güçlü ve uzun olduğuna, ve çağı geçmiş "üstyapı"

* Sonuncu olarak, ama önem bakımından sonuncu olarak değil. —ç

ile zamanımızın yaşayan güçleri arasındaki çelişkinin derinliğine bağlı olmuştur. Uluslararası siyasal durum da, birçok yönlerden, Rus devriminin çıkarlarına en uygun bir biçimde biçimlenmektedir. İşçi ve köylü ayaklanması daha şimdiden başlamış bulunmaktadır; bu ayaklanma, dağınık, kendiliğinden ve zayıftır, ama tartışma götürmez bir biçimde ve kuşkuya yer bırakmayacak şekilde, kararlı bir savaşım verebilecek, kesin bir zafere doğru yürüyebilecek güçlerin varlığını tanıtlamaktadır.

Eğer bu güçler yetersiz kalacak olurlarsa, çarlık, Buligin'ler ve Struve'ler tarafından her iki uçta da daha şimdiden kotarılmakta olan pazarlığı bitirecek zamanı bulacaktır. O zaman her şey sahte bir anayasa ile sonuçlanacak, ya da daha kötüsü, bir anayasa güldürüsüyle sonuçlanacaktır. Bu da bir "burjuva devrim" olacaktır, ama bu, bir düşük, bir erken doğum, bir kürtaj olacaktır. Sosyal-demokrasi bu konuda hayallerle oyalanmıyor; burjuvazinin hainliğini biliyor; burjuva-anayasal "Şipov" mutluluğunun en cansız, en kötü günlerinde bile, proletaryayı sınıf eğitiminden geçirme işindeki direngen, sabırlı ve soluklu görevini bırakmayacak, bu konuda cesaretini yitirmeyecektir. Böyle bir sonuç, Avrupa'daki tüm 19. yüzyıl demokratik devrimlerinin azçok bir benzeri olacaktır, ve partimizin gelişmesi, çetin, uzun ama bilinen ve açılmış bir yol izleyecektir.

Şimdi soru şudur: sosyal-demokrasi, tutarsız ve bencil burjuvaziye karşı savaşımında bu iki olasılıktan hangisinde gerçekten de elleri-kolları bağlı kalacak, burjuva demokrasisi içersinde kendisini gerçekten de "erimiş", ya da hemen hemen erimiş bulacaktır?

Bu soruya hiçbir güçlükle karşılaşmaksızın bir yanıt alabilmek için, soruyu açık bir biçimde ortaya

koymak yeterlidir.

Eğer burjuvazi çarlıkla uzlaşarak Rus devrimini engellemeyi başarırsa, sosyal-demokrasi, tutarsız burjuvaziye karşı savaşımda gerçekten de eli-kolu bağlı kalacaktır; sosyal-demokrasi, kendisini, burjuva demokrasisi içersinde proletaryanın devrime açık damgasını vurmayı başaramayacağı, çarlıkla proleterce, ya da Marx'ın bir zamanlar söylediği gibi, "avam biçimi" hesaplaşamayacağı anlamında "erimiş" bulacaktır.

Eğer devrim kesin bir zafer kazanacak olursa — o zaman çarlıkla jakoben, ya da isterseniz, "avam biçimi" hesaplaşacağız. "Tüm Fransız terörizmi", diye yazıyordu Marx 1848'de ünlü *Neve Rheinische Zeitung'*da, "burjuvazinin düşmanlarıyla, mutlakiyetle, feodalizmle ve darkafalılıkla avam biçimi hesaplaşmaktan başka bir şey değildir." (Bkz: Marx, *Nachlass*, Mehring baskısı, c. III, s. 211.)[25] Demokratik devrim döneminde, Rusya'daki sosyal-demokrat işçileri "jakobencilik" öcüsüyle korkutmaya çalışan bu insanlar, Marx'ın bu sözleri üzerinde hiç düşünmüşler midir?

Yeni-*İskra* grubu çağdaş Rus sosyal-demokrasisinin jirondenleri,[26] *Osvobojdenye* grubuyla kaynaşmıyorlar ama, sloganlarının niteliği gereği, bunların kuyruğunda yürüyorlar. Ve *Osvobojdenye* grubu, yani liberal burjuvazinin temsilcileri, otokrasiyle, aristokrasiyi, soyluları, ya da saray erkânını gücendirmeden, incelikle ve kibarlıkla —özenle, hiçbir şeyi kırmaksızın— beyaz eldivenli (tıpkı Kanlı Nikola'nın "halkın temsilcileri" [?] için verdiği kabul töreninde giymek üzere Bay Petrunkeviç'in bir başıbozuktan ödünç aldığı eldivenlere benzer eldivenli, bkz: *Proletari*, n° 5) centilmenlere yakışır bir biçimde nezaketle ve terbiyelice, reformcu bir biçimde hesaplaşmak istiyorlar.

Çağdaş sosyal-demokrasinin jakobenleri —bolşe-

vikler, *Vperyod* yandaşları, "Kongre" grubu, *Proletari* yandaşları,[27] ya da başka ne ad verirsek verelim, bunlar— sloganlarıyla, devrimci ve cumhuriyetçi küçükburjuvaziyi ve özellikle de köylülüğü, bir sınıf olarak kişiliğini tümüyle koruyan proletaryanın tutarlı demokratçılığının düzeyine yükseltmek istiyorlar. Bunlar, halkın, yani proletarya ve köylülüğün, monarşi ve aristokrasiyle, serfliğin, Asyatik barbarlığın ve insanın aşağılanmasının her türden lanetli kalıntılarına hiçbir ödün vermeksizin özgürlük düşmanlarını acımasızca yokederek, direnmelerini kuvvet yoluyla kırarak, "avam biçimi" hesaplaşmayı istemektedirler.

Bu, elbette, 1793 jakobenlerine öykünmeyi, onların görüşlerini, programlarını, sloganlarını ve eylem yöntemlerini almayı zorunlu olarak önerdiğimiz anlamına gelmez. Böyle bir şey yok. Bizim programımız eski bir program değil, yeni bir programdır — Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin asgarî programıdır. Yeni bir sloganımız var: proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü. Eğer devrimin gerçek zaferini görecek kadar yaşayacak olursak, tam bir sosyalist devrim için çaba gösteren işçi sınıfı partisinin niteliğine ve amaçlarına uyan yeni eylem yöntemlerimiz de olacaktır. Kurduğumuz bu paralellik ile açıklamaya çalıştığımız tek şey, 20. yüzyılın ilerici sınıfının, proletaryanın temsilcilerinin, yani sosyal-demokratların, 18. yüzyılın ilerici sınıfının temsilcilerinin, burjuvazinin, jirondenler ile jakobenler olarak bölünmelerine benzer biçimde iki kanada (oportünist ve devrimci) bölünmeleridir.

Ancak demokratik devrimin tam bir zafere ulaşmasıyladır ki, proletarya, tutarsız burjuvaziye karşı savaşımında eli-kolu bağlı olmayacaktır; ancak bu durumdadır ki, proletarya, burjuva demokrasisi içersin-

de "erimeyerek", tüm devrime, proleter, ya da daha doğrusu proleter-köylü damgasını vuracaktır.

Kısacası, tutarsız burjuva demokrasisine karşı savaşımında eli-kolu bağlı kalmaktan sakınmak için, proletarya, sınıf bilincine sahip olmalı ve köylülüğü devrimci bilince kavuşturacak kadar güçlü olmalı, savaşımına önderlik etmeli, ve böylece, bağımsız olarak, tutarlı proleter demokratçılık çizgisini izlemelidir.

Tutarsız burjuvaziye karşı savaşımda elimizin-kolumuzun bağlı kalması tehlikesi sorununa —yeni-*İskra* grubu tarafından böylesine beceriksizce ele alınan bu soruna— ilişkin durum budur. Burjuvazi her zaman tutarsız olacaktır. Eğer yerine getirilecek olursa, bizim burjuva demokratlarını, halkın içten dostları olarak görmemizi sağlayacak koşullar ve maddeler* öne sürmekten daha aptalca ve boş bir şey yoktur. Demokrasinin tutarlı savaşçısı ancak proletarya olabilir. Ancak köylü yığınlarının, proletaryanın devrimci savaşımına katılmasıyladır ki, proletarya, demokrasinin başarılı bir savaşçısı olabilir. Eğer proletaryanın gücü buna yetmezse, demokratik devrimin başında burjuvazi bulunacak ve devrime tutarsız ve çıkarcı bir nitelik aşılayacaktır. Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünden başka hiçbir şey bunu önleyemez.

Böylece, *burjuva demokratların ekmeğine yağ sürenin,* nesnel niteliği gereği, yeni-*İskra*'nın taktikleri olduğu yadsınamaz sonucuna varıyoruz. Plebisite, uzlaşma ilkesine ve parti yazının partiden ayrılmasına kadar varan örgütsel dağınıklığı öğütlemek; ayaklanmanın amaçlarını küçümsemek; devrimci proletaryanın halka malolmuş siyasal sloganlarını, monarşist bur-

* Starover'in Üçüncü Kongre tarafından reddedilen kararında[23] ve konferansın aynı ölçüde zayıf olan kararında yapılmaya çalışıldığı gibi.

juvazinin sloganlarıyla karıştırmak; "çarlık üzerinde devrimin kesin zaferi"nin gereklerini çarpıtmak; proletaryayı şaşkınlığa sokan, onu dağıtan, kavrayışını bulanıklaştıran ve zafere giden tek yolu göstermek ve halkın devrimci ve cumhuriyetçi unsurlarının proletaryanın sloganlarına uymalarını sağlamak yerine, sosyal-demokrasinin taktiklerini küçümseyen bütün bu şeyler, birarada alındıklarında, devrimci bir dönemdeki o kuyrukçuluk siyasetinin ta kendisini ortaya kor.

---

Kararı tahlil ederek ulaştığımız bu sonucu perçinlemek için, bu aynı soruna başka açılardan da yaklaşalım. Önce Gürcü *Sosyal-Demokrat*'ta pek saf, ama açıksözlü bir menşeviğin yeni-*İskra* taktiklerini nasıl örneklediğini görelim. İkinci olarak da, bugünkü siyasal durumda yeni-*İskra* sloganlarından gerçekte kimlerin yararlandıklarını görelim.

YEDİ

# "TUTUCULARI HÜKÜMETTEN TASFİYE ETME" TAKTİKLERİ

AZ önce değindiğimiz Tiflis menşevik "Komitesi" organındaki (*Sosyal-Demokrat*, n° 1) makale, "Zemski Sobor ve Taktiklerimiz" başlığını taşıyor. Yazar henüz programımızı tümüyle unutmamıştır; cumhuriyet sloganını öne sürmekte, ama taktikleri şöyle ele almaktadır:

"Bu amaca [cumhuriyete] ulaşmakta iki yol gösterilebilir: ya hükümet tarafından toplanmakta olan Zemski Sobor'u tümüyle görmezlikten gelmek ve hükümeti silah zoruyla yenmek, devrimci bir hükümet kurmak ve kurucu bir meclis toplamak, ya da Zemski Sobor'u eylemlerimizin merkezi olarak ilân etmek, si-

lah zoruyla onun bileşimini ve eylemlerini etkilemek, kendisini kurucu bir meclis olarak ilân etmeye zorlamak, ya da onun aracılığıyla bir kurucu meclis toplamak. Bu iki taktik birbirlerinden çok kesin bir biçimde ayrılır. Bunlardan hangisinin bize daha yararlı olduğunu görelim."

Tahlil etmiş olduğumuz karara daha sonradan dahil edilmiş düşünceleri Rus yeni-iskracılar işte böyle ortaya koyuyorlar. Bunun Tsuşima savaşından[20] önce, Buligin "planı"nın henüz günışığına çıkmadığı bir zamanda yazılmış olduğuna dikkat edin. Liberallerin bile sabırları taşıyor ve legal basının sayfalarında güvensizliklerini dile getiriyorlardı; ama yeni-*İskra* marka bir sosyal-demokrat, liberallerden daha saf olduğunu ortaya koyuyor. Zemski Sobor'un "toplanmakta olduğu"nu söylüyor ve çara öylesine güveniyor ki, henüz daha varolmayan Zemski Sobor'u (ya da, belki, "Devlet Duması"nı, ya da "İstişarî Yasama Meclisi"ni?) eylemimizin merkezi haline getirmemizi öneriyor. Konferansta benimsenen kararın yazarlarından daha açıksözlü ve daha dürüst olan bizim Tiflisli (eşsiz bir saflıkla ileri sürdüğü) bu iki "taktiği" aynı kefeye koymuyor, ama ikincisinin daha "üstün" olduğunu söylüyor. Dinleyiverin:

"Birinci taktik. Bildiğiniz gibi, önümüzdeki devrim bir burjuva devrimidir, yani amacı, mevcut sistemde, yalnızca proletaryanın çıkarına değil, burjuva toplumun tümünün çıkarına olan değişiklikler yapmaktır. Bütün sınıflar hükümete karşıdırlar, kapitalistlerin kendileri bile. Militan proletarya ve militan burjuvazi, bir anlamda birlikte yürüyorlar ve değişik yönlerden otokrasiye birlikte saldırıyorlar. Hükümet, tümüyle tek başına kalmış ve halkın sempatisini yitirmiştir. Bu yüzden onu yıkmak çok kolaydır. Rus proletaryası bir

tüm olarak henüz yeterince sınıf bilincine ve devrimi kendi başına götürebilecek örgütlenme düzeyine sahip değildir. Ve bunu yapabilecek güçte olsaydı bile, bir proleter (sosyalist) devrimi yapar, burjuva devrimi yapmazdı. Böylece hükümetin müttefiksiz kalması, muhalefeti bölememesi, burjuvaziyle elele verememesi ve proletaryayı yalnız başına bırakamaması bizim çıkarımızadır. ..."

Demek ki, çarlık hükümetinin, burjuvazi ile proletaryayı bölememesi proletaryanın çıkarınadır! Bu Gürcü organının *Osvobojdenye* yerine *Sosyal-Demokrat* adını almış olması bir yanılgı değil midir? Ve onun demokratik devrim konusundaki eşsiz felsefesine dikkat edin! Bu zavallı Tiflislinin "burjuva devrim" kavramının bilgiççe kuyrukçu yorumuyla, onmaz bir kafa karışıklığı içine düşmüş olduğu açık değil midir? Proletaryanın demokratik bir devrimde yalnız kalma olasılığı sorununu tartışıyor, ama bir şeyi *unutuyor*... önemsiz bir şeyi... köylülüğü! Proletaryanın olası müttefikleri olarak Zemstvo[30] toprak beylerini tanıyor ve yeğliyor ama, köylülerin farkında bile değil. Ve hem de Kafkasya'da! Peki, uslamlamasıyla yeni-*İskra*'nın, devrimci köylülüğü müttefikimiz durumuna yükselteceği yerde, monarşist burjuva düzeyine indirdiğini söylediğimizde haklı değil miydik?

"... Tersi durumda proletaryanın yenilgisi ve hükümetin zaferi kaçınılmazdır. Otokrasinin bütün çabası da işte budur. Zemski Sobor'uyla hiç kuşku yok ki, soyluluğun temsilcilerini, Zemstvoları, belediyeleri, üniversiteleri ve benzeri burjuva kurumlarını yanına çekecektir. Ufak tefek ödünlerle onları susturmayı deneyecek ve böylece onlarla uzlaşacaktır. Bu yolda güçlenerek bütün darbelerini tek başına kalmış olan çalışan halka yöneltecektir. Böylesine talihsiz bir sonucu

önlemek bizim görevimizdir. Ama bu, birinci yöntemle yapılabilir mi? Tut'alım ki, Zemski Sobor'a hiçbir önem vermedik ve kendimizi bir ayaklanmaya hazırlamaya başladık ve günün birinde silahlı ve savaşa hazır olarak sokaklara döküldük. Bu durumda bir değil, iki düşmanla karşı karşıya geleceğiz: hükümet ve Zemski Sobor. Biz hazırlıklarımızı yaparken, bunlar pazarlığa oturacaklar ve birbirleriyle bir anlaşmaya varacaklar, kendileri için elverişli olan bir anayasa çıkaracaklar ve iktidarı aralarında pay etmiş olacaklardır. Bu taktik, doğrudan doğruya hükümetin yararınadır ve biz olanca gücümüzle buna karşı durmak zorundayız. ..."

İşte açıksözlülük diye buna denir! "Bu arada" hükümet, burjuvaziyle pazarlığa oturacağı için, biz, bu durumda, bir ayaklanmayı hazırlama "taktikler"ini kesinlikle reddetmeliyiz. En koyu ekonomizmin eski yazınında bile, devrimci sosyal-demokrasinin bu kerte aşağılanmasının yakınından olsun geçebilecek bir şey bulunabilir mi? İşçi ve köylülerin orada burada ayaklanma ve patlamalara yolaçtıkları bir gerçektir. Zemski Sobor ise, bir Buligin vaadidir. Ve Tiflis kentinin *Sosyal-Demokrat*'ı bir ayaklanmayı hazırlama taktiğinin reddedilmesi gerektiğine ve bir "etki merkezi"nin —Zemski Sobor'un— beklenmesi gerektiğine karar veriyor. ...

"... İkinci taktik, tersine, Zemski Sobor'u kendi gözetimimiz altına almaktan, ona, kendi iradesine göre hareket etme ve hükümetle bir anlaşmaya girme olanağını vermemekten ibarettir.*

"Zemski Sobor'u otokrasiye karşı savaştığı ölçüde destekleriz ve otokrasiyle uzlaştığı yerde ona karşı sa-

* Peki Zemstvo üyelerinin iradelerine göre davranmalarını nasıl önleyeceksiniz? Yoksa onlar için de özel bir "turnusol kâğıdı" mı kullanılacak?

vaşırız. Enerjik müdahaleyle ve kuvvet yoluyla milletvekilleri arasında bir bölünme yaratacağız,* radikalleri kendi yanımıza alacak, tutucuları hükümetten tasfiye edecek ve böylece tüm Zemski Sobor'u devrim yoluna yönelteceğiz. Bu taktikler sayesinde hükümet her zaman yalnız başına bırakılacak, muhalefet güçlü olacak ve demokratik sistemin kurulması böylece kolaylaştırılacaktır."

Aman ne güzel! Şimdi gelin de bize yeni-iskracıların, ekonomizmin en kaba bir türüne kaydıklarını söylemekle işi abarttığımızı söyleyin. Bu, tıpkı ünlü pire tozu öyküsüne benzer: önce pireyi yakalayacaksın, sonra da gözlerine toz ekerek pireyi öldüreceksin. *Kuvvet yoluyla* Zemski Sobor millitvekilleri arasında bir bölünme yaratacaksın, "tutucuları hükümetten tasfiye edeceksin" — ve böylece *tüm* Zemski Sobor *devrim yolunu* tutacak... "Jakoben" türünden hiçbir silahlı ayaklanma olmayacak, ama işte böyle kibar bir biçimde, hemen hemen parlamenter yoldan *Zemski Sobor üyelerini* "etkileyeceksin".

Zavallı Rusya! Hep Avrupa'nın bir kenara attığı modası geçmiş başlıkları giydiği söylenmiştir. Henüz bir parlamentomuz yok, Buligin bile bir parlamento vaadinde bulunmuş değil, ama parlamenter budalalıklarımız tümen tümen.[31]

"... Bu müdahale nasıl gerçekleştirilecektir? Herşeyden önce, Zemski Sobor'un gizli, genel, ve tek dereceli bir seçime dayanılarak toplanmasını isteyeceğiz. Aynı zamanda, bu seçim yönteminin ilânıyla birlikte** seçim kampanyasının tam bir özgürlük içersinde yürü-

* Hey Tanrım! İşte size "derinleştirilmiş" taktik! Sokaklarda dövüşmeye gücümüz yetmiyor, ama "zora başvurarak miletvekillerini bölebiliriz". Tiflisli yoldaşım, gerekiyorsa yalan söyle, ama bunun da bir sınırı vardır...

** Nikola tarafından mı?

tülmesi, yani toplanma, konuşma, basın, seçmenlerin ve adayların haklarının çiğnenmemesi, bütün siyasal mahkûmların serbest bırakılmaları yasalaştırılmalıdır.* Seçimler, halkı bu konuda bilgi sahibi kılmak ve seçime hazırlamak için bize yeterli zamanı verecek ölçüde olabildiğince ileri bir tarihe atılmalıdır. Ve Sobor'un toplanmasına ilişkin kuralların hazırlanması İçişleri Bakanı Buligin başkanlığında bir komisyona bırakıldığına göre, bu komisyon ve üyeleri üzerinde de baskı yapmalıyız.** Eğer Buligin Komisyonu istemlerimizi yerine getirmeyi reddederse*** ve oy hakkını yalnızca mülk sahiplerine tanırsa, o zaman seçimlere müdahale etmeli ve devrimci araçlarla seçmenlerin ilerici adaylara oy vermelerini sağlamalı ve Zemski Sobor'da bir kurucu meclis isteminde bulunmalıyız. Son olarak, bütün olanaklarımızla —gösteriler, grevler, ve eğer gerekiyorsa ayaklanmalarla— Zemski Sobor'u bir kurucu meclis toplamaya, ya da kendisinin bir kurucu meclis olduğunu ilân etmeye zorlamalıyız. Silahlı proleterya, kurucu meclisin savunucusu olmalı ve her ikisi birlikte**** demokratik bir cumhuriyete doğru yürümelidirler.

"Sosyal-demokrat taktikler işte bunlardır ve yalnızca bunlar bizi zafere götürür."

Okur, bu akıl-dışı herzelerin, yetkisi ve etkisi olmayan herhangi bir toy yeni-*İskra* yazarından geldiğini sanmasın. Hayır, bu, tüm yeni-*İskra* yandaşları komitesinin, Tiflis Komitesinin organında söyleniyor. Dahası var. Bu zırva, n° 100'de *"İskra" tarafından açıkça onaylanmıştır,* burada *Sosyal-Demokrat*'ın sözkonusu

* *İskra*'da mı?

** İşte "hükümetteki tutucuların tasfiyesi" taktiğinin anlamı budur!

*** Ama eğer bu doğru ve derin taktiği izleyecek olursak, böyle bir şey elbette olamaz!

**** Hem silaha sarılmış proletarya ve hem de "hükümetten uzaklaştırılmış" tutucular?

sayısıyla ilgili olarak şunları okuyoruz:

*"Birinci sayı, canlı ve usta bir biçimde hazırlanmıştır. Yetenekli bir editör ve yazarın deneyimli elleri hissediliyor. ... Gazetenin, yüklendiği görevleri parlak bir biçimde yerine getireceği tam bir güvenle söylenebilir."*

Evet! Eğer bu görev herkese yeni-*İskra* eğiliminin kesin ideolojik çöküşünü açıkça göstermek ise, o zaman bu görev gerçekten de "parlak bir biçimde" yerine getirilmiştir. Hiç kimse yeni-*İskra*'nın liberal burjuva oportünizmi düzeyine düşmesini, bu denli "canlı, usta ve yetenekli" bir biçimde ifade edemezdi.

SEKİZ

# *OSVOBOJDENYE* VE YENİ-*İSKRA* EĞİLİMLERİ

ŞİMDİ de yeni-*İskra* eğiliminin siyasal anlamının bir başka çarpıcı belgelenmesine geçelim.

"Yönümüzü Nasıl Belirleyeceğiz" (*Osvobojdenye*, n° 71) başlığını taşıyan parlak, dikkate değer ve en öğretici türden bir makalede Bay Struve, aşırı uçtaki partilerimizin "program devrimciliğine" karşı savaş açıyor. Bay Struve özellikle kişi olarak benden hoşnut değildir.* Benim açımdan ise, Bay Struve, beni ancak bu

* "Bay Lenin'in ve arkadaşlarının devrimciliği karşısında, Bebel'in ve hatta Kautsky'nin Batı Avrupa sosyal-demokrasisinin devrimciliği oportünizmdir; ama zaten yumuşatılmış bulunan bu devrimciliğin bile temelleri tarih tarafından çökertilmiş ve izleri silinip süpürülmüştür." Biraz ileri gitmektir bu. Ancak, Bay Struve artık hayatta bulunmayan

kadar hoşnut edebilirdi: yeni-*İskra* grubunun hortlayan ekonomizmine ve sosyalist-devrimcilerin getirdikleri ilkesizliğe karşı savaşımda bundan daha iyi bir müttefik bulamazdım. Sosyalist-devrimcilerin program taslağında marksizme getirilen "değişiklikler"in ne denli gerici olduklarını Bay Struve ile *Osvobojdenye*'nin pratikte nasıl tanıtladıklarına bir başka zaman değineceğiz. Bay Struve'nin yeni-*İskra* eğilimini *ilke olarak* onayladığı her seferinde, bana yapmış olduğu dürüst, sadık ve gerçek hizmetlerden daha önce de yineleyerek*

muhalifine yapabileceği gibi bütün suçu benim sırtıma yükleyebileceğini sanmamalıdır. Böyle bir meydan okumaya hiçbir zaman karşılık vermeyeceğinden emin olsam bile, Bay Struve'den şu sorulara yanıt vermesini istemem yeterlidir. Ben, ne zaman ve nerede, "Bebel ve Kautsky'nin devrimcilikleri̇ne" oportünizm demişim? Ben, ne zaman ve nerede uluslararası sosyal-demokrasi içinde Bebel ve Kautsky eğilimi ile *aynı olmayan* herhangi bir özel eğilim yarattığımı ileri sürmüşüm? Benimle Bebel ve Kautsky arasındaki farklılıklar —Bebel ve Kautsky arasında, örneğin Breslau'da tarım sorunu üzerinde ortaya çıkmış bulunan farklılıklara ciddiliği yönünden biraz olsun benzeyen farklılıklar[32]— ne zaman ve nerede açığa çıkarılmıştır? Bay Struve bu üç soruyu yanıtlamaya çalışsın bakalım.

Okurlarımıza ise şunu söylüyoruz: liberal burjuvazi *her yerde* ve *her zaman* belirli bir ülkedeki yandaşlarını, o ülkenin sosyal-demokratlarının çok mantıksız kişiler olduklarına, oysa bunların komşu ülkelerdeki yoldaşlarının "uslu çocuklar" olduklarına inandıracak yöntemler kullanır. Alman burjuvazisi *yüzlerce kez* "uslu çocuklar olan" Fransız sosyalistlerini, Bebel'lere ve Kautsky'lere örnek olarak gösteriyor. Fransız burjuvazisi çok kısa bir süre önce "uslu çocuk" Bebel'i Fransız sosyalistlerine örnek olarak göstermişti. Bu, eski bir oyundur Bay Struve. Böyle bir oltaya ancak çocuklar ve bilisizler gelebilir. Uluslararası devrimci sosyal-demokrasinin program ve taktiklere ilişkin bellibaşlı bütün sorunlardaki kesin oybirliği en sugötürmez bir olgudur.

* *Osvobojdenye*'nin "Ne Yapmamak Gerek?" (*İskra*, n° 52) başlıklı yazıyı büyük gürültülerle onayladığını ve bunda oportünislere ödün bakımından "kayda değer bir gelişme" gördüğünü okura anımsatalım. Yeni-*İskra* düşüncelerinin temelinde yatan ilkeler, Rus sosyal-demokratları arasındaki bölünmeye ilişkin makalede *Osvobojdenye* tarafından özellikle övülmüştür. Trotski'nin, *Siyasal Görevlerimiz* broşüründen sözeden *Osvobojdenye*, bu yazarın fikirleri ile eskiden *Raboçeye Dyelo* yazarlarından Kriçevski, Martinov, Akimov'un söyledikleri ve yazdıkları arasındaki benzerliğe işaret etmiştir. (*Vperyod*'da yayınlanan "Nazik Bir Liberal" başlıklı bildiriye bakınız.) *Osvobojdenye*, Martinov'un iki diktatörlük konusundaki broşürünü çok iyi karşılamıştı (bu konuyla ilgili olarak *Vperyod*, n° 9'a bakınız). Ensonu, Starover'in eski-*İskra*'nın eski "ilkin bir sı

sözetmiştik, ve şimdi bundan bir kez daha sözedeceğiz.

Bay Struve'nin makalesi, burada ancak şöyle bir değinebileceğimiz pek ilginç birtakım sözler içermektedir. Bay Struve "Rus demokrasisini sınıf savaşımına değil de, sınıf işbirliğine dayanarak yaratmak" niyetindedir, ki bu durumda, "toplumsal olarak ayrıcaklılı aydınlar" (Bay Struve'nin gerçek bir yüksek sosyete... uşağı inceliğiyle önünde eğildiği "kültürlü soylular"a benzer bir şey) "toplumsal konumunun ağırlığını" (para keselerinin ağırlığını) bu "sınıfsal olmayan" partiden yana koyacaklardır. Bay Struve, "burjuvazinin korktuğu ve proletaryaya ve özgürlük davasına ihanet ettiği yolundaki harcıâlem radikal görüşün" değersizliğini gençliğe göstermek istediğini söylemektedir. (Bu isteği yürekten karşılıyoruz. Hiçbir şey, bu marksist "harcıâlem görüş"ün doğruluğunu Bay Struve'nin ona karşı açtığı savaştan daha iyi belgeleyemez. Aman Bay Struve, bu parlak planınızdan sakın vazgeçmeyiniz.)

Konumuzun amacı bakımından, havadan bu kadar çabuk nem kapan Rus burjuvazisinin bu duyarlı siyasal temsilcilerinin şimdi savaşmakta oldukları *pratik* sloganları kaydetmek önem taşımaktadır. Birincisi, cumhuriyetçilik sloganına karşı savaşmaktadır. Bay Struve, bu sloganın "halk yığınları için anlaşılmaz ve yabancı" olduğundan kesinlikle emindir (şunu eklemeyi unutmuştur: burjuvazi için anlaşılır, ama işine gelmez!). Bay Struve'nin bizim çalışma gruplarımızdaki ve yığınsal toplantılarımızdaki işçilerden ne yanıt alacağını görmek isterdik. Ama belki de işçiler halk değildir? Ama ya köylüler? Bunlar bazan Bay Struve'nin "safça cumhuriyetçilik" ("çarın defterini dürmek")

nır çizgisi çek, sonra birleş" sloganı konusundaki gecikmiş yakınmaları *Osvobojdeniye*'den özel bir yakınlık görmüştü.

dediği şeye kapılıyorlar — ama liberal burjuvazi *safça* cumhuriyetçiliğin yerini bilinçli bir cumhuriyetçiliğin değil, bilinçli bir monarşizmin alması gerektiğine inanıyor! *Ça dépend* Bay Struve; bu, koşullara bağlıdır. Hem çarlık, hem de burjuvazi, köylülüğün koşullarında büyük toprak mülkiyetinin zararına olacak köklü bir iyileştirmeye karşı çıkmadan edemezler, oysa işçi sınıfı bu açıdan köylülüğü desteklemeden edemez.

İkincisi, Bay Struve "bir iç savaşta, saldırgan her zaman haksızdır" diye iddia ediyor. Bu düşünce yukarda sözü edilen yeni-*İskra* eğilimlerine pek yaklaşmaktadır. Kuşkusuz, bir iç savaşta saldırının *her zaman* avantajlı olduğunu söyleyecek değiliz; hayır, kimi zaman savunma taktikleri *geçici bir süre için* zorunludur. Ama 1905 Rusyasına Bay Struve'ninkine benzer bir önermeyi uygulamak demek, "harcıâlem radikal görüşler"in ("burjuvazi korkuyor ve özgürlük davasına ihanet ediyor") biraz olsun doğruluk taşıdıklarını göstermek demektir. Her kim bugün otokrasiye ve gericiliğe saldırmayı reddediyor, her kim böyle bir saldırı için hazırlanmıyor ve her kim bunu savunmuyorsa, kendisini bir devrim yandaşı olarak adlandırmaya hakkı yoktur.

Bay Struve şu sloganları suçluyor: "gizlilik" ve "kargaşalık" (kargaşalık, "bir minyatür ayaklanmadır"). Bay Struve bunların her ikisini de küçümsüyor — ve bunu "yığınlarla yakınlaşma" açısından yapıyor. Bay Struve'ye örneğin *Ne Yapmalı?*'da —kendisi açısından aşırı bir devrimcinin bu yapıtında— kargaşalığı savunan herhangi bir bölüm gösterip gösteremeyeceğini sormak isterdik. "Gizlilik"e gelince, örneğin bizimle Bay Struve arasında gerçekten de büyük bir ayrılık var mıdır? Her ikimiz de Rusya'ya "gizlice" soku "illegal" gazetelerde çalışmıyor muyuz ve *Osvo-*

*bojdenye* Birliği ya da RSDİP'nin "gizli" gruplarına hizmet etmiyor muyuz? İşçilerin kitle toplantıları çoğu kez "gizlice" yapılıyor — bu günahı işliyoruz. Ama ya *Osvobojdenye* Birliğinin bayları tarafından yapılan toplantılar? Kibirlenmeye ve horgörülen partizanların horgörülen gizliliğine tepeden bakmaya neden var mı Bay Struve?

Doğrudur, işçilere silah sağlanması tam bir gizlilik gerektirir. Bu konuda Bay Struve fazlasıyla açıksözlüdür. Şuna kulak verin: "Ayaklanma, ya da teknik anlamda bir devrim açısından yalnızca demokratik bir programdan yana kitle propagandası, genel bir silahlı başkaldırma için toplumsal-psikolojik koşulları yaratabilir. Böylece, bugünkü kurtuluş savaşımının başarısının *kaçınılmaz* gereğinin bir ayaklanma olduğu görüş açısından bile —ki bu görüşü paylaşmıyorum— yığınların demokratik reform düşünceleriyle donatılması en temel ve en zorunlu görevdir."

Bay Struve, soruna yan çiziyor. Devrimin zaferi için ayaklanmanın zorunlu olduğundan sözedeceği yerde, onun kaçınılmazlığından sözediyor. Bir ayaklanma —hazırlıksız, kendiliğinden ve dağınık— zaten başlamış bulunuyor. Hiç kimse bunun genel ve tam bir halk ayaklanmasına dönüşeceği güvencesini veremez, çünkü bu, devrimci güçlerin durumuna (ki bu, ancak, bizzat savaşım süreci içersinde tam olarak hesaplanabilir), hükümetin ve burjuvazinin tutumlarına, ve önceden kesinlikle tahmin edilemeyecek bazı öteki koşullara bağlıdır. Bazı somut olaylar açısından, mutlak kesinlik anlamında, Bay Struve'nin sorunu indirgediği kaçınılmazlıktan sözetmek anlamsızdır. Eğer bir devrim savaşçısı iseniz, sözünü etmeniz gereken şey, *devrimin başarısı* için ayaklanmanın *zorunlu* olup olmadığı, ayaklanma düşüncesini canla-başla yaymanın, onu

savunmanın ve bunun için ivedi ve etkin hazırlıklara girmenin gerekli olup olmadığıdır. Bay Struve şu farklılığı anlamamazlık edemez: örneğin kendisi genel oy hakkının —ki bir demokrat için, bu, tartışma götürmez bir haktır— mevcut devrim içersinde elde edilmesinin —ki siyasal eylem içersinde bulunanlar için tartışma götürür ve önemsiz bir şeydir— kaçınılmazlığını tartışma konusu yapmayarak bu hakkın gerekliliği sorununu bulandırmıyor. Bir ayaklanmanın gerekliliği konusuna yan çizerek Bay Struve, liberal burjuvazinin siyasal tutumunun derinliklerde yatan özünü açığa vuruyor. Birincisi, burjuvazi otokrasiyi ezmek yerine onunla pazarlığa oturmayı yeğler; ikincisi, burjuvazi, her durumda silahlı savaşımı işçilerin omuzlarına yükler. Bay Struve'nin yan çizmesinin *gerçek* anlamı budur. Kendisinin, bir ayaklanmanın gerekliliği sorunundan *cayıp* bu ayaklanmanın "toplumsal-psikolojik koşulları" ve ön "propaganda" sorunlarına yönelmesinin nedeni budur. Tıpkı 1848 Frankfurt Parlamentosunda burjuva gevezelerin, sorun, hükümetin silahlı kuvvetlerinin geri püskürtülmesiyken, hareket, silahlı bir savaşım "zorunluluğuna yolaçmış"ken, (hazırlık döneminde gerekliliği yüz kat daha fazla olan) sözlü ikna tek başına, yavan burjuva eylemsizliği ve korkaklığı haline gelmişken, kararlar, bildiriler, tasarılar kaleme almakla, "kitle propagandası" yapmakla ve "toplumsal-psikolojik koşulları" hazırlamakla meşgul olmaları gibi, Bay Struve de ayaklanma sorununa yan çiziyor ve *lafların* ardına sığınıyor. Bay Struve bize birçok sosyal-demokratın gözlerini kapadığı şeyi, yani devrimci bir dönem ile tarihteki sıradan, günlük, hazırlayıcı dönemlerin, kitlelerin duygularını, heyecanlarını ve inançlarını *eylem* içersinde ifade etmek zorunda olmaları ve ifade etmeleri yönünden birbirlerinden farklı olduğu-

nu açık bir biçimde gösteriyor.

Kaba devrimcilik, sözcüklerin de eylem olduklarını göremez: bu önerme, *genel olarak* tarihe, ya da açık siyasal kitle eyleminin görülmediği tarihsel dönemlere uygulandığında, tartışma götürmez. Ne türden olursa olsun, hiçbir komplo böyle bir eylemin yerini alamaz, ya da yapay olarak böyle bir eylem yaratamaz. Kuyrukçu devrimciler, devrimci bir dönem başladığında, eski "üstyapı" tepeden tırnağa çatırdadığında, kendileri için yeni bir üstyapı yaratmakta olan sınıfların ve yığınların açık siyasal eylemi bir olgu haline geldiğinde, ve iç savaş başladığında — "eyleme" geçmenin gerekliliği konusunda *açık-seçik sloganlar* atmaksızın bir kimsenin *eski tarzda* "sözcükler"le yetinmesinin ve genel olarak "psikolojik koşullar" ve "propaganda" gereğini ileri sürerek eylemden kaçınmaya kalkışmasının kayıtsızlık, cansızlık, şarlatanlık ya da devrime ihanet ve ona güvensizlik demek olduğunu anlayamıyorlar. Demokratik burjuvazinin Frankfurt gevezeleri, bu tür ihanetin ya da bu türden aptalca şarlatanlığın unutulmaz tarihsel örneklerini veriyorlar.

Kaba devrimcilik ile devrimcilerin kuyrukçuluğu arasındaki bu farkı açıklamak için Rusya'daki sosyal-demokrat hareketin tarihinden bir örnek ister misiniz? Size böyle bir açıklamada bulunacağız. Bize çok yakın olan, ama bugün bizim için çok eski bir tarih gibi görünen 1901 ve 1902 yıllarını anımsayalım. Gösteriler başlamıştı. Kaba devrimciler, "saldırı taktikleri" (*Raboçeye Dyelo*)[33] konusunda yaygara koparıyorlar (eğer belleğim beni yanıltmıyorsa Berlin kaynaklı) "kana susamış" bildiriler yayınlanıyor ve "yazınsal gösterişçiliğe" ve ajitasyonun ülke çapında bir gazete aracılığıyla (*Nadejdin*)[34] masa başından yürütülmesi düşüncesine saldırılar yöneltiliyordu. Tersine, devrimcilerin

kuyrukçuluğu, bu sırada "ekonomik savaşımın, siyasal ajitasyonun *en iyi* yolu" olduğu öğretisinde ifadesini buluyordu. Devrimci sosyal-demokratların tutumu neydi? Bunlar her iki eğilime de saldırıyorlardı. Ortalığı velveleye veren yöntemleri ve saldırı taktikleri konusundaki çığlıkları suçluyorlardı, çünkü açık kitle hareketinin yarının işi olduğu herkes için açıktı, ya da açık olması gerekirdi. Bunlar kuyrukçuluğu suçluyorlardı ve bir halk ayaklanması sloganını *bile* açıkça ilân ediyorlardı, ama doğrudan ayaklanmaya çağrı anlamında değil (Bay Struve, o dönemde ağzımızda "başkaldırma"ya herhangi bir çağrı bulamaz), *zorunlu* bir mantıksal sonuç anlamında, "propaganda" anlamında (ki bu, Bay Struve'nin aklına şimdi geliyor — bizim değerli Bay Struve'miz hep içinde yaşadığı zamanın birkaç yıl gerisinde kalır), şaşkın ve pazarlıkçı burjuvazinin temsilcilerinin şimdi "üzülerek ve yersiz olarak" sarıldıkları o "toplumsal-psikolojik koşullar"ın hazırlanması anlamında. *O sıralar,* propaganda ve ajitasyon, ajitasyon ve propaganda gerçekten de nesnel durumun öne çıkardığı şeylerdi. *O sıralar,* haftalık olarak yayınlanması ideal gibi görülen, tüm Rusya'yı kucaklayan siyasal bir gazete, ayaklanmaya hazırlanma işinin denek taşı olarak önerilebilirdi (ve *Ne Yapmalı?*'da da bu önerildi). *O sıralar,* doğrudan silahlı eylem *yerine* kitle ajitasyonunu savunan sloganlar, ortalığı velveleye vermek *yerine ayaklanmanın toplumsal-psikolojik* koşullarını hazırlamak, devrimci sosyal-demokratların tek doğru sloganlarıydı. *Şu anda* bu sloganlar olaylar tarafından aşılmış bulunuyor; hareket bunları geride bırakmıştır; bunlar *Osvobojdenye* ikiyüzlülüğünü ve yeni-*İskra* kuyrukçuluğunu gizlemekten başka bir işe yaramayan pılıpırtılar haline geldiler!

Ama belki de ben yanılıyorum? Belki de devrim

henüz başlamamıştır? Belki de sınıfların girişecekleri açık siyasal eylemin zamanı henüz gelmemiştir? Belki de henüz bir iç savaş yoktur ve silahların eleştirisi, henüz eleştiri silahının *gerekli* ve zorunlu ardılı, vârisi, yediemini, ve gerçekleştiricisi olmamalıdır?

Kapalı odanızdan çıkın, çevrenize bakın ve yanıtlarınızı sokaklarda arayın. Her yerde barışçıl ve silahsız yurttaş yığınlarını kurşunlayarak iç savaşı başlatan bizzat hükümet olmamış mıdır? Silahlı kara-yüzler, otokrasinin "kanıtı" olarak ortaya çıkmamışlar mıdır? Burjuvazi —burjuvazi bile— bir sivil milis örgütünün gereğini kabul etmemiş midir? Bay Struve'nin kendisi, ılımlılıkta ve nezakette kusursuz olan Bay Struve (ne yazık ki, salt soruna yan çizmek için!) "devrimci eylemin açık niteliği" (ki bugün durumumuz böyledir!) "şimdi halk kitleleri üzerinde eğitsel bir etki yaratmak için en önemli koşullardan biridir" demiyor mu?

Gözleri gören herkes, devrim partizanlarının şimdi ayaklanma sorununu nasıl koymaları gerektiği konusunda hiçbir kuşku taşıyamaz. *Yığınları* hiçbir biçimde etkileme gücüne sahip bulunmayan özgür basın organlarında bu sorunun *üç sunuluş* biçimini inceleyin.

Birinci sunuş: Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresinin kararı.* Bu karar, genel demok-

* Tam metin şöyledir:

"1. Proletaryanın, durumu gereği, en ileri ve biricik tutarlı devrimci sınıf olduğundan, Rusya'daki genel demokratik devrimci harekette başrolü oynaması gerektiğine göre;

"2. Bu hareket şu anda, daha şimdiden bir silahlı ayaklanmayı zorunlu hale getirmiş olduğuna göre;

"3. Proletarya, bu ayaklanmada, kaçınılmaz olarak en enerjik rolü oynayacağına ve proletaryanın katılması Rusya'da devrimin yazgısını belirleyeceğine göre;

"4. Proletarya, ancak onun savaşımını hem ideolojik, hem pratik bakımdan yöneten Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin bayrağı altında tek ve bağımsız bir siyasal güç olarak birleşirse bu devrime önderlik edeceğine göre:

ratik devrimci hareketin bir ayaklanmayı *daha şimdiden zorunlu kıldığını* açıkça kabul ve ilân etmiştir. Proletaryanın bir ayaklanma için örgütlenmesi, partinin temel, başta gelen ve *kaçınılmaz* görevlerinden biri olarak gündemde yer almıştır. Proletaryayı silahlandıracak ve ayaklanmaya doğrudan önderlik etme olanağını güvence altına alacak *en etkin* önlemler alınması için yönergeler yayınlanmıştır.

İkinci sunuş: "Rus anayasacılarının önderi" (Bay Struve, *Frankfurter Zeitung* gibi Avrupa burjuvazisinin çok etkin bir organı tarafından son zamanlarda böyle tanıtılıyordu) ya da ilerici Rus burjuvazisinin önderi tarafından kaleme alınmış ve ilkeleri açıklayan *Osvobojdenye*'deki bir makale. Kendisi bir ayaklanmanın kaçınılmazlığı görüşünü paylaşmamaktadır. Gizli eylem ve başkaldırma, akla-aykırı devrimciliğin kendine özgü yöntemleridir. Cumhuriyetçilik bir sersemletme yöntemidir. Ayaklanma, gerçekten salt teknik bir sorundur, oysa, "temel ve en gerekli görev" kitle propagandası yapmak ve toplumsal-psikolojik koşulları hazırlamaktır.

"5. Bu rolün yerine getirilmesi, proletaryaya burjuva demokratik Rusya'nın mülk sahibi sınıflarına karşı sosyalizm uğruna savaşım için en elverişli koşulları bu rolün yerine getirilmesi sağlayacağına göre;

"RSDİP Üçüncü Kongresi, proletaryayı silahlı ayaklanma yoluyla otokrasiye karşı doğrudan doğruya savaşım için örgütlendirme görevinin, içinde bulunduğumuz devrimci anda partinin başlıca ve en ivedi görevlerinden biri olduğu görüşündedir.

"Buna göre, Kongre, bütün parti örgütlerine şu yönergeyi verir:

"a) Proletaryaya propaganda ve ajitasyon yoluyla önümüzdeki silahlı ayaklanmanın yalnızca siyasal anlamının değil, aynı zamanda bu ayaklanmanın pratik örgütsel yönlerinin de anlatılması.

"b) Ayaklanmanın başlangıcında ve seyri sırasında büyük önem kazanması mümkün olan yığınsal siyasal grevlerin bu propaganda ve ajitasyon içersindeki rolünün açıklanması, ve

"c) Proletaryayı silahlandırmak için ve aynı zamanda silahlı ayaklanmanın ve bu ayaklanmanın doğrudan önderliğinin planlanması için en enerjik adımların atılması ve bu amaçla gerektiği anda parti işçilerinden özel gruplar kurulması." [*Yazarın 1907 baskısına notu.*]

Üçüncü sunuş: Yeni-*İskra* konferansının kararı. Görevimiz bir ayaklanma hazırlamaktır. Planlı bir ayaklanma sözkonusu değildir. Ayaklanma için elverişli koşullar hükümetin dağıtılmasıyla, ajitasyonumuzla ve örgütümüzle yaratılır. Ancak o zaman "teknik savaş hazırlıkları az çok bir önem kazanabilir".

Hepsi bu mu? Evet, hepsi bu. Ayaklanmanın zorunlu olup olmadığı, proletaryanın yeni-iskracı önderlerinin henüz bilmedikleri bir şeydir. Proletaryanın şu andaki savaşım için örgütlendirilmesi görevinin ivedi olup olmadığı henüz bunlar için açıklığa kavuşmamıştır. En etkin önlemlerin alınması konusunda direnmek gerekli değildir; bu önlemlerin "azçok ciddi" bir önem "kazanabileceği" koşulların neler olduklarını genel çizgileriyle açıklamak (1905'te, 1902'de değil) çok daha önemlidir...

Yeni-*İskra* yoldaşları, martinovculuğa yönelmenizin sizi nerelere götürdüğünü görüyor musunuz? Siyasal felsefenizin, *Osvobojdenye* felsefesinin bir yeni baskısı olduğunun — (iradeniz dışında ve farkında olmaksızın) monarşist burjuvazinin kuyruğuna takıldığınızın farkında mısınız? Bayatlamış gerçekleri yinelerken ve safsatacılığını yetkinleştirirken — Pyotr Struve'nin unutulmaz makalesindeki unutulmaz sözleriyle— "devrimci *eylemin* açık niteliği şimdi halk kitleleri üzerinde eğitsel bir etki yaratmak için en önemli koşullardan biridir" şeklindeki olguyu gözden kaçırdığınız artık sizce açık değil mi?

DOKUZ

# DEVRİM SIRASINDA AŞIRI MUHALEFET PARTİSİ OLMAK NE DEMEKTİR?

GEÇİCİ bir hükümetle ilgili karara dönelim. Yeni-iskracı taktiklerin, devrimi ileri doğru itmediklerini —aldıkları kararlarla güvence altına almak istedikleri bu olasılığı— geriye doğru çektiğini gösterdik. Sosyal-demokrasinin tutarsız burjuvaziye karşı savaşımında *ellerini-kollarını bağlayan* ve onun burjuva demokrasisi içersinde erimesini önlemeyen taktiklerin yalnızca bu taktikler olduğunu gösterdik. Kararın yanlış öncülleri, doğal olarak, şu yanlış vargıya yolaçmaktadır: "Bu yüzden, sosyal-demokrasi, geçici hükümette iktidarı ele geçirme, ya da ona ortak olma amacını gütmemeli, aşırı devrimci muhalefet partisi olarak kalmalıdır." Bir

amaç açıklaması içeren bu vargının ilk yarısını ele alalım. Yeni-iskracılar devrimin çarlık üzerindeki kesin zaferinin sosyal-demokratik eylemin amacı olduğunu söylüyorlar mı? Evet, öyle kesin bir zaferin koşullarını doğru bir biçimde formüle edemiyorlar ve *Osvobojdenye* formülasyonunun içine düşüyorlar, ama gene de bunu kendilerine amaç ediniyorlar. Ayrıca, geçici bir hükümetle ayaklanma arasında bir ilişki kuruyorlar mı? Evet, bunu doğrudan doğruya geçici bir hükümetin "başarılı bir halk ayaklanmasından çıkacağını" söyleyerek yapıyorlar. Ensonu, ayaklanmaya önderlik etmeyi amaç ediniyorlar mı? Evet, öyle. Bay Struve gibi ayaklanmanın ivedi bir zorunluluk olduğunu kabul etmekten kaçınıyorlar, ama aynı zamanda da, Bay Struve'den farklı olarak, "sosyal-demokrasinin onu (ayaklanmayı) kendi etkisi ve *önderliği altına almaya* ve onu işçi sınıfının çıkarları doğrultusunda kullanmaya çabaladığını" söylüyorlar.

Ne de güzel uyuşuyorlar, değil mi? Biz hem proleter ve hem de *proleter olmayan* yığınların ayaklanmasını etkimiz ve önderliğimiz altına almayı ve onu kendi çıkarlarımız için kullanmayı *amaç* ediniriz. Böylece, ayaklanmada hem proletaryaya ve hem de devrimci burjuvaziye ve küçük-burjuvaziye ("proleter olmayan gruplara") önderlik etmeyi, yani ayaklanmanın önderliğinin sosyal-demokrasiyle devrimci burjuvazi arasında "paylaşılmasını" amaç ediniriz. Biz devrimci bir hükümetin kurulmasına yolaçacak olan ("ki bu başarılı bir halk ayaklanmasından çıkacaktır") ayaklanmanın *zaferini* sağlamayı amaç ediniriz. *Bundan ötürü*... bundan ötürü, geçici bir devrim hükümetinde iktidarı ele geçirmeyi, iktidarı paylaşmayı amaç edinmemeliyiz!!

Dostlarımız, tezleri arasında bir uyum sağlayamıyorlar. Ayaklanma konusuna yan çizen Bay Struve'nin

görüşüyle, bizi bu ivedi görevi üstlenmeye çağıran devrimci sosyal-demokratların görüşü arasında yalpalıyorlar. İlke olarak geçici bir devrim hükümetine her tür katılmayı, proletaryaya ihanet saydığı için reddeden anarşizm ile, ayaklanmada sosyal-demokrasinin yönlendirici etkisi olması koşuluyla böyle bir katılmayı isteyen marksizm arasında yalpalıyorlar.* Ne türden olursa olsun, bağımsız bir tutuma sahip değiller: ne çarlıkla pazarlığa oturmak isteyen ve bu yüzden de ayaklanma sorununda kaçamaklara ve yan çizmelere başvurmak zorunda kalan Bay Struve'nin tutumuna, ne de her türden "tepeden inme" eylemi ve burjuva devrimine her türden katılmayı reddeden anarşistlerin tutumuna. Yeni-*İskra* grubu çarlıkla pazarlığı, çarlık üzerindeki zaferle birbirine karıştı-

* Bkz: *Proletari*, n° 3, "Geçici Devrim Hükümeti Üzerine", ikinci makale, 1905.

rıyorlar. Burjuva devrimde yer almak istiyorlar. Martinov'un *İki Diktatörlük'*ünün biraz ötesine geçmişlerdir. Bir halk ayaklanmasına önderlik etmeye bile razıdırlar — zaferin kazanılmasından hemen sonra (ya da, belki de, hemen zaferden önce?) önderliği terketmek için, yani *zaferin meyvelerinden yararlanmamak,* bütün bu meyveleri *tümüyle burjuvaziye* bırakmak için. İşte "ayaklanmayı işçi sınıfının çıkarına kullanma..." dedikleri budur.

Bu saçmalığın üzerinde daha çok durmanın bir gereği yok. Bu saçmalığın şu formülasyondan nasıl *kaynaklandığını* incelemek daha yararlı olacaktır: "aşırı muhalefet partisi olarak kalmak".

Bu uluslararası devrimci sosyal-demokrasinin bilinen önermelerinden biridir. Tamamen doğru bir önermedir bu. Bu önerme parlamenter ülkelerde revizyonizme ve oportünizme karşı olan herkes için beylik bir söz haline gelmiştir. Bu, "parlamenter budalalığa", mille

randcılığa, bernştayncılığa[35] ve Turati marka İtalyan reformculuğuna, genel olarak kabullenilmiş, haklı ve zorunlu bir yanıt haline gelmiştir. Bizim dinibütün yeni-iskracılarımız bu kusursuz önermeyi ezbere öğrenmişlerdir ve büyük bir çabayla bunu ... *çok yersiz bir biçimde* uygulamaktadırlar. Parlamenter savaşım kategorilerini, parlamentonun bulunmadığı koşullar içinde yazılan kararlarına sokmuşlardır. Hiç kimsenin ciddî olarak bir *ayaklanma*dan sözetmediği siyasal bir durumun yansıması ve ifadesi olan "muhalefet" kavramı, ayaklanmanın *başlamış* olduğu ve devrimin bütün destekleyicilerinin ayaklanmaya önderlik etmeyi düşünüp konuştuğu bir duruma anlamsızca uygulanmıştır. Eski yöntemlerle "kalmak", yani yalnızca "alttan gelme" eylem isteği, başarılı bir ayaklanma durumunda devrimin, bizi, *tepeden inme* eylem zorunluluğu ile karşı karşıya bıraktığı zamanda, *tam da böyle bir zamanda* gürültü ve şamatayla dile getiriliyor.

Hayır, bizim yeni-*İskra* grubu kesinlikle bahtsızdır? Doğru bir sosyal-demokrat önerme formüle ettiklerinde bile, bunu nasıl doğru bir biçimde uygulayacaklarını bilmiyorlar. Devrimin başladığı ve iç savaşın ve ayaklanmanın patlak verdiği, ama bir parlamentonun bulunmadığı bir sırada, parlamenter savaşım terim ve kavramlarının bir dönüşüme uğradığını ve karşıtlarına dönüştüğünü anlayamamışlardır. Bunlar, incelenmekte olan koşullar altında, değişiklik tasarılarının sokak gösterileriyle getirildiğini, gensoruların silahlı yurttaşların saldırı eylemleriyle açıldığını ve hükümete muhalefetin, bu hükümetin kuvvet yoluyla alaşağı edilmesi ile gerçekleşeceğini kavramıyorlar.

Tıpkı bizim halk destanımızın ünlü kahramanının, doğru öğütleri yeri değilken yinelemesi gibi, bizim Martinov hayranları da, kendilerinin de kabul ettiği ger-

çek düşmanlıkların başlamış bulunduğu bir sırada, barışçıl parlamentarizmin derslerini yineliyorlar. "Devrimin kesin zaferi"ne ve "halk ayaklanması"na değinerek başlayan bir kararda "aşırı muhalefet" sloganının gösterişli bir biçimde ileri sürülmesinden daha gülünç bir şey olamaz! Bir ayaklanma döneminde "aşırı muhalefet" olmanın ne demeye geldiğini bir düşünün baylar. Bu, hükümetin maskesini düşürmek mi demektir, yoksa onu devirmek mi? Bu, hükümete karşı oy kullanmak mı demektir, yoksa açık bir savaşta onun silahlı kuvvetlerini yenmek mi demektir? Bu, hükümet kasasını doldurmayı reddetmek mi demektir, yoksa bu kasanın ayaklanmanın gereksinmeleri için işçileri ve köylüleri silahlandırmak ve bir kurucu meclis toplamak için devrimci bir yoldan ele geçirilmesi mi demektir? "Aşırı muhalefet" teriminin yalnızca boş eylemleri —maskesini düşürme, karşı oy kullanma, reddetme ifade ettiğini anlamaya başlamadınız mı baylar? Bu, niçin böyledir? Çünkü bu terim, ancak parlamenter savaşım için, ve dahası, kimsenin "kesin zafer"i savaşımın ivedi amacı haline getirmediği bir dönem için geçerlidir. Siyasal bakımdan ezilen halkın zafer için kıyasıya savaşımında, bütün cephede kararlı bir saldırıyı yürüttüğü andan itibaren her şeyin kökten değiştiğini anlamaya başlamadığınız mı?

İşçiler bize şunu soruyorlar: İvedi ayaklanma işine etkin bir biçimde girişilmeli mi? Başlangıç halindeki ayaklanmanın başarılı olması için ne yapmalı? Zaferden nasıl yararlanmalı? Zafer sonrasında hangi program uygulanabilir ve uygulanmalıdır? Marksizmi daha da derinleştiren yeni-iskracılar şöyle yanıt veriyorlar: aşırı devrimci muhalefet partisi olarak kalmalıyız... Öyleyse bu şövalyeleri darkafalılığın eski ustaları olarak adlandırırken haklı değil miydik?

ON

# "DEVRİMCİ KOMÜNLER" VE PROLETARYANIN VE KÖYLÜLÜĞÜN DEVRİMCİ-DEMOKRATİK DİKTATÖRLÜĞÜ

YENİ-*İSKRA* grubunun konferansı, yeni-*İskra*'nın kendisini içine soktuğu anarşist tutuma ("hem alttan ve hem de tepeden" eylem değil, yalnızca "alttan" eylem) bağlı kalmadı. Bir ayaklanma olasılığını kabul etmek, ama zafer olasılığını ve geçici bir devrim hükümetine katılma olasılığını kabul etmemek saçmalığı pek çarpıcıydı. Bu yüzden karar, sorunun Martinov-Martov çözümüne bazı kayıtlar ve sınırlamalar getirdi. Kararın aşağıya aldığımız kesiminde belirtilen bu kayıtları inceleyelim:

"Bu taktik" ("aşırı devrimci muhalefet partisi olarak kalmak") "kuşkusuz hiçbir biçimde yalnız ayak-

lanmanın yayılmasına yardımcı olmak ve hükümeti parçalamak amacıyla iktidarın kısmen ve arızî olarak ele geçirilmesi ve şu ya da bu kentte, şu ya da bu bölgede devrimci komünlerin kurulması yöntemini dıştalamaz."

Eğer durum buysa, bu, yalnızca alttan değil, aynı zamanda tepeden eylemi de ilke olarak kabul etmek demektir. Bu, L. Martov'un *İskra*'daki (n° 93) ünlü *feuilleton*'unda* ortaya atılan önermenin bir kenara atıldığı ve *Vperyod* taktiklerinin, yani yalnızca "alttan" değil, aynı zamanda "tepeden" taktiklerin doğru olarak kabul edildiği anlamına gelmektedir.

Üstelik, iktidarın (kısmen, arızî, vb. olsa da) ele geçirilmesi, besbelli ki yalnızca sosyal-demokratların ve yalnızca proletaryanın katılmasını öngörmez. Bu, demokratik devrimden çıkarı olanın ve bu devrimde yer alanın tek başına proletarya olmadığı olgusundan çıkan bir sonuçtur. Bu, incelenmekte olan kararın başlangıcında da gösterildiği gibi, ayaklanmanın "proleter olmayan" (bu sözcükler konferans kararında ayaklanma konusuyla ilgili olarak kullanılmıştır), yani burjuvazinin de yer aldığı bir "halk" ayaklanması olmasından çıkan bir sonuçtur. Böylece, sosyalistlerin küçükburjuvaziyle birlikte geçici bir devrim hükümetinde yer almasının işçi sınıfına ihanet demek olduğu ilkesi *konferans tarafından bir yana itilmiştir,* ki *Vperyod*'un da gerçekleştirmek istediği budur.[36] Onu oluşturan eylem, kısmî, arızî, yerel, vb. oldu diye "ihanet", ihanet olmaktan çıkmaz. Böylece geçici bir devrim hükümetine katılmanın kaba jorecilik olduğu düşüncesi konferans tarafından *bir yana itilmiştir,* ki *Vperyod*'un da gerçekleştirmek istediği budur. İktidarı birçok kenti

* Tefrika. —ç.

değil de bir tek kenti, birçok bölgeyi değil de bir tek bölgeyi kapsıyor diye, ya da taşıdığı addan ötürü, hükümet, hükümet olmaktan çıkmaz. Demek ki, *bu sorunun* yeni-*İskra* tarafından ortaya konan *teorik sunuluşu, konferans tarafından bir kenara itilmiştir.*

Konferansın şimdi artık ilke olarak kabul edilen, devrimci hükümetin kurulması ve bu hükümete katılma konusunda getirdiği kısıtlamaların akla-yatkın olup olmadıklarını görelim. Biz "arızî" ve "geçici" olma arasında bir ayrım görmüyoruz. Korkarız ki, "yeni" ve yabancı olan birinci sözcük, salt kafa bulanıklığını gizleyen bir perdedir. "Çok daha derin" *gibi görünüyor*, ama gerçekte daha bulanık ve daha karışıktır. Bir kentte ya da bir bölgede "iktidarın" kısmen "ele geçirilmesi" "yöntemi" ile tüm devleti kapsayan geçici bir devrim hükümetine katılma arasındaki fark nedir? "Kentler" 9 Ocak olaylarının yer aldığı St. Petersburg gibi bir kenti de içermez mi? Bölgeler, bir devletten çok daha büyük olan Kafkasya'yı içermez mi? Bölgeyi bir yana bırakalım, bir tek kentte bile "iktidarı ele geçirdiğimiz" anda hapisaneler, polis, maliye, vb. konularında ne yapacağımıza ilişkin (bir zamanlar yeni-*İskra*'yı tedirgin etmiş olan) sorunlarla karşı karşıya gelmeyecek miyiz? Kuşkusuz, eğer yeterince güçlü değilsek, eğer ayaklanma tümüyle başarılı olmazsa, ya da eğer zafer kesin değilse, geçici devrim hükümetlerinin ayrı ayrı yörelerde, ayrı ayrı kentlerde ve benzeri yerlerde kurulmasının mümkün olabileceğini kimse yadsıyamaz. Ama bütün bunların incelemekte olduğumuz konuyla ne ilgisi var ki beyler? Kararın başında, "devrimin kesin zaferi"nden, "başarılı bir halk ayaklanması"ndan sözeden bizzat sizler değil misiniz?? Ne zamandan beri sosyal-demokratlar, anarşistlerin işini devraldılar: proletaryanın dikkatini ve amaçlarını bölmek,

ve dikkatini, genel, tek, bütün ve tam olandan "kısmî" olana yöneltmek? Bir kentte "iktidarın ele geçirilmesi"ni öngörürken, gene siz kendiniz "ayaklanmayı" —bir başka kente, demek cüretini gösterebilir miyiz?— bütün kentlere "yaymaktan" sözediyorsunuz, bunu sizden bekleyebilir miyiz? Sizin vargılarınız baylar, öncülleriniz kadar tutarsız ve iğreti, onlar kadar çelişkili ve karışıktır. RSDİP'nin Üçüncü Kongresi, genel olarak geçici bir devrim hükümeti sorununa eksiksiz ve açık bir yanıt getirmiştir. Bu yanıt, bütün yerel geçici hükümet durumlarını da kapsamaktadır. Ancak, sorunun bir *bölümünü* yapay ve keyfî bir biçimde tecrit ederek konferansın yanıtı, bir tüm olarak, soruna *yan çizmekte* (ve bunu da başarısızca yapmakta) ve kafa karışıklığı yaratmaktadır.

"Devrimci komünler" ile ne demek istenmektedir? Bu kavram "geçici bir devrim hükümeti"nden farklı mıdır, ve eğer farklıysa ne yönden? Bunu konferansçı beylerin kendileri de bilmiyorlar. Devrimci düşünce konusundaki kafa karışıklığı, sık sık görüldüğü gibi, onları *devrimci lafebeliğine* götürüyor. Gerçekten de, "devrimci komün" sözcüklerinin sosyal-demokrasinin temsilcilerinin almış olduğu bir kararda kullanılması, devrimci lafebeliğidir, başka bir şey değil. Marx, *işi bitmiş geçmişin* "çekici" terimlerini taşıyan bu türden lafebeliklerinin geleceğin görevlerini gizlemek amacıyla kullanılmasını sık sık suçlamıştır. Böyle durumlarda, daha önce tarihte görevini yapmış olan bir terimin çekiciliği, yanıltıcı ve zararlı bir yaldız olmaktadır. Geçici bir devrim hükümetinin kurulmasını *niye* istediğimiz ve daha şimdiden başlamış bulunan halk ayaklanmasının zaferinin hemen ardından, hükümet üzerinde kesin bir etkiye sahip olduğumuzda *ne türden değişiklikler* getireceğimiz konusunda işçilere ve tüm

halka açık ve duru bir fikir vermek zorundayız. Bunlar, siyasal önderlerin karşı karşıya oldukları sorunlardır.

RSDİP'nin Üçüncü Kongresi, bu sorunlara kesin bir açıklıkla yanıt vermiş ve bu değişikliklerin neler olacağı konusunda eksiksiz bir program çizmiştir — partimizin asgarî programı. Ama "komün" sözcüğü, bunlara hiçbir yanıt getirmiyor; bu, tın tın öten bir tümceciğin, ya da boş laf kalabalığının ötelerden gelen yankısıyla halkın kafasını karıştırmaktan başka bir şey değildir. Örneğin 1871 Paris Komününün anısını ne denli yüceltirsek, onun yanlışlarını ve içinde yer aldığı özel koşulları tahlil etmeksizin ona gelişigüzel değinmek de o denli hoşgörülemez. Böyle yapmak —Engels'in alay ettiği— Komünün her hareketi önünde eğilen (1874'te, *Manifesto*'larında) blankicilerin saçma örneğini yinelemek olur.[37] *Bu* "devrimci komün" konusunda, kararda değinilmiş bulunan komün konusunda, soru soran işçiye konferansçının yanıtı ne olacaktır? Söyleyebileceği tek şey, bunun tarihte bu adla bilinen belli bir işçi hükümeti olduğu, o sırada demokratik bir devrimle sosyalist bir devrimin öğelerini birbirinden ayırma yeteneğinde olmayan ve ayıramamış bir hükümet olduğu, bir cumhuriyet uğruna savaşma görevini sosyalizm uğruna savaşma görevi ile birbirine karıştırmış, Versay'a karşı etkin bir askerî saldırı düzenleyememiş, Fransa Bankasına elkoymamakla bir hata işlemiş vb. bir hükümet olduğudur. Kısacası, ister Paris Komününe, ister bir başka komüne değiniyor olun, yanıtınız şu olacaktır: *bizimkinin öyle olmaması gereken* bir hükümetti. Hoş bir yanıt gerçekten de! Bir karar, partinin pratik programı konusunda hiçbir şey söylemediği ve yersiz bir biçimde tarihten dersler vermeye başladığında, bu, bir devrimcinin ukalaca ahlâk dersi vermeye kalkışmış olmasını ve yetersizliğini tanıtlamaz

mı? Bu, başarısız bir biçimde bize yöneltilen suçlamanın, yani hiçbir "komün"ün birbirlerinden ayırdedemediği demokratik devrim ile sosyalist devrimi birbirine karıştırdığımız yolundaki suçlamanın yanlışlığını ortaya koymuyor mu?

Ayaklanmanın yaygınlaştırılması ve hükümetin parçalanması, (çok yersiz olarak "komün" diye adlandırılan) geçici bir hükümetin "biricik" amacı olarak sunulmaktadır. Sözcük anlamıyla alındığında "biricik" sözcüğü, bütün öteki amaçları dıştalar; bu, "yalnızca alttan gelme" saçma teorisinin bir yansımasıdır. Öteki amaçların böylesine dıştalanması, dargörüşlülüğün ve kafasızlığın bir başka örneğidir. "Devrimci komün", yani devrimci hükümet, tek bir kentte olsa bile, kaçınılmaz olarak (geçici, "kısmî, arızî" olsa bile) devletin *bütün* işlerini yönetmek zorunda kalacaktır, ve kişinin kafasını kanadının altına sokarak bunu görmeyi reddetmesi akılsızlığın en büyüğüdür. Bu hükümet sekiz saatlik işgününü yasalaştırmak, fabrikalarda işçi müfettişlikleri kurmak, özgür genel eğitimi sağlamak, yargıçların seçimle atanmalarını sağlamak, köylü komiteleri kurmak vb. zorundadır; tek sözcükle, kuşkusuz, birtakım reformlar yapmak zorundadır. Bu reformları "ayaklanmanın yayılmasına yardım" olarak nitelendirmek, sözcük oyunları yapmak ve mutlak bir açıklık gerektiren bir konuda, bilerek büyük karışıklıklara yolaçmak demektir.

---

Yeni-*İskra* konferansı kararının sonuç bölümü, partimizde yeniden canlanmış bulunan bellibaşlı ekonomist eğilimlerin eleştirisine yeni bir şey getirmiyor, ama yukarda söylenenleri biraz farklı bir açıdan betimliyor.

Kararın bu sonuç bölümü şöyledir:

"Yalnızca bir durumda sosyal-demokrasi kendi inisiyatifine dayanarak, gücünü, iktidarın ele geçirilmesine ve olabildiğince uzun süre elde tutmasına yalnızca bir durumda —yani, devrimin, sosyalizmin gerçekleşmesi için koşulların daha şimdiden belli [?] bir olgunluk düzeyine ulaşmış olduğu Batı Avrupa'nın gelişmiş ülkelerine yayılması durumunda— yöneltmelidir. Bu durumda Rus devriminin sınırlı tarihsel kapsamı önemli ölçüde genişletilebilir ve sosyalist reformlar yoluna girme olasılığı o zaman ortaya çıkar.

"Taktiklerini tüm devrimci dönem boyunca, Sosyal-Demokrat Partinin devrimin gelişimi içersinde birbirlerini izleyecek olan büyük hükümetler karşısında, aşırı devrimci muhalefet durumunu koruyacağı beklentisine dayandırarak, sosyal-demokrasi, eğer kendi eline geçecek olursa [??] hükümet gücünü kullanmakta kendisini en iyi bir biçimde hazırlayabilecektir."

Buradaki temel düşünce, birçok kez *Vperyod* tarafından formüle edilmiş olan ve sosyal-demokrasinin demokratik bir devrimdeki kesin zaferinden, yani proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünden (Martinov gibi) korkulmaması gerektiğidir, çünkü böyle bir zafer, Avrupa'yı harekete geçirmemizi sağlayabilecektir; burjuva boyunduruğunu attıktan sonra Avrupa'nın sosyalist proletaryası da, buna karşılık, sosyalist devrimi başarıya ulaştırmamıza yardımcı olacaktır. Ama bakın yeni-*İskra* bu düşünceyi nasıl da güçsüzleştiriyor. Ayrıntılar üzerinde durmayacağız; iktidarın ele geçirilmesini zararlı taktikler sayan sınıf bilinçli bir partinin eline iktidarın "geçebilmesi" saçma varsayımı üzerinde durmayacağız; Avrupa'da sosyalizm koşullarının belli bir olgunluk düzeyine değil de, genel olarak olgunluk düzeyine ulaşmış olduğu olgu-

su üzerinde durmayacağız; parti programımızın sosyalist reform diye bir şey tanımayıp yalnızca sosyalist devrimi tanıdığı olgusu üzerinde durmayacağız. *Vperyod*'un düşüncesiyle kararda sunulan düşünce arasındaki bellibaşlı ve temel farklılığı ele alalım. *Vperyod*, Rus devrimci proletaryasının önüne aktif bir görev koyuyor: demokrasi savaşını kazanmak ve bu zaferden, devrimi Avrupa'ya taşımak için yararlanmak. Karar, bizim "kesin zafer" (yeni-*İskra*'nın anladığı anlamda değil) ile Avrupa'daki devrim arasındaki bu ilintiyi kavrayamıyor ve bu yüzden de proletaryanın görevlerinden, ya da *onun* zaferinin getireceği şeylerden değil, genel olarak olanakların birinden sözediyor: "devrimin yayılması durumunda ..." *Vperyod*, açık-seçik ve kesin bir biçimde, "hükümet gücü"nün toplumsal gelişmenin belli bir evresinde, ivedi olarak neyin gerçekleştirilebileceğini ve sosyalizm uğruna savaşımın demokratik önkoşulları olarak önce neyin gerçekleştirilmesi gerektiğini akılda tutarak, proletaryanın çıkarına nasıl "kullanılabileceğini" ve kullanılması gerektiğini göstermiştir — ve bu, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongre kararında yer almıştır. Burada da karar, "kullanmakta kendisini hazırlayabilecektir" deyip, öte yandan bunu *nasıl* yapabileceğini, kendisini *nasıl* hazırlayacağını ve *ne amaçla* kullanacağını belirtmediği için onmaz bir biçimde olayların gerisinde kalmaktadır. Örneğin yeni-iskracıların parti içersindeki yönetici durumlarından "yararlanmaya kendilerini hazırlayabileceklerinden" kuşkumuz yoktur, ama sözkonusu olan, bu yararlanmada, hazırlanmada geçirdikleri deneyimlerin bunun gerçekleşmesi yolunda bugüne dek fazla umut verici olmamış olmasıdır. ...

*Vperyod* gerçek "iktidarı elde tutma olasılığı"nın nerede yattığını oldukça açık bir biçimde belirtmiştir

yani proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünde; karşı-devrimin bütün kuvvetleri karşısında ağır basabilecek olan, bunların ortak yığın gücünde; bunların çıkarlarının *demokratik* reformlar içersindeki kaçınılmaz çakışmasında yatmaktadır. Burada da konferans kararı bize olumlu hiçbir şey vermiyor; soruna yan çizmekle kalıyor. Elbette Rusya'da iktidarın elde tutulması olanağı, Rusya'nın kendi toplumsal güçlerinin bileşimi ile, ülkemizde şimdi yer almakta olan demokratik devrimin koşullarıyla belirlenmek durumundadır. Avrupa'daki bir proletarya zaferi (devrimin Avrupa'ya taşınması ile proletaryanın zaferi arasında hâlâ oldukça büyük bir farklılık vardır), Rus burjuvazisinin amansız bir karşı-devrim savaşımına girişmesine yolaçacaktır — ama yeni-iskracıların kararı, önemi RSDİP'nin Üçüncü Kongre kararında değerlendirilmiş olan karşı-devrimci güç konusunda tek sözcük söylemiyor. Eğer cumhuriyet ve demokrasi uğruna savaşımımızda proletaryaya olduğu kadar, köylülüğe de dayanamamış olsaydık, "iktidarı elde tutma" umudumuz olmazdı. Ama bu umudu taşıyorsak, devrimin çarlık üzerindeki kesin zaferi bize böyle bir olasılığı sağlıyorsa, o zaman bunu belirtmeli, bunun gerçeğe dönüşmesi için çağrıda bulunmalı, ve yalnızca devrimin Avrupa'ya taşınması *olasılığı için* değil, aynı zamanda devrimin orada olması *amacıyla* pratik sloganlar atmalıyız. Kuyrukçu sosyal-demokratlar tarafından "Rus devriminin sınırlı tarihsel kapsamı"na değinilmiş olması, salt bu demokratik devrimin amaçlarını ve bu devrimde proletaryanın önder rolünü anlamaktaki yetersizliklerini örtmeye yarar!

"Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü" sloganına karşı ileri sürülen itirazlardan biri, bu diktatörlüğün "bir tek irade"yi (*İskra*, n°

95) öngörüyor olması ve proletaryanın ve küçük-burjuvazinin bir tek iradesi diye bir şeyin olamayacağıdır. Bu itiraz "bir tek irade" teriminin soyut, "metafizik" bir yorumuna dayandığından ötürü temelsizdir. "Bir tek irade" bir konu üzerinde sağlanırken bir başka konu üzerinde sağlanamayabilir. Sosyalizm sorunlarında ve sosyalizm için savaşımda birliğin bulunmayışı, demokrasi sorunlarında ve cumhuriyet için savaşımda iradenin tekliğini engellemez. Bunu unutmak, demokratik devrimle sosyalist devrim arasındaki mantıksal ve tarihsel farklılığı unutmak demek olur. Bunu unutmak, demokratik devrimin *tüm halkın* devrimi olması özelliğini unutmak demek olur: eğer bu devrim "tüm halkın" ise, bu demektir ki, bu devrimde tüm halkın gereksinmelerini ve istemlerini karşıladığı kadarıyla, kesin bir "irade birliği" *vardır.* Demokratçılığın sınırlarının ötesinde, proletaryanın ve köylü burjuvazisinin bir tek iradesinden sözedilemez. Aralarındaki sınıf savaşımı kaçınılmazdır, ama bir demokratik cumhuriyet içersindedir ki, bu savaşım, halkın *sosyalizm uğruna* giriştiği en derin ve en yaygın bir savaşım haline gelecektir. Dünyadaki her şey gibi, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün de bir geçmişi, ve bir de geleceği vardır. Bunun geçmişi–otokrasidir, serfliktir, monarşidir ve ayrıcalıklardır. Bu geçmişe karşı savaşımda, karşı-devrimle savaşta proletaryanın ve köylülüğün "irade birliği" olanağı vardır, çünkü burada çıkarların birliği vardır.

Geleceği ise özel mülkiyete karşı savaşımdır, ücretli işçilerin işverene karşı savaşımıdır, sosyalizm için savaşımdır. Burada iradenin birliği olanaksızdır.* Bu-

* Özgürlük koşullarında daha yaygın ve hızlı olan kapitalizmin gelişmesi, irade birliğine kaçınılmaz olarak kısa zamanda son verecektir, karşı-devrim ve gericilik ne denli erken ezilirse, bu da o denli çabuk olacaktır.

rada önümüzdeki yol, otokrasiden cumhuriyete değil de, küçük-burjuva demokratik cumhuriyetten sosyalizme doğru uzanır.

Elbette, bugünkü tarihsel koşullarda, geçmişin unsurları, geleceğin unsurları ile içiçe girmişlerdir; iki yol kesişmektedir. Ücretli emeğin özel mülkiyete karşı savaşımı, otokrasi koşullarında da vardır; serflikte bile vardır. Ama bu, hiç de bizi gelişmenin bellibaşlı aşamaları arasındaki mantıksal ve tarihsel ayrımı yapmaktan alıkoyamaz. Hepimiz burjuva devrim ile sosyalist devrimi karşı karşıya koruz; hepimiz ikisi arasında kesenkes bir ayrımın mutlak zorunluluğu konusunda direniriz; ama tarihin akışı içersinde, bu iki devrimin tek tek *özgün* unsurlarının içiçe geçmiş oldukları yadsınabilir mi? Avrupa'da demokratik devrimler dönemi birtakım sosyalist hareketler ve sosyalizmi kurma yolundaki girişimlerle karşılaşmadı mı? Ve Avrupa'daki geleceğin sosyalist devrimi, demokrasi alanında geride bırakılmış olan bir sürü tamamlanmamış şeyi tamamlamak zorunda kalmayacak mıdır?

Bir sosyal-demokrat, proletaryanın, kaçınılmaz olarak, sosyalizm uğruna, en demokratik ve cumhuriyetçi burjuvaziye ve küçük-burjuvaziye karşı sınıf savaşımı açmak zorunda olduğunu bir an için bile olsun unutmamalıdır. Bu, her türlü kuşkunun ötesindedir. Öyleyse, sosyal-demokrasinin ayrı, bağımsız ve tamamen bir sınıf partisinin mutlak zorunluluğu da, her türlü kuşkunun ötesindedir. Öyleyse, burjuvaziyle birlikte "ortak bir darbe vurma" taktiklerimizin geçici niteliği ve "bir düşmanı" kollar gibi "müttefikimizi de" sıkı bir biçimde kollama görevi de her türlü kuşkunun ötesindedir vb.. Bununla birlikte, bundan, kalımsız ve geçici olsa bile, bugünkü durumda, hayatî olan görevleri unutmak, yokumsamak ya da görmezlikten gelmemiz

gerektiği yolunda çıkarsamalar yapmak, saçmalık ve gericilik olur. Otokrasiye karşı savaşım, sosyalistler için geçici ve kalımlı olmayan bir görevdir, ama herhangi bir şekilde bu görevi görmezlikten gelmek ya da savsaklamak, sosyalizme ihanete ve gericiliğe hizmet etmeye varır. Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü, kuşkusuz, yalnızca kalımlı olmayan, geçici bir sosyalist amaçtır, ama bu amacı demokratik devrim dönemi içersinde savsaklamak düpedüz gericiliktir.

Somut siyasal amaçlar, somut koşullar içersinde belirlenmelidir. Her şey görelidir, her şey akıp gider ve her şey değişir. Alman sosyal-demokrasisi, cumhuriyet istemini programına koymuyor. Almanya'da durum öyledir ki, bu sorun pratikte sosyalizm sorunundan ayrılamaz (Engels, Almanya için, 1891 Erfurt Programının[38] taslağını yorumlarken cumhuriyetin ve cumhuriyet için savaşımın öneminin küçümsenmesine karşı uyarılarda bulunmuş olsa bile!). Rus sosyal-demokrasisinde cumhuriyet isteminin program ve ajitasyon dışı bırakılması diye bir sorun hiçbir zaman olmamıştır bile, çünkü ülkemizde cumhuriyet sorunu ile sosyalizm sorunu arasında ayrılmaz bir bağ olduğu sorunu bizde sözkonusu edilemez. 1898'in Alman sosyal-demokratının cumhuriyet sorununa özel bir ağırlık vermemiş olması oldukça doğaldı ve bu, ne bir şaşkınlığa ve ne de bir suçlamaya neden olabilir. Ama 1848'de cumhuriyet sorununu arka plana iten bir Alman sosyal-demokratı düpedüz bir devrim haini olurdu. Soyut gerçek diye bir şey yoktur. Gerçek, her zaman somuttur.

Rus otokrasisine karşı savaşımın son bulacağı ve Rusya'da demokratik devrim döneminin geçmişte kalacağı bir zaman gelecektir; o zaman, proletaryanın ve köylülüğün demokratik diktatörlük vb. konusunda

"irade birliği"nin sözünü etmek bile gülünç olacaktır. O zaman geldiğinde, proletaryanın sosyalist diktatörlüğü sorununa doğrudan değineceğiz, ve bundan daha ayrıntılı bir biçimde sözedeceğiz. Şimdilik ileri sınıfın partisi, demokratik devrimin çarlık üzerindeki kesin zaferi uğruna en etkin bir biçimde savaşım vermeden yapamaz. Ve kesin bir zafer, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünden başka bir anlama gelmez.

*Not*[39]

1) Okura, *İskra* ile *Vperyod* arasındaki polemikte, *İskra*'nın, diğer şeyler yanında, Engels'in İtalyan reformistlerinin (gelecekteki) önderi Turati'yi demokratik devrim ile sosyalist devrimin birbirine karıştırılmasına karşı uyardığı mektuba[40] değindiğini anımsatırız. 1894 İtalya'sının siyasal durumu konusunda yazan Engels, İtalya'da yaklaşmakta olan devrimin bir küçük-burjuva devrim, demokratik devrim olduğunu, sosyalist devrim olmadığını belirtmiştir. *İskra*, *Vperyod*'u Engels'in ortaya attığı ilkeden ayrılmakla suçlamıştır. Bu suçlama haksızdı, çünkü bir tüm olarak *Vperyod* (n° 14), 19. yüzyıl devrimlerindeki üç esas kuvvet arasındaki ayrım konusundaki Marx'ın teorisinin doğruluğunu tümüyle kabul etmiştir. Bu teoriye göre, eski düzene karşı, otokrasiye, feodalizme ve serflik sistemine karşı, şu güçler karşı çıkarlar: 1° liberal büyük burjuvazi, 2° radikal küçük-burjuvazi, 3° proletarya. Birincisi anayasal monarşiden başka bir şey için savaşmaz; ikincisi demokratik bir cumhuriyet için savaşır; üçüncüsü sosyalist devrim için savaşır. Küçük-burjuvazinin eksiksiz bir demokratik devrim için savaşımını proletaryanın sosyalist devrim için savaşımıyla birbirine karıştırmak, sosyalistleri siyasal iflâs tehlikesiyle karşı karşıya ge-

tirir. Marx'ın bu konudaki uyarısı tamamen haklıdır. Ama, işte salt bu yüzdendir ki, "devrimci komünler" sloganı hatalıdır, çünkü tarihin kaydettiği komünlerin asıl hatası, demokratik devrim ile sosyalist devrimi birbirlerine karıştırmaları idi. Öte yandan —proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü— sloganımız, bizi bu yanılgıya karşı tamamen korumaktadır. Salt demokratik bir devrimin sınırlarını *doğrudan* aşamayan bir devrimin tartışma götürmez burjuva niteliğini kabul ederken, sloganımız, bu belirli devrimi *ilerletir* ve ona proletaryaya en yararlı olacak biçimler vermeye çalışır; bunun sonucu olarak, proletaryanın daha sonraki sosyalizm uğruna savaşımında en büyük başarıyı elde etmesi için, demokratik devrimi en son sınırına kadar götürmeye çalışır.

ONBİR

# RSDİP'NİN ÜÇÜNCÜ KONGRESİNİN BAZI KARARLARI İLE "KONFERANS"INKİLER ARASINDA KABA BİR KARŞILAŞTIRMA

GEÇİCİ devrim hükümeti sorunu, şu sırada, sosyal-demokrat hareketin taktiksel sorununun eksenini oluşturur. Konferansın öteki kararları üzerinde aynı ayrıntı ile durmanın, ne olanağı ne de gereği vardır. Biz, burada, RSDİP'nin Üçüncü Kongresinin kararları ile konferans kararlarının taktiksel eğilimleri arasındaki yukarda tahlil edilmiş bulunan ilke farklılıklarını doğrulayan bazı noktalara kısaca değinmekle yetineceğiz.

Devrimin arifesinde hükümetin taktiklerine karşı takınılacak tutum sorununu ele alalım. RSDİP'nin Üçüncü Kongresinin kararında bu soruna bir kez daha kapsamlı bir yanıt bulacaksınız. Bu karar belirli anın

bütün değişik koşullarını ve görevlerini gözönünde tutmaktadır: hükümetin ödünlerinin ikiyüzlülüğünün açığa vurulması; "halkı temsil etmenin karikatürümsü biçimleri"nden yararlanma; işçi sınıfının ivedi istemlerinin (ki, sekiz saatlik işgünü, bunların başında gelir) devrimci bir biçimde gerçekleştirilmesi, ve ensonu, kara-yüzlere karşı koyma. Konferansın kararlarında bu sorun birçok kesimlerde parça parça ele alınmaktadır: "gericiliğin karanlık güçlerine karşı koyma"ya, öteki partilere karşı alınacak tutum konusundaki kararın yalnızca giriş kısmında değiniliyor. Temsilî organlar için yapılan seçimlere katılma, çarlığın burjuvaziyle "uzlaşma"sından ayrı olarak ele alınmaktadır. Devrimci yollarla sekiz saatlik işgününün gerçekleştirilmesi için çağrıda bulunacağı yerde, "Ekonomik Savaşım Üzerine" gösterişli başlığını taşıyan özel karar, ("Rus toplumsal yaşamında emek sorununun merkezî bir yer tuttuğu" yolunda gösterişli ve son derece aptalca tümceciklerden sonra) "sekiz saatlik işgününün yasalaştırılması" için yürütülen kampanyanın eski sloganlarını yinelemekten başka bir şey yapmıyor. Bu sloganın, içinde bulunduğumuz şu sıradaki yetersizliği ve eskimişliği, kanıt gerektirmeyecek kadar açıktır.

Açık siyasal eylem sorunu. Üçüncü Kongre, eylemlerimizde, yakın gelecekte yapılacak *köklü* değişikliği gözönünde tutmaktadır. Gizli eylemler ve yeraltı örgütlenmesinin gelişmesi, hiçbir şekilde terkedilmemelidir: bu, polisin ekmeğine yağ süren ve hükümetin son derece işine gelen bir şey olur. Ama aynı zamanda açık eylem üzerinde de düşünmek zorundayız. Böyle bir eylemin uygun biçimleri ve bunun gerektirdiği —daha az gizli— özel organlar, bu amaç için zaman geçirmeden *hazırlanmalıdır*. Bunları Rusya'da gelecekteki açık Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin üsleri haline olabil-

diğince dönüştürmek amacıyla, legal ve yarı-legal derneklerden yararlanılmalıdır.

Burada da konferans, sorunu parçalıyor ve herhangi bir kapsamlı slogan getiremiyor. Göze çarpan şey, legal olarak faaliyet gösterecek yazarlar "oluşturulması" yolunda Tertip Komitesine verilen gülünç yönergedir. Bunun dışında "işçi sınıfı hareketinin desteklenmesini kendilerine amaç edinmiş demokratik gazetelerin etkimiz altına alınması" yolunda, tümüyle saçma bir karar da vardır. Bu, *Osvobojdenye* eğiliminde olan bütün legal liberal gazetelerimizin hepsinin de iddia ettikleri amaçtır. Neden *İskra* yazıkurulunun kendisi, verdiği öğüdü gerçekleştirmekte bir adım atmaz ve *Osvobojdenye*'nin sosyal-demokrat etki altına nasıl gireceğinin örneğini bize göstermez? Legal olarak varlığını sürdüren derneklerden *parti* üsleri kurmakta yararlanmak sloganı yerine, bize önce yalnızca (içlerinde parti üyelerinin etkin olmaları gereken) sendikalar konusunda özel öğütçükler ve ikinci olarak "işçilerin devrimci örgütlerine" = "resmî olmayarak kurulan örgütler"e = "devrimci işçi kulüpleri"ne önderlik etme öğüdü verilmektedir. Bu "kulüpler" nasıl resmî olmayarak kurulan örgütler olarak sınıflandırılabilir, ve bu "kulüpler" gerçekte nedir — ancak Allah bilir. Yüksek bir parti organından kesin ve açık yönergeler yerine, bize, gelişigüzel serpiştirilmiş bazı düşünceler ve kalem adamları tarafından yapılan kaba-saba taslaklar sunuluyor. Partinin bütün çalışmalarını tümüyle yeni bir temele kaydırmaya başladığını gösteren herhangi kesin bir tablo yok.

"Köylü sorunu", parti kongresi ve konferans tarafından tümüyle farklı yollarda sunulmuştur. Kongre, "köylü hareketine karşı tutum" konusunda; konferans ise, "köylüler arasında çalışma" konusunda bir karar

almıştır. Birinde ağırlık, çarlığa karşı savaşımın genel ulusal çıkarlar çerçevesi içersinde, tüm devrimci demokratik harekete önderlik etme görevine verilmiştir. Öteki durumda ağırlık, toplumun belli bir kesimi içersinde "çalışma"ya indirgenmiştir yalnızca. Birinci durumda, her türlü demokratik değişimleri gerçekleştirmek için, devrimci köylü komitelerinin ivedilikle örgütlendirilmesi çağrısında bulunan ajitasyonun esas pratik sloganı ileri sürülmüştür. Öteki durumda, "komitelerin örgütlendirilmesi istemi", kurucu bir meclise sunulacaktır. Bu kurucu meclisi niye bekleyelim ki? Bu, gerçekten de kurucu bir meclis olacak mıdır? Devrimci köylü komitelerinin önceden ya da onunla birlikte kurulması sağlanmadan, kurucu meclis sağlam olabilir mi? Konferans bütün bu soruları gözden kaçırıyor. Bütün kararları, incelemekte olduğumuz şu genel düşünceyi yansıtıyor — yani burjuva devrimde yalnızca kendi özel işimizi yapmalı, bütün demokratik harekete önderlik etme ve bu hareketi bağımsız olarak yönetme amacına yönelmemeliyiz. Tıpkı ekonomistlerin, sosyal-demokratların ekonomik savaşım vermeleri, liberallerin ise siyasal savaşım vermeleri yolundaki sürekli olarak düştükleri yanılgı gibi, yeni-*İskra* yandaşları da, bütün uslamlamalarında, bizim burjuva devrimin yolundan çekilip sessizce bir köşede oturmamız, burjuvazinin ise devrimi etkin bir biçimde yürütmesi yolundaki düşünceye saplanıp kalmaktadırlar.

Ensonu, öteki partilere karşı alınacak tutum konusundaki karar da gözden kaçırılmamalıdır. RSDİP'nin Üçüncü Kongresinin kararı, kurtuluşu amaçlayan burjuva hareketinin her türlü sınırlılığı, ya da kötü burjuva ile iyi burjuvazi arasında bir ayrım yapmanın her türlü örneğini her kongrede sıralamak gibi safça bir düşünceyle oyalanmaksızın, böylesine bir sınır-

lılığı ve yetersizliği sergilemekten sözetmektedir. Starover tarafından yapılan yanlışlığı yineleyen konferans, böyle bir ayrımı inatla aramış ve ünlü "turnusol kâğıdı" teorisini geliştirmiştir. Starover çok güzel bir düşünceden —burjuvaziye, olabilecek en sert koşulları sunma düşüncesinden— yola çıkmıştı. Ancak, tasvip, uzlaşma ve benzeri şeyleri hak eden burjuva demokratlarla, bunları hak etmeyenler arasında önceden bir ayrım yapma girişiminin gelişmeler karşısında derhal işe yaramaz hale gelen ve proleter sınıf bilincine karışıklık sokan bir "formül"e yolaçtığını unutmaktadır. Ağırlık, savaşım içersindeki gerçek birlikte, açıklamalara, vaatlere ve sloganlara kaydırılmıştır. Starover, "genel ve eşit oy, tek dereceli ve gizli seçim"in böyle bir radikal slogan olduğunu savunuyordu. Aradan iki yıl geçmeden, "turnusol kâğıdı"nın işe yaramadığı anlaşıldı ve genel seçim sloganı, sosyal-demokrasiye yakınlaşmak şöyle dursun, tam tersine, salt bu slogan aracılığıyla işçileri yanlış yola götürmek ve onları sosyalizmden saptırmak yolunda çaba gösteren *Osvobojdenye* tarafından devralındı.

Şimdi de, yeni-iskracılar daha da "sert koşullar" öne süremektedirler. Çarlığın düşmanlarından, "halkın kendi kendisini silahlandırmasına etkin bir biçimde katılmalarına" kadar varan, "örgütlenmiş proletaryanın kararlı her hareketini etkin ve açık bir biçimde [!?] desteklemelerini" vb. istiyorlar. Bu ayrım çok daha ötelere de götürülmüştür — ama her şeye karşın bu ayrım, *gene daha şimdiden eskimiştir* ve yararsızlığını bir anda gözler önüne sermektedir. Örneğin neden bir cumhuriyet sloganı yoktur? Nasıl oluyor da sosyal-demokratlar, —"kastlar ve monarşi sisteminin bütün temellerine karşı amansız devrimci savaşın" çıkarları uğruna— burjuva demokratlardan, cumhuriyet uğruna

savaşım dışında her şeyi "isteyebiliyorlar"?

Bu sorunun salt eleştiri olsun diye ortaya atılmadığı, yeni-iskracıların yanılgılarının hayatî siyasal önem taşıdığı Rus Kurtuluş Birliği tarafından tanıtlanmıştır (bkz: *Proletari*, n° 4).* Bu "çarlık düşmanları", yeni-*İskra* yandaşlarının bütün "koşullarını" sözcüğü sözcüğüne yerine getireceklerdir. Ama gene de, bu Rus Kurtuluş Birliğinin programında (ya da programsızlığında) *Osvobojdenye* anlayışının egemen olduğunu ve *Osvobojdenye* grubunun onu kolaylıkla yedeğine alabileceğini gösterdik. Bununla birlikte, kararının sonuç bölümünde konferans, "sosyal-demokrasinin, ***halkın ikiyüzlü dostları*** olarak liberal ve demokratik bir bayrak dalgalandırmalarına karşın, proletaryanın devrimci savaşımına gerçek bir destek sağlamayı kabul etmeyen bütün siyasal partilere karşı çıkmaya devam edeceğini" ilân ediyor. Rus Kurtuluş Birliği bu desteği sağlamamak şöyle dursun, bu desteği inatla sürdürüyor. Bu, bu birliğin önderlerinin "kurtuluşçu" olsalar bile, "***halkın ikiyüzlü dostları***" olmadıklarının güvencesi midir?

Görüyorsunuz: önceden "koşullar" icat ederek ve heybetli güçsüzlüklerinin getirdiği gülünç "istemler" öne sürerek, yeni-iskracılar, bir anda kendilerini gülünç bir duruma sokmuşlardır. Öne sürdükleri koşullar ve istemler, yaşayan gerçeklerle değerlendirildiklerinde, hemen yetersizliklerini ortaya koymaktadırlar. Formüller pesinde koşmaları boşunadır, çünkü hiçbir formül,

* 4 Haziran 1905'te çıkan *Proletari* n° 4, "Yeni Bir Devrimci İşçi Derneği" başlığını taşıyan uzun bir makale içeriyordu. Bu makale, "Rus Kurtuluş Birliği" adını almış olan ve bir ayaklanma yoluyla kurucu bir meclis toplamayı kendisine amaç edinmiş bulunan bu birlik tarafından yapılmış çağrıların içeriğini vermekteydi. Makale, ayrıca, sosyal-demokratların bu tür partiden ayrı birliklere karşı olan tutumunu da tanımlamaktadır. Bu birliğin ne ölçüde varolduğu ve devrimde oynadığı rolün ne olduğu bizim için tamamen bir bilinmezdir. [*Yazarın 1907 baskısına notu.*]

burjuva demokratların ikiyüzlülüklerinin, tutarsızlıklarının ve dargörüşlülüklerinin bütün çeşitli görünümlerini kucaklayamaz. Bu, bir "turnusol kâğıdı", formüller, ya da yazılı ve basılı istemler sorunu değildir, ne de "halkın dostlarının" ikiyüzlü olanları ile içten olanları arasında önceden bir ayrım yapma sorunudur; bu, burjuva demokrasisi tarafından atılmış olan her "kararsız" adımın sosyal-demokratlar tarafından ardı gelmez eleştirileri, savaşım içinde gerçek birlik sorunudur. "Demokratik değişimde çıkarı olan bütün toplumsal güçlerin gerçek bütünleşmeleri" için gerekli olan, konferansın öylesine bıkmaz ve öylesine boş bir biçimde emek verdiği "maddeler" değil, gerçek devrimci sloganlar ortaya atabilme yetisidir. Bunun için, devrimci ve cumhuriyetçi burjuvaziyi proletaryanın düzeyine çıkaracak olan sloganlar gereklidir, proletaryanın amaçlarını monarşist burjuvazinin düzeyine indirgeyen değil. Bunun için gerekli olan, ayaklanmaya en etkin bir biçimde katılmaktır, ivedi ayaklanma görevine safsatalarla yan çizmek değil.

ONİKİ

# EĞER BURJUVAZİ YÜZ ÇEVİRECEK OLURSA DEMOKRATİK DEVRİMİN KAPSAMI DARALIR MI?

YENİ-İSKRACILARIN Kafkasya Konferansında kabul edilen ve *İskra* tarafından yayınlanan kararların bir kopyası elimize geçtiğinde, yukardaki satırlar yazılmış bulunmaktaydı. Gayret etmiş olsaydık bile, bundan daha iyi bir *pour la bonne bouche* (daha lezzetli bir lokma) bulamazdık.

*İskra* yazarları çok haklı olarak şöyle diyorlar: "Taktiğin temel sorunları konusunda, Kafkasya Konferansı da, Tüm-Rusya Konferansının [yani yeni-*İskra* grubunun] kabul ettiği karara *benzer* [doğrudur!] bir karara varmıştır." "Sosyal-demokrasinin geçici bir devrim hükümetine karşı tutumu sorunu, Kafkasyalı yol-

daşlar tarafından *Vperyod* grubu ve sözde-kongreye katılan delegeler tarafından savunulan yeni yönteme karşı en açık muhalefet havasında çözüme bağlanmıştır." "Kabul etmek gerekir ki, bir burjuva devrimde proleter partinin taktiklerinin konferans tarafından verilen formülasyonu, *en uygun olanıdır.*"

Doğru olan doğrudur. Hiç kimse yeni-*İskra* grubunun temel yanılgısının bundan daha "uygun" bir formülasyonunu veremezdi. Bu formülasyonu, önce parantez içersinde çiçeklerine, daha sonra da meyvelerine değinerek eksiksiz aktaracağız.

Yeni-*İskra* yandaşlarının Kafkasya Konferansı tarafından alınan geçici hükümet konusundaki kararı şöyledir:

"Proletarya içersinde sosyal-demokratik bilinci derinleştirecek [elbette! şunu eklemeliydiler: 'Martinov-vari!' — yalnızca bilinci daha da derinleştirmek için mi, cumhuriyet kurmak için değil mi? Ne de 'derin' bir devrim anlayışı!] ve gelişmekte olan burjuva devlet sistemini eleştirmek için partinin tam bir özgürlüğe kavuşmasını güvence altına alacak biçimde devrimci durumdan yararlanmanın bizim görevimiz olduğunu gözönünde tutan konferans [işimiz cumhuriyet kurmak değilmiş! İşimiz yalnızca eleştiri özgürlüğü elde etmekmiş. Anarşist düşüncelere kapılınca anarşist bir dil kullanılır: 'burjuva devlet' sistemi!], bir sosyal-demokrat geçici hükümetin kurulmasına ve böyle bir hükümete katılmaya karşı olduğunu [İspanya devriminden on ay önce bakunincilerin[41] aldığı ve Engels'in değindiği kararı anımsayınız; bkz: *Proletari*, n° 3][42] bildirir ve devlet sistemini demokratlaştıracak uygun önlemleri [!?] sağlamak üzere geçici burjuva hükümeti üzerinde dışarıdan [tepeden değil, alttan] baskı yapmanın en uygun yol olduğunu kabul eder. Konferans, sosyal-demok-

ratlar tarafından geçici bir hükümet oluşturulmasının, ya da böyle bir hükümete katılmalarının, bir yandan Sosyal-Demokrat Partiye karşı proletarya yığınlarında umutsuzluğa ve partiden uzaklaşmalarına yolaçacağına, çünkü iktidarı ele geçirmiş olmalarına karşın, sosyal-demokratlar, sosyalizmi kurmak da dahil olmak üzere, işçi sınıfının ivedi gereksinmelerini karşılayamayacağına [cumhuriyet ivedi bir gereksinme değilmiş! Kararın yazarları büyük bir bilisizlik içinde burjuva devrimine katılmayı reddediyorlarmışçasına, tamamen anarşist bir dil kullandıklarının farkında değillerdir!], ve öte yandan da, burjuva sınıfların devrimden yüz çevireceğine ve böylece de devrimin kapsamının daralacağına neden olacağına inanır."

İşte sorunun düğüm noktası budur. Anarşist düşüncelerin en katıksız oportünizmle içiçe geçtiği yer burasıdır (Batı-Avrupa bernştayncılarında da durum hep böyledir). Düşünün bir: bu adamlar, burjuvazinin devrime yüz çevireceği ve böylece de devrimin kapsamının daralacağı gerekçesiyle, geçici bir hükümete katılmayacaklar! Gerçekten, burada, bir tüm olarak katıksız ve tutarlı bir biçimiyle, yeni-*İskra* felsefesiyle karşı karşıyayız: devrim bir burjuva devrim olduğuna göre, burjuva darkafalılığının önünde eğilmeli ve ona yol açmalıyız. Kısmen de olsa, bir an için bile olsa, hükümete katılırsak burjuvazi devrime yüz çevirebilir diye kaygıya kapılacak olursak, bu, bizim devrimin önderliğini, tümüyle burjuva sınıfa teslim etmemiz demektir. Böylelikle, burjuvazi, devrime yüz çevirmesin diye, proletaryayı, (eksiksiz bir "eleştiri özgürlüğü"nü elde tutarken!!) tümüyle burjuvazinin vesayeti altına sokmuş, proletaryayı ılımlı ve uysal olmaya zorlamış oluyoruz. Burjuvazi yüz çevirmesin diye proletaryanın

en hayatî gereksinmelerini, yani siyasal gereksinmelerini —ki ekonomistler ve onlara öykünenler bu gereksinmeleri hiçbir zaman anlamamışlardır— iğdiş etmiş oluyoruz. Demokrasinin, proletaryanın istemlerini kucaklayacak ölçüde gerçekleştirilmesi uğruna, devrimci savaşım platformundan, ("yüz çevirmesin diye") ilkelerimiz pahasına, devrime ihanet ederek, burjuvazinin rızasını satın alarak, burjuvaziyle pazarlık platformuna geçmiş oluyoruz.

Kafkasyalı yeni-iskracılar, iki kısa satır içersinde, devrime ihanetin ve proletaryayı burjuva sınıfın zavallı bir eklentisi haline dönüştürme taktiğinin özünü ifade etmeyi becerebilmişlerdir. Yeni-*İskra* eğiliminin yukarda çıkarsadığımız yanılgılarının şimdi açık ve belirli bir ilke, yani monarşist burjuvazinin kuyruğuna takılma ilkesi düzeyine yükseltildiğini görüyoruz. Cumhuriyetin kurulması, burjuvazinin yüz çevirmesine yolaçacağına göre (ve daha şimdiden yüz çevirmektedir — Bay Struve bir örnektir), kahrolsun cumhuriyet uğruna savaşım. Proletaryadan gelecek her etkin ve tutarlı demokratik istem her zaman ve dünyanın her yerinde burjuvazinin yüz çevirmesine yolaçtığına göre — inlerinize çekilin işçiler; yalnızca dıştan eylem yapın; "burjuva devlet" sisteminin araçlarını ve silahlarını devrimin çıkarları uğruna kullanmayı düşlemeyin; "eleştiri özgürlüğünüzü" koruyun, o kadar!

Bunların "burjuva devrim" terimini anlayış biçimlerindeki temel yanılgı suyüzüne çıkmıştır. Bu terimin Martinov ya da yeni-*İskra* "anlayışı", doğrudan doğruya proletaryanın davasının burjuvaziye satılmasına varır.

Eski ekonomizmi unutmuş olan ve onu incelemeyen, ya da anımsamayanlar, ekonomizmin bugünkü yeniden canlanışını anlamakta güçlük çekeceklerdir.

Bernştayncı *Credo*'yu[43] anımsayınız. "Salt proleter" görüş açısından ve programından *Credo*'nun yazarları şu sonuçlara varmışlardır: biz sosyal-demokratlar, ekonomiyle, işçi sınıfının gerçek davasıyla, her türlü siyasal oyunlarla, sosyal-demokrat çalışmanın gerçekten daha da derinlik kazanmasıyla uğraşmalıyız. Siyaset, liberaller içindir. Tanrı, bizi, "devrimcilik"e düşmekten korusun: yoksa burjuvazi yüz çevirir. *Credo*'yu, ya da *Raboçaya Mıysl*, n° 9'un "Ek"ini (Eylül 1899)[44] baştan sona yeniden okumuş olanlar, bu uslamlamanın tüm gelişimini göreceklerdir.

Ama "büyük" Rus devriminin tümünün değerlendirilmesine uygulandığında, bugün de, daha geniş ölçüde, aynı şeyle karşı karşıyayız — ne yazık ki bu, ortodoks darkafalılığın teorisyenleri tarafından daha baştan bayağılaştırılmış ve gülünçlüğe indirgenmiştir! Biz sosyal-demokratlar, eleştiri özgürlüğü ile, sınıf bilincini daha da derinleştirmekle, dışardan eylemle uğraşmalıyız. Onlar, burjuva sınıflar, eylem özgürlüğüne, devrimci (siz, liberal deyiniz) önderlik için boş bir alana, tepeden "reform" yapma özgürlüğüne sahip olmalıdır.

Marksizmin bu bayağılaştırıcıları, Marx'ın eleştiri silahı yerine, silahın eleştirisinin konmasının gereği konusunda söyledikleri üzerinde hiçbir zaman kafa yormamışlardır.[45] Marx'ın adını boş yere anarak, bunlar, gerçekte, burjuvaziyi serbestçe eleştiren ve demokratik bilinci derinleştiren, ama devrim zamanının bir eylem zamanı olduğunu, hem tepeden, hem alttan gelen bir eylem zamanı olduğunu anlayamayan Frankfurt burjuvazisinin lafebelerinin havası içersinde, taktikler konusunda kararlar almaktadırlar. Marksizmi safsataya çevirerek, en ileri, en kararlı ve en etkin devrimci sınıfın ideolojisini, en geri katmanın, çetin devrimci demokratik görevlerden kaçınanların ve bu görevleri Struve

gibilerinin ellerine terkedenlerin ideolojisine dönüştürmüşlerdir.

Eğer sosyal-demokratlar devrimci bir hükümete katıldıklarından ötürü, burjuva sınıflar devrime yüz çevirirlerse, devrimin "kapsamı daralır"mış.

Rus işçileri, şuna bir kulak verin: eğer devrim, sosyal-demokratlardan korkmayan, çarlık üzerinde bir zafer istemeyip onunla uzlaşmak isteyen Struve'ler tarafından yapılırsa, devrimin kapsamı daha geniş olacakmış. Eğer yukarda özetlenen iki olası sonuç gerçekleşirse, yani monarşist burjuvazi otokrasiyle Şipov'vari bir "anayasa" üzerinde anlaşırsa, devrimin kapsamı daha geniş olacakmış!

Partinin tümüne önderlik etmek için kararlara böylesine yüzkızartıcı şeyler yazan, ya da böylesine "uygun" kararları onaylayan sosyal-demokratlar, marksizmin canlı özünü tümüyle çıkarıp atan bir yobazlıkla öylesine körleşmişlerdir ki, bu kararların, bütün öteki güzel sözleri boş tümceciklere dönüştürdüklerinin farkında değillerdir. Bunların *İskra*'daki makalelerinden herhangi birini, ya da, hatta, bizim şu ünlü Martinov'un yazdığı o ünlü kitapçığı alınız — orada bir *halk* ayaklanması konusunda, devrimi *sonuna kadar* götürme konusunda, tutarsız burjuvaziye karşı savaşımda sıradan halka güvenme çabası konusunda şeyler okuyacaksınız. Ama bütün bu mükemmel şeyler, burjuvazinin devrimden soğumasının sonucu olarak "devrimin kapsamının daralacağı" düşüncesini kabul eder etmez, ya da onaylar onaylamaz, zavallı tümcecikler haline dönüşürler. İşte seçenekler şunlardır baylar: ya halkla birlikte, tutarsız, çıkarcı ve korkak burjuvaziye *karşın*, çarlığa karşı kesin bir zafer kazanmak ve devrimi tamamlamak için çalışmalıyız, ya da bu "karşın"ı kabul etmez ve burjuvazinin devrime "yüz çevirebileceğinden" korkarız.

İkinci durumda, proletaryayı ve halkı burjuvaziye —tutarsız, çıkarcı ve korkak burjuvaziye— satmış oluruz.

Sakın sözlerimi yanlış yorumlamaya kalkmayın. Kasıtlı bir ihanetle suçlanıyoruz diye feryat etmeyin. Hayır, siz her zaman bataklığa sürüklendiniz ve sonunda da bu bataklığa battınız, tıpkı marksizmin "derinleştirilmesi" denilen yokuştan aşağı dayanılmaz ve onarılmaz bir biçimde ve sonunda bir karşı-devrimci, ruhsuz ve cansız entelektüel durumuna gelene dek yuvarlanan ekonomistler kadar bilinçsizce.

Siz "devrimin kapsamı"nı belirleyen gerçek toplumsal güçler üzerinde hiç kafa yordunuz mu beyler? Şu sırada bizim için pek elverişli bir gelişme göstermiş olan, ama bizim için Rusya'nın iç güçleri sorunu sözkonusu olduğu sürece, haklı olarak, hepimizin tartışma dışı bıraktığı yabancı siyasal güçleri, uluslararası birleşmeleri bir yana bırakalım. Bu iç toplumsal güçleri inceleyin. Devrime karşı birleşenler, otokrasidir, saraydır, polistir, bürokrasidir, ordudur ve bir avuç aristokrasidir. Halkın öfkesi ne denli büyükse, askerî birlikler o denli güvenilmez olurlar, bürokrasi o denli yalpalar. Üstelik, burjuvazi, bir bütün olarak, şimdi devrimden yanadır, özgürlük konusunda ateşli söylevler vermekte ve halk adına ve hatta devrim adına, giderek daha sık konuşmaktadır.* Ama biz bütün marksistler, hem teoride, hem de liberallerimizi ve Zemstvo mensuplarını ve *Osvobojdenye* yandaşlarını günbegün, saatbesaat gözlemlememizden, burjuvazinin devrimi desteklemekte tutarsız, çıkarcı ve korkak olduğunu biliyoruz. Burjuvazi, dar, bencil çıkarları karşılanır karşılanmaz, tutarlı demokrasiye "yüz çevirir çevirmek" *(ve bunu daha şim-*

* Kısa bir süre önce Jaurès tarafından *L'Humanité*'de[46] ve Bay Struve tarafından da *Osvobojdenye*, n° 72'de yayınlanmış bulunan Bay Struve'nin Jaurès'e açık mektubu bu bakımdan ilginçtir.

*diden yapmaktadır!*), yığın halinde, kaçınılmaz olarak karşı-devrime, otokrasiye yönelecek, devrime ve halka karşı dönecektir. Geriye "halk", yani proletarya ve köylülük kalıyor: devrimi sonuna kadar götürmede ancak proletaryaya güvenilebilir, çünkü proletarya demokratik devrimin çok ötesine geçer. Bundan ötürüdür ki, proletarya, cumhuriyet uğruna ön saflarda dövüşür ve burjuvazinin yüz çevirme olasılığını hesaba katma yolundaki aptalca ve değersiz öğütleri tiksintiyle reddeder. Köylülük, küçük-burjuva unsurları olduğu kadar, çok sayıdaki yarı-proleterleri de kapsar. Bu, onu, ayrıca kararsız yapar ve proletaryayı tam anlamıyla bir sınıf partisi içinde toplanmaya zorlar. Ne var ki, köylülüğün kararsızlığı burjuvazinin kararsızlığından temelden ayrıdır, çünkü bugün köylülük, özel mülkiyetin başlıca biçimlerinden biri olan malikâne topraklarına elkonması durumunda olduğu gibi özel mülkiyetin mutlak korunumuna pek ilgi duymaz. Böylece sosyalist olmayan, ya da küçük-burjuva olmaktan çıkmayan köylülük, demokratik devrimin yürekten ve en radikal yanlısı olabilme yetisine sahiptir. Köylülük, ancak ona aydınlık getiren devrimci olayların akışı, burjuvazinin ihaneti ve proletaryanın yenilgisiyle daha olgunlaşmadan kesintiye uğramayacak olursa, bu duruma gelebilir. Ancak bu koşullar altındadır ki, köylülük, kaçınılmaz olarak devrimin ve cumhuriyetin bir kalesi haline gelir, çünkü ancak tamamıyla başarılı bir devrimdir ki, köylülüğe tarımsal reformlar kapsamı içine giren *her şeyi* verebilir — ("sosyalist-devrimciler"in düşündükleri gibi kapitalizmi ortadan kaldırmak için değil de) yarı-serfliğin boyunduruğundan, baskı ve uşaklığın zulmünden kurtulmak için yaşam koşullarını meta üretimi sistemi içersinde ne kadar iyileştirmek mümkünse o kadar iyileştirmek için köylülerin istedikleri, düşledikleri ve ger-

çekten gereksindikleri *her şeyi.*

Üstelik, köylülüğü devrime bağlayan şey, yalnızca köklü bir tarım reformu umudu değil, genel ve sürekli çıkarlarıdır da. Proletaryaya karşı savaşım verirken bile, köylülük demokrasiye gereksinme duyar, çünkü ancak demokratik bir sistem, bir yığın olarak, bir çoğunluk olarak onun çıkarlarını doğru bir biçimde ifade edebilir ve egemenliğini güvence altına alabilir. Köylülük ne denli aydınlanırsa (ve Japonya ile savaştan bu yana aydınlanmayı okulla ölçmeye alışmış olan pek çok kimsenin farkedemediği bir hızla aydınlanmaktadır), o denli tam bir demokratik devrimden yana, kararlı ve tutarlı bir tutum takınır; çünkü burjuvaziden farklı olarak halkın üstünlüğünden korkacak bir şeyi yoktur, tam tersine kazançları vardır. Demokratik bir cumhuriyet, köylülük o safça monarşiciliğini terketmeye başlar başlamaz, onun için bir ülkü haline gelir, çünkü (üst borsa odaları vb. ile birlikte) burjuva borsacılarının bilinçli monarşizmi, köylülük için bugün karşı karşıya olduğu aynı hak yoksunluğu, aynı baskı ve aynı bilisizlik demektir, ancak Avrupa anayasacılığı cilâsıyla biraz parlatılmıştır o kadar.

İşte bunun içindir ki, bir sınıf olarak burjuvazi, doğal ve kaçınılmaz olarak, liberal monarşist partinin kanatları altına sığınmak eğilimindedir, oysa köylülük, yığın halinde, devrimci ve cumhuriyetçi partinin önderliği altına girme eğilimindedir. İşte bunun içindir ki, burjuvazi, demokratik devrimi sonuna kadar götürme yeteneğinde değildir, oysa köylülük bu yeteneğe sahiptir, ve biz, bütün çabalarımızı onun bu yeteneğine yardımcı olmaya yöneltmeliyiz.

Bunun çok açık bir şey olduğu, işin alfabesi olduğu, bütün sosyal-demokratların bunu çok iyi anladıkları yolunda itirazlar yapılabilir. Hayır, durum böyle değildir;

bu, burjuvazinin devrimden uzak kalmasının sonucu olarak devrimin "kapsamının daralacağından" sözedebilenler tarafından anlaşılmamıştır. Bu gibi kimseler anlamını kavramaksızın ezberledikleri tarım programımızın, sözcüklerini yinelemektedirler, çünkü eğer öyle olmasaydı, marksist dünya görüşünden ve programımızdan kaçınılmaz olarak çıkan, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü kavramından korkmazlardı; eğer öyle olmasaydı, büyük Rus devriminin kapsamını burjuvazinin gidebileceği sınırlarla kısıtlamazlardı. Bu gibi kimseler, soyut marksist devrimci laflarını, somut anti-marksist ve devrimci olmayan kararlarıyla çürütmektedirler.

Köylülüğün başarılı bir Rus devrimindeki rolünü gerçekten anlayan kimseler, devrimin kapsamının, burjuvazinin ona yüz çevirmesiyle daralacağını söylemeyi akıllarına bile getirmezlerdi. Çünkü aslında Rus devrimi, ancak burjuvazi ona yüz çevirdiği ve köylü yığınları etkin devrimciler olarak proletaryanın yanında yer aldığı zaman burjuva demokratik devrim dönemindeki gerçek kapsamına kavuşmaya başlayacak ve olabilecek en geniş devrimci kapsamına gerçekten de ulaşacaktır. Demokratik devrimimizin tutarli bir biçimde sonuna kadar varabilmesi için, devrim, burjuvazinin kaçınılmaz tutarsızlığını etkisiz hale getirebilecek güçlere (yani, *İskra*'nın Kafkasyalı yandaşlarının düşüncesizlikleri yüzünden o çok korktukları şeyi, "burjuvazinin devrimden yüz çevirmesi"'ni sağlayan güçlere) dayanmalıdır.

*Proletarya, kuvvet yoluyla otokrasiyi ezmek ve burjuvazinin tutarsızlığını etkisiz hale getirmek için köylü yığınlarıyla ittifak kurarak, demokratik devrimi sonuna kadar götürmelidir. Proletarya, kuvvet yoluyla burjuvazinin direncini kırabilmek için, köylülüğün ve*

*küçük-burjuvazinin kararsızlığını etkisiz hale getirmek için, halkın yarı-proleter unsurlarıyla ittifak kurarak sosyalist devrimi başarmalıdır.* Yeni-*İskra* grubunun devrimin kapsamı konusunda bütün tezlerinde ve kararlarında o denli dar bir biçimde sundukları proletaryanın görevleri aslında işte bunlardır.

Ancak, devrimin "kapsamı" konusundaki tartışmalarda sık sık gözden kaçırılan bir koşul unutulmamalıdır. Unutulmamalıdır ki, bu, bu sorunun ortaya çıkardığı güçlükler sorunu değil, çözümünün nerede ve nasıl bulunacağı sorunudur. Bu, devrimin yükselişini güçlü ve yenilmez hale getirmenin zorlaştırılması ya da kolaylaştırılması sorunu değil, bu yükselişi daha da güçlü kılmak için ne yapmamız gerektiği sorunudur. Görüş ayrılığımız, eylemlerimizin temel niteliğinde ve eylemlerimizin alması gereken yön konusundadır. Bunu vurguluyoruz, çünkü dikkatsiz ve ilkesiz kimseler pek sık bir biçimde, iki farklı sorunu, yani tutulacak yön, yani iki farklı yoldan birinin seçilmesi ile amacımızı gerçekleştirmenin kolaylığı, ya da belirli bir yolun bu amaca yakınlığını birbirine karıştırmaktadırlar.

Daha önce bu son soruna hiç değinmedik, çünkü parti içersinde bu sorun, herhangi bir anlaşmazlık ya da görüş ayrılığı yaratmamıştı. Sorunun kendisi, kuşkusuz, son derece önemlidir ve bütün sosyal-demokratların en büyük dikkatini gerektirmektedir. Harekete yalnız işçi sınıfı yığınlarını değil, aynı zamanda köylü yığınlarını da sokmadaki güçlükleri unutmak, bağışlanmaz bir iyimserlik olur. Bu güçlükler, demokratik devrimi sonuna dek götürme çabalarını boşa çıkarmış, her şeyden çok, tutarsız ve çıkarcı burjuvazinin zaferini sağlamıştır, çünkü burjuvazi, halka karşı monarşiyi koruma biçiminde "sermaye yapmış" ve aynı zamanda da liberalizmin... ya da *Osvobojdenye* eğiliminin "masumiye-

tini korumuştur". Ama güçlük, olanaksızlık demek değildir. Önemli olan şey, seçilen yolun doğru bir yol olduğuna inanmaktır, bu inanç mucizeler yaratabilen devrimci enerjiyi ve devrimci coşkuyu yüz kat artırır.

Seçilecek yol sorunu konusunda bugünün sosyal-demokratları arasındaki çatlağın derinliği, yeni-*İskra* yandaşlarının Kafkasya kararı ile Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongre kararı karşılaştırıldığında hemen ortaya çıkar. Kongre kararı şöyle diyor: burjuvazi tutarsızdır ve aksamaksızın, bizi devrimin kazanımlarından yoksun bırakmaya çalışacaktır. İşçi yoldaşlar, işte bundan ötürü kavga için daha etkin hazırlıklar yapın! Silahlanın, köylülüğü kendi yanınıza kazanın! Devrim kazanımlarını bir savaşım vermeksizin çıkarcı burjuvaziye teslim etmeyeceğiz. Kafkasyalı yeni-*İskra* yandaşlarının kararı şöyle diyor: burjuvazi tutarsızdır ve devrime yüz çevirebilir. İşçi yoldaşlar, işte bundan ötürü geçici bir hükümete katılmayı lütfen aklınıza getirmeyiniz, çünkü, eğer aklınıza getirecek olursanız, hiç kuşkusuz, burjuva yüz çevirecek, ve böylece devrimin kapsamı daralacaktır.

Bir yan şöyle diyor: tutarsız burjuvazinin direnmesine ya da pasif kalmasına karşın, devrimi sonuna kadar götürün.

Öteki yan da şöyle diyor: bağımsız olarak devrimi sonuna kadar götürmeyi aklınıza getirmeyin, çünkü bunu yapacak olursanız tutarsız burjuvazi ona yüz çevirecektir.

Bunlar birbirlerine taban tabana karşıt iki yol değiller midir? Taktiklerden birinin ötekini tamamen dıştaladığı, birinci taktiğin devrimci sosyal-demokrasinin biricik doğru taktiği olduğu, oysa ikinci taktiğin aslında katıksız *Osvobojdenye* taktiği olduğu açık değil midir?

ONÜÇ

# SONUÇ
# KAZANMAYI GÖZE ALIYOR MUYUZ?

RUS sosyal-demokrasisinin sorunlarıyla yüzeysel tanışıklığı olanlar, ya da yalnızca dışardan değerlendirenler, ekonomizm günlerinden beri parti-içi savaşımın tüm tarihi konusunda bilgi sahibi olmadıkları için, her sosyal-demokrat harekette, doğal, kaçınılmaz ve pekâlâ uzlaştırılabilir iki eğilimin bulunduğu basit teziyle, çoğu kez, şimdi ve özellikle de Üçüncü Kongre sonrasında biçimlenmiş olan taktikler konusundaki anlaşmazlığı bir yana iterler. Bir yan, derler, sıradan, ivedi ve günlük çalışmaya, propaganda ve ajitasyonun geliştirilmesinin, kuvvetlerin hazırlanmasının, hareketin derinleştirilmesinin vb. zorunluluğuna özel bir ağırlık ver-

mektedir, oysa öteki yan, hareketin militan, genel siyasal, devrimci görevlerine ağırlık vermekte, ayaklanmanın zorunluluğuna işaret etmekte, devrimci demokratik diktatörlük ve geçici devrimci hükümet sloganlarını öne sürmektedir. Her iki yan da işi büyütmemelidir derler; her iki durumda da (ve genel olarak söylenirse, dünyanın her yerinde) aşırılık kötüdür, vb., vb..

Böylesine düşüncelerin kuşkusuz içerdiği sıradan (ve tırnak içersinde "siyasal") bilgeliğin ucuz formülleri, çoğu kez, partinin ivedi ve hayatî gereksinmelerini anlamakta bir yeteneksizliği gizler. Rus sosyal-demokratları arasındaki bugünün taktiksel farklılıklarını alınız. Elbette yeni-*İskra*'nın taktikler konusundaki tezlerinde gördüğümüz gibi, işin alışılmış günlük yönüne özel bir ağırlık vermek, kendi başına, taktiksel sloganlar açısından herhangi bir tehlikenin ortaya çıkmasına, ya da herhangi bir görüş ayrılığının doğmasına neden olmaz. Ama Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresinin kararı ile konferans kararlarını karşılaştırmak, bu ayrılığın çarpıcılığını göstermek için yeterlidir.

Öyleyse sorun ne? Birincisi, hareketteki bu iki eğilimden ve aşırılığın zararlılığından soyut bir biçimde sözetmek yeterli değildir. Kişi, belirli bir anda belirli bir harekete neyin zarar verdiğini ve bugün partiye gerçek siyasal tehlikenin nereden geldiğini somut olarak bilmek zorundadır. İkincisi, öne sürülen taktik sloganlardan —ya da, belki de, belirli bazı sloganların olmayışından— hangi gerçek siyasal güçlerin yarar sağladıkları bilinmelidir. Eğer kişi yeni-iskracıların sözünü dinlemiş olsaydı, Sosyal-Demokrat Partinin, propagandayı ve ajitasyonu, ekonomik savaşımı, ve burjuva demokrasisinin eleştirilmesini bir yana itme tehlikesiyle, askerî hazırlıklar, silahlı saldırılar, iktidarı ele geçirme

konusunda aşırılıklara kapılma tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu sonucuna varırdı. Ama aslında gerçek tehlike, partiyi tamamen farklı bir yönden tehdit etmektedir. Hareketin içinde bulunduğu durumla birazcık tanışıklığı olan kimse, hareketi dikkatle ve basiretle izleyen kimse, yeni-iskracıların korkularının gülünç yönünü görmemezlik edemez. Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin tüm çalışması, asıl dikkatimizin propaganda ve ajitasyon, hazırlıklı ve hazırlıksız yığın toplantıları üzerinde, ekonomik savaşıma yardımcı olan ve bu savaşımın sloganlarını savunan bildiri ve broşürlerin dağıtılmaları üzerinde toplanmasını kesenkes sağlayan belirli ve değişmez biçimi daha şimdiden almıştır. Bir tek parti komitesi, bir tek semt komitesi, bir tek merkez delegeler toplantısı, ya da bir tek fabrika grubu yoktur ki, bütün dikkatinin, enerjisinin ve zamanının yüzdedoksandokuzunu her zaman ve değişmez bir biçimde ta doksanların ortalarından beri sağlam bir biçimde yerleşmiş bulunan bu işlevlere ayırmamış olsun. Yalnızca harekete tümüyle yabancı olanlardır ki, bunu bilmezler. Yalnızca çok saf ya da yanlış bilgi sahibi kişilerdir ki, yeni-*İskra*'nın çok önemli bir iş yapıyormuş havası içersinde, bayatlamış gerçekleri itibarî değerleri üzerinden piyasaya sürmelerini kabullenirler.

Gerçek şudur ki, ayaklanmanın görevleri, genel siyasal sloganlar, ve halk devriminin tümüne önderlik yapma konularında aşırı bir çaba göstermekten çok uzak olarak, biz, tersine, tam da bu konuda son derece çarpıcı bir *gerilik*, en büyük zaafımızı oluşturan ve özde devrimci olmaktan, sözde devrimci olmaya doğru yozlaşabilen, ve bazı yerlerde de yozlaşmakta olan hareket için gerçek tehlike yaratan bir gerilik göstermekteyiz. Parti çalışmalarını yöneten yüzlerce ve yüzlerce örgüt, grup ve çevre arasında, yeni-*İskra* ukalâlarının

yeni gerçekler keşfetmiş insanlar havasında, sözünü etmekte oldukları türden günlük çalışmayı ta başından beri yürütmemiş olan bir tekini bile bulamazsınız. Öte yandan, bir ayaklanmanın gerektirdiği görevleri anlamış, bu görevleri yürütmeye başlamış, ve çarlığa karşı halk ayaklanmasının tümüne önderlik etmenin zorunluluğunu, bu amaç için bazı belirli ilerici sloganlar atarken başka sloganlar atılmamasının zorunluluğunu kavramış grup ve çevrelerin sayısının çok önemsiz bir yüzde oluşturduğunu göreceksiniz.

Biz ilerici ve gerçek devrimci görevlerimizin çok gerisine düşmüş bulunuyoruz. Birçok durumda bunların farkına bile varmıyoruz; devrimci burjuva demokrasisinin şurada burada güç kazanıyor olması, bu yöndeki geriliğimiz yüzünden gözümüzden kaçmıştır. Ama olayların akışına ve zamanın gereklerine sırtlarını dönmüş yeni-*İskra* yazarları, inatla şunu yineleyip duruyorlar: "Eskiyi unutmayın! Yeniye kapılmayın!" Konferansın bütün önemli kararlarındaki *leitmotiv** budur; oysa kongre kararlarında hep şunu görürsünüz: eskiyi olumlarken (ama yalnızca eski *olduğu* ve önceden çözümlenmiş, kitaplara, kararlara geçmiş ve sınanmış olduğu için tekrar tekrar gevelemekle zaman kaybetmeksizin) yeni bir görevi öne çıkarır, dikkatleri ona çeker, yeni bir slogan atar ve gerçek devrimci sosyal-demokratlardan onu hemen gerçekleştirmelerini isteriz.

Sosyal-demokrat taktiklerdeki iki eğilim sorununa ilişkin olan gerçek durum budur. Devrimci dönem ancak tümüyle kör olanların göremeyecekleri yeni görevler getirmiştir. Bazı sosyal-demokratlar bu görevleri duraksamaksızın farkediyorlar ve şöyle diyerek bu görevleri gündeme getiriyorlar: silahlı ayaklanmanın

* Esas güdü. —Ç.

gecikmeye tahammülü yoktur; hiç zaman yitirmeden ve etkin bir biçimde kendinizi buna hazırlayın; unutmayın ki, kesin zafer için bu vazgeçilmezdir; cumhuriyet, geçici hükümet, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü sloganlarını atın. Öteki sosyal-demokratlar ise, geri çekiliyorlar, zaman öldürüyorlar, sloganlar atmak yerine, oturup önsözler yazıyorlar; yeni olanı görmek yerine, eskiyi olumlayarak onu sıkıcı bir biçimde ve uzun uzun geveleyip duruyorlar, kesin bir zaferin koşullarını belirlemekte, ya da yalnızca kesin zaferi sağlayacak uğraşlara uygun düşen sloganlar atmaktaki yeteneksizlikleriyle, yeni olandan kaçınmak için bahaneler uyduruyorlar.

Bu kuyrukçuluğun siyasal sonucu apaçık ortadadır. Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin "çoğunluğu" ile devrimci burjuva demokrasisi arasındaki *yakınlaşma* masalı, tek bir siyasal olguyla, "bolşevikler"in tek bir önemli kararı ile, ya da Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresinin tek bir belgesiyle bile doğrulanınamış bir masal olarak durmaktadır. Öte yandan, *Osvobojdenye* tarafından temsil edilen oportünist, monarşist burjuvazi, yeni-*İskra* grubu tarafından savunulan "ilke" eğilimlerine uzun süreden beri *kucak açıyor* ve şimdi kendi değirmenini döndürmek için aslında onların suyunu kullanıyor ve "gizliliğe" ve "başkaldırmalara" karşı, devrimin "teknik" yönünün abartılmasına karşı, ayaklanma sloganının açıkça ilânına karşı, aşırı istemlerin "devrimciliğe" karşı, vb., vb. yönelik sloganlarını ve "düşünceler"ini benimsiyor. Kafkasya'daki "menşevik" sosyal-demokratların tümünü kapsayan bir konferans tarafından kâbul edilen karar ve bu kararın yeni-*İskra* yazıkurulu tarafından onaylanması, herhangi bir yanlış anlaşılmaya yer vermeyecek biçimde, tüm sorunu şöyle özetlemektedir: prole-

taryanın bir devrimci demokratik diktatörlükte yer alması halinde, burjuvazi yüz çevirecek olursa ne yaparız! Bu, sorunu bir fındık kabuğu içersine sokmakta ve proletaryanın monarşist burjuvazinin bir eklentisine dönüştürülmesinin son rötuşlarını yapmaktadır. Yeni-*İskra* kuyrukçuluğunun *siyasal özelliği böylece* —bazı kimselerin raslansal gözlemleriyle değil, özellikle bütün bir eğilim tarafından onaylanmış bir kararla— olgularla da tanıtlanmaktadır.

Bu olgular üzerinde düşünmüş olan bir kimse, sosyal-demokrat hareket içersindeki iki yan ve iki eğilim bulunduğu yolundaki alışılagelmiş sözlerin gerçek önemini anlayacaktır. Bu eğilimleri tam bir incelemeden geçirebilmek için, bernştayncılığı ele almak gerek. Tam da aynı yolda, bernştaynclar, proletaryanın gerçek gereksinmelerini ve güçlerini toplarlama görevlerini, tüm çalışmanın derinleştirilmesi, yeni bir toplumun öğelerinin hazırlanması görevini ve propaganda ve ajitasyon görevini kavrayanların kendileri olduklarını yineleyip durmaktadırlar. Bernstein şöyle diyor: herhangi bir "nihaî amaç" *olmaksızın* "hareketi" yücelterek, yalnızca savunma taktiklerini yücelterek "burjuvazinin yüz çevirmesi" kaygısını taşıyan taktiklerin öğütlenmesinin içtenlikle kabulünü istiyoruz. Bernştaynclar, böylece, devrimci sosyal-demokratların "jakobenciliğine" karşı, "işçilerin inisiyatifi"ni anlamayan "yazarlara" karşı, vb., vb. avaz avaz bağırmışlardı. Gerçekte herkesin de bildiği gibi, devrimci sosyal-demokratlar, günlük küçük işleri, güçleri biraraya getirmeyi, vb., vb. bir yana bırakmayı hiçbir zaman düşünmemişlerdir. İstedikleri tek şey, kesin amacın açık-seçik anlaşılması, devrimci görevlerin açık-seçik ortaya konmasıydı; yarı-proleter ve yarı-küçük-burjuva katmanların, proletaryanın devrimci düzeyine —proletaryanın düzeyine, "burjuva-

zinin yüz çevirmesi" gibi oportünist kaygılar düzeyine değil— yükseltilmelerini istiyorlardı. Belki de aydın oportünist kanat ile partinin proleter devrimci kanadı arasındaki çatlağın en canlı ifadesi şu soruydu: *Dürfen wir siegen?* "Kazanmayı göze alıyor muyuz?" Kazanmamız uygun düşer mi? Kazanmak bizim için tehlikeli olmayacak mıdır? Kazanmamız gerekir mi? İlk bakışta böylesine garip görünen bu soru, her şeye karşın ortaya atıldı ve ortaya atılması da gerekiyordu, çünkü oportünistler zaferden korkuyorlardı, bundan belâ doğacağı kehanetinde bulunarak ve buna doğrudan doğruya çağrıda bulunan sloganları alaya alarak, proletaryayı ondan uzak durması için korkutuyorlardı.

Aydın oportünist eğilim ile proleter devrimci eğilim arasındaki aynı temel bölünme, bizim aramızda da vardır, ancak şu somut farkla ki, biz sosyalist devrim değil, demokratik devrim sorunuyla karşı karşıyayız. İlk bakışta pek saçma görünen "Kazanmayı göze alıyor muyuz?" sorusu, bizim aramızda da ortaya çıkmıştır. Bu soru, eğer bir ayaklanma için iyice hazırlanır ve onu çok başarılı bir biçimde yürütecek olursak, bunun korkunç bir talihsizlik getireceği kehanetinde bulunduğu *İki Diktatörlük*'ünde Martinov tarafından ortaya atılmıştır. Bu soru, geçici bir devrimci hükümete ilişkin bütün yeni-*İskra* yazınında ve Millerand'ın burjuva oportünist hükümete katılmasını Varlin'in[47] küçük-burjuva devrimci hükümete katılmasına benzetme yolunda, her zaman yapılmakta olan boş çabalar üzerinde inatla direnildiğinde ortaya çıkmıştır. Kararda şöyle deniyor: "burjuvazi yüz çevirmesin diye". Ve her ne kadar Kautsky, örneğin, şimdi alaya olmaya çalışıyor ve geçici devrimci hükümet konusundaki anlaşmazlığımızı, ayıyı öldürmeden postunu pay etmeye kalkışmaya benzetiyorsa da, bu alay, olsa olsa, akıllı ve

devrimci sosyal-demokratların bile, yalnızca kulaktan duyma şeyler konusunda konuştuklarında, aynı oyuna geldiklerini tanıtlar. Alman sosyal-demokrasisi henüz ayısını öldürmeye (sosyalist devrimi yapmaya) pek yakın değildir, ama ayıyı öldürmeyi "göze alıp almamamız" konusundaki anlaşmazlık, ilkeler ve pratik siyaset açısından son derece büyük bir önem kazanmıştır. Rus sosyal-demokratları "ayılarını öldürme" (demokratik devrimi yapma) gücüne henüz erişmemişlerdir, ama onu öldürmeyi "göze alıp almama" sorunu Rusya'nın ve Rus sosyal-demokrasisinin tüm geleceği açısından son derece önemlidir. Kazanmayı "göze alacağımızdan" emin olmadıkça, bir ordu etkin ve başarılı bir biçimde toparlanamaz.

Eski ekonomistlerimizi ele alalım. Onlar da, muhaliflerinin gizli tertipçiler ve jakobenler oldukları (bkz: *Raboçeye Dyelo*, özellikle n° 10 ve Martinov'un program tartışmaları sırasında İkinci Kongrede yaptığı konuşma), siyasete dalarak kendilerini yığınlardan kopardıkları, işçilerin inisiyatifini görmezlikten gelerek işçi sınıfı hareketinin esaslarını gözden kaçırdıkları, vb. vb. yolunda şamata koparmışlardı. Gerçekte, "işçi inisiyatifi"nin bu yandaşları, proletaryanın görevleri konusundaki kendi sınırlı ve darkafalı anlayışlarını, ayak oyunlarıyla işçilere kabul ettirmeye kalkışan oportünist aydınlardır. Gerçekte, ekonomizmin muhalifleri, herkesin eski-*İskra*'dan da kolayca görebileceği gibi, ne sosyal-demokrat çalışmanın herhangi bir yönünü ihmal etmiş ve geri plana itmişlerdir, ne de ekonomik savaşımı birazcık olsun unutmuşlardır; aynı zamanda, hemen yerine getirilmesi gereken ivedi siyasal görevleri bütün yönleriyle ortaya koyabilmişler ve böylece işçi partisinin liberal burjuvazinin bir "ekonomik" eklentisi haline gelmesine karşı durmuşlardır.

Ekonomistler, siyasetin ekonomi üzerine dayandığını ezberlemişler ve bunun siyasal savaşımın, ekonomik savaşım düzeyine indirgenmesi olarak "anlamışlardı". Yeni-iskracılar, demokratik devrimin ekonomik özü bakımından bir burjuva devrimi olduğunu ezberlemişler ve bunu proletaryanın demokratik amaçlarının burjuva ılımlılığı düzeyine, ötesine geçildiğinde "burjuvazinin yüz çevireceği" bir düzeye indirilmesi olarak "anlamaktadırlar". Çalışmalarını derinleştirme örtüsü altında, işçi inisiyatifini harekete geçirme ve katıksız bir sınıf siyaseti izleme örtüsü altında, ekonomistler, gerçekte, işçi sınıfını liberal burjuva siyasetçilerin ellerine teslim ediyorlardı, yani partiye, nesnel özelliği tam da böyle olan bir biçimde önderlik ediyorlardı. Aynı örtüler altında, yeni-iskracılar, proletaryanın demokratik devrimdeki çıkarlarını burjuvaziye satıyorlar, yani partiye nesnel özelliği tam da böyle olan bir biçimde önderlik ediyorlar. Ekonomistler, siyasal savaşıma önderlik etmenin sosyal-demokratları ilgilendirmediğini, bunun, doğrusunu söylemek gerekirse, liberalleri ilgilendirdiğini sanıyorlardı. Yeni-iskracılar, demokratik devrimin etkin yönetiminin sosyal-demokratları ilgilendirmediğini, doğrusunu söylemek gerekirse, demokrat burjuvaları ilgilendirdiğini sanıyorlar, çünkü proletaryanın kılavuzluğunun ve ağırlık kazanmasının, devrimin "kapsamı"nı daraltacağı görüşündedirler.

Kısacası, yeni-iskracılar, kökenlerinin partinin ikinci kongresinde bulunmasından olduğu kadar, demokratik devrimde proletaryanın taktiksel görevlerini şimdiki sunuş biçimleriyle de, ekonomizmin taklitçileridirler. Bunlar da partinin aydın oportünist kanadını oluşturmaktadırlar. Örgütlenme alanında aydınların anarşist bireyciliğini kendilerine *début** yaptılar ve konferans tarafından kabul edilen "Tüzük"e[18] partinin ya-

yın çalışmalarının parti örgütünden ayrılmasını, ve dolaylı ve aslında dört dereceli bir seçim sistemini, demokratik temsil yerine, bonapartçı plebisit sistemini, ve son olarak bütünle parça arasında "anlaşma" ilkesini koyarak, işi "süreç-içinde-dağılma"ya vardırdılar. Parti taktiklerinde de aynı kaygan yüzeyden aşağıya yuvarlandılar. "Zemstvo kampanyası planı" konusunda zemstvoculara hitap etmenin "en büyük gösteri" olduğunu söylediler ve siyasal alanda (9 ocak arifesinde!) gözleri yalnızca iki etkin gücü —hükümeti ve burjuva demokratlarını— görüyordu. Bunlar, halkı silahlanmaya çağıran doğrudan ve pratik slogan yerine kendilerini silahlandırma tutkusunu koyarak, halkın silahlandırılması ivedi görevini "daha da derinleştirdiler". Resmî kararlarında ayaklanmaya ilişkin, geçici bir hükümetin kurulmasına ilişkin, ve devrimci demokratik bir diktatörlüğe ilişkin görevleri çarpıttılar ve iğdiş ettiler. "Burjuvazi yüz çevirmesin diye" — en son kararlarının çıkardığı bu son ses, tuttukları yolun partiyi nereye götürdüğü sorununa güçlü bir ışık tutmaktadır.

Toplumsal ve ekonomik özü bakımından Rusya'daki demokratik devrim bir burjuva devrimdir. Ancak, bu do u marksist önermeyi yineleyip durmak yetmez. Bunun doğru-dürüst anlaşılması ve siyasal sloganlara doğru-dürüst uygulanması gerekir. Genel olarak söylemek gerekirse, bugünün temellerine, yani kapitalist temellere, üretim ilişkileri temeline dayanan bütün siyasal özgürlükler, burjuva özgürlüklerdir. Özgürlük istemi esas olarak burjuvazinin çıkarlarını ifade eder. Bu istemi ilk ortaya atanlar, burjuvazinin temsilcileri olmuştur. Burjuvazinin yandaşları, elde ettikleri bu özgürlüğü, onu ılımlı ve kılıkırk yaran burjuva dozuna

* Başlangıç. —Ç.

indirgeyerek, barış zamanlarında devrimci proletaryanın üstü örtülü bir biçimde, fırtınalı zamanlarda ise acımasız bir biçimde baskı altına alınmasıyla birleştirerek onu tıpkı ustaları gibi kullanmışlardır.

Ama yalnızca isyancı narodnikler, anarşistler ve ekonomistler, bundan özgürlük savaşımının yadsınması ve küçümsenmesi gerektiği sonucunu çıkartırlar. Bu aydınca darkafalı öğretiler, ancak bir süre için ve isteği dışında, proletaryaya yutturulabilir. Proletarya daima içgüdüsel olarak siyasal özgürlüğü gereksindiğini, her ne kadar özgürlüğün ilk etkisi burjuvaziyi güçlendirecek ve örgütlendirecek olsa da, herkesten çok kendisinin gereksindiğini kavramıştır. Proletarya sınıf savaşımından kaçarak değil, bu savaşımı geliştirerek, kapsamını, bilincini, örgütünü ve kararlılığını güçlendirerek kurtuluşunu bekler. Siyasal savaşımın görevlerini her kim küçümsüyorsa, sosyal-demokratı, halkın bir savunucusu olmaktan, bir sendika sekreteri olmaya dönüştürüyor demektir. Demokratik devrimde, proletaryanın görevlerini her kim küçümsüyorsa, sosyal-demokratı, halk devriminin önderi olmaktan, özgür bir işçi sendikası önderi olmaya dönüştürüyor demektir.

Evet, *halk* devrimi. Sosyal-demokrasi "halk" sözcüğünün burjuva demokratça istismarına karşı savaşmıştır ve çok haklı olarak savaşmaktadır. Sosyal-demokrasi, bu sözcüğün, halk içersindeki uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarının kavranamamasını örtbas etmek için kullanılmamasını ister. Proletarya partisinin tam bir sınıfsal bağımsızlığının gereği üzerinde kesin olarak direnir. Ancak, ileri sınıfın kendi içersinde kapalı kalacağı, kendisini dar sınırlar içersinde tutacağı ve dünyanın iktisadî efendilerinin yüz çevirecekleri korkusuyla, çalışmasını iğdiş edeceği biçimde, "halkı" "sınıflara" bölmez; bunu, ara sınıfların yarı-gönüllülüğünden, yalpa-

lamalarından ve kararsızlıklarından uzak bulunan ileri sınıf, bütün halkın başında, bütün halkın davası için en büyük enerji ve coşkuyla savaşsın diye yapar.

Bugünün yeni-iskracılarının, demokratik devrimde etkin siyasal sloganlar yerine, her duruma ve her kaba uyan "sınıf" sözcüğünün bilgiçce bir yinelenmesini koyan kimselerin çoğu kez anlayamadıkları işte budur!

Demokratik devrim, niteliği bakımından burjuvadır. Genel bir yeniden dağıtım, ya da "toprak ve özgürlük" sloganı —mağdur ve bilisiz, ama gene de aydınlık ve mutluluk tutkusu içersinde olan köylü yığınların şu en yaygın sloganı— bir burjuva sloganıdır. Ama biz marksistler, proletarya ve köylülük için gerçek özgürlüğe giden yolun, burjuva özgürlüğü ve burjuva ilerlemesinin yolundan başka bir yol olmadığını ve olmayacağını bilmeliyiz. Unutmamalıyız ki, bugün sosyalizmi yakınlaştırmada, eksiksiz siyasal özgürlükten, demokratik bir cumhuriyetten, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünden başka bir araç yoktur ve olamaz da. İleri ve tek devrimci sınıfın temsilcileri olarak, sakıntısız, kuşkusuz, ya da gözü geride olmayan devrimciler olarak, halkın tümünün önüne demokratik devrimin görevlerini olabildiğince kapsamlı ve açık bir biçimde ve en geniş bir inisiyatifle koymalıyız. Bu görevleri küçümsemek, teorik marksizmi gülünçleştirmek, onu darkafalı bir biçimde çarpıtmak demektir, pratik siyasette ise, devrim davasını, devrimi tutarlı bir biçimde sonuçlandırma görevine kaçınılmaz bir biçimde yüz çevirecek olan burjuvazinin ellerine teslim etmek demektir. Devrimin kesin zaferinin yolu üzerinde bulunan güçlükler pek büyüktür. Ellerinden geleni yaptıkları halde, gericiliğin direnmesi, burjuvazinin ihaneti ve yığınların bilisizliği yüzünden çabaları boşa gidecek olursa, proletaryanın temsilcile-

rini kimse suçlayamayacaktır. Ama eğer sosyal-demokrasi, kazanmaktan korktuğu için, burjuvazinin yüz çevirmesi kaygısıyla hareket ettiği için demokratik devrimin devrimci enerjisini azaltacak olursa ve devrimci ateşi söndürecek olursa, herkes ve her şeyden önce de sınıf bilincindeki proletarya kendisini suçlayacaktır.

Devrimler tarihin lokomotifleridir, diyordu Marx.[40] Devrimler ezilen ve sömürülenlerin bayramıdır. Bir devrim sırasında olduğu kadar, başka hiçbir zaman, halk yığınları, yeni bir toplumsal düzenin yaratıcıları olarak bu kadar etkin bir biçimde öne atılacak durumda olmazlar. Böyle zamanlarda halk, eğer tedricî ilerlemenin sınırlı, darkafalı ölçüleriyle değerlendirilecek olursa, harikalar yaratma yetisindedir. Ama böyle zamanlarda devrimci partilerin önderlerinin de amaçlarını daha kapsamlı ve daha açık bir biçimde öne sürmeleri esastır, ki böylece bunların sloganları yığınların devrimci inisiyatifinin her zaman önünde yer alsın, onlara ışık tutsun, bizim demokratik ve sosyalist ülkümüzü bütün heybetiyle ve görkemiyle onların önlerine sersin, ve eksiksiz, mutlak ve kesin zaferin en kısa ve en dolaysız yolunu onlara göstersin. Devrim ve dolaysız yol korkusuyla, uzlaşmanın dolaylı, dolaşık yollarını icat etme görevini *Osvobojdenye* burjuvazisinin oportünistlerine bırakalım. Eğer bu yollardan geçmeye zorlanırsak küçük görevlerimizi ve günlük çalışmalarımızı da yerine getirebiliriz. Ama bırakalım seçilecek yol amansız savaşım içinde belirlensin. Eğer biz bayrama gider gibi savaşa atılan bu yığınların enerjisini ve onların devrimci şevkini, dolaysız ve kesin yolu tutmak için amansız ve özverili bir savaşım uğruna kullanmayacak olursak, devrim dönekleri ve hainleri oluruz. Bırakalım burjuva oportünistleri alçakça korkaklıklarıyla gericiliğin gelecekteki tepkisini düşünedursunlar. İş-

çiler, gericiliğin tepkisinin korkunçluğu düşüncesiyle, ya da burjuvazinin yüz çevireceği düşüncesiyle, yılgınlığa kapılmayacaklardır. İşçiler, pazarlık yapma hevesinde değildirler; küçük ödünler peşinde koşmuyorlar. Uğrunda savaşım verdikleri şey, gerici güçleri amansızca ezmek, yani *proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünü* kurmaktır.

Fırtınalı zamanlarda parti gemimizin, onu sömürenler tarafından işçi sınıfının canının ve kanının acılı ve sürekli bir biçimde emilmesi demek olan liberal gelişmenin dalgasız sularında "yol aldığı" dönemlerden daha büyük tehlikelerle karşı karşıya kalacağından kuşku yoktur. Kuşkusuz, devrimci demokratik diktatörlüğün görevleri, "aşırı muhalefet"in ya da yalnızca parlamenter savaşımın görevlerinden son derece daha zor ve daha karmaşıktır. Ama, bugünkü devrimci durumda, dalgasız yol almayı ve tehlikesiz "muhalefet" yolunu izlemeyi bilinçli olarak yeğleyebilenlerin bir süre için sosyal-demokrat çalışmayı terketmeleri, devrim sonuçlanana dek, bayram günleri geçene dek, sıkıcı günlük yaşam yeniden başlayana ve kendisinin, dar, tekdüze ölçülerinin olağandışı akortsuz sesler çıkarmadığı, ya da ileri sınıfın görevlerini böylesine çirkin bir biçimde çarpıtmadığı zamana dek, beklemesi daha iyi olur.

Bütün halkın başında, ve özellikle köylülüğün başında, eksiksiz özgürlük için, tutarlı bir demokratik devrim için, bir cumhuriyet için! Bütün emekçilerin ve sömürülenlerin başında sosyalizm için! Devrimci proletaryanın pratikteki siyaseti işte bu olmalıdır, devrim sırasında işçi partisinin attığı her pratik adımın, her taktik sorunun çözümünü kucaklayan ve belirleyen sınıf sloganı işte budur.

SONSÖZ

# BİR KEZ DAHA *OSVOBOJDENYE* EĞİLİMİ BİR KEZ DAHA YENİ-*İSKRA* EĞİLİMİ

*OSVOBOJDENYE* n° 71-72 ve *İskra* n° 102-103, kitapçığımızın Sekizinci Bölümünde ele alınan sorunla ilgili olarak çok zengin ek malzeme sağlamaktadır. Burada bu zengin malzemenin tümünü kullanma olanağı olmadığına göre, yalnızca en önemli noktalar üzerinde durmakla yetineceğiz: birincisi, *Osvobojdenye*'nin yücelttiği sosyal-demokrasi içersindeki "gerçekçiliğin" türü ve *Osvobojdenye*'nin bunu neden yücelttiği; ikincisi, devrim ve diktatörlük kavramları arasındaki ilişki.

## I. BURJUVA LİBERAL GERÇEKÇİLER SOSYAL-DEMOKRAT "GERÇEKÇİLERİ" NEDEN YÜCELTİYORLAR?

"Rus Sosyal-Demokrasisindeki Bölünme" ve "Sağ-

duyunun Zaferi" başlıklı makaleler (*Osvobojdenye*, n° 72), liberal burjuvazinin temsilcileri tarafından benimsenen sosyal-demokrasi konusundaki bir düşünceyi, sınıf bilinçli proleter için kayda değer bir önem taşıyan bir düşünceyi açıklamaktadır. Her sosyal-demokratın bu makaleleri tümüyle okumasını ve bu makalelerdeki her tümce *üzerinde kafa yormasını* ısrarla salık veremeyiz. Önce bu iki makaledeki en önemli önermeleri aktaracağız.

"Dışardaki bir gözlemci için" diye yazıyor *Osvobojdenye*, "sosyal-demokrat partiyi iki hizbe bölmüş olan ayrılıkların gerçek siyasal anlamlarını kavramak oldukça güçtür. 'Çoğunluk' hizbinin daha köklü değişikliklerden yana olduğunu, daha kestirme bir yolu izlemek istediğini, 'azınlığın' ise, davanın çıkarı uğruna bazı uzlaşmalara yanaştığını söylemek tam olarak doğru değildir, ve herhalde her şeyi içeren bir nitelendirme getirmez. Belki de azınlık hizbi, marksist ortodoksluğun geleneksel dogmalarını Lenin'in hizbinden daha büyük bir çabayla izlemektedir. Şu aşağıdaki anlatım bize daha doğru gibi gelmektedir. 'Çoğunluk'un temel siyasal tutumu, soyut devrimcilik, isyankârlık ve her yola başvurarak halk yığınları arasında ayaklanma kışkırtıcılığı ve onların adına iktidarı hemen ele geçirme isteğidir; bu, bir ölçüde, 'leninistler'i sosyalist-devrimcilere yaklaştırmakta ve tüm halkın katılacağı bir Rus devrimi düşüncesi, bunların zihinlerinde sınıf savaşımı düşüncesini geri plana itmektedir. Pratikte sosyal-demokrat öğretinin dargörüşlülüğünü büyük ölçüde terkettikleri halde, 'leninistler', öte yandan, kendilerini devrimciciliğin (*révolutionnarisme*) darkafalılığına kaptırmışlardır; legal ve yarı-legal ajitasyonun her biçimini ve öteki muhalefet eğilimleriyle pratikte yararlı olacak uzlaşmaların her türünü ilke olarak gör-

mezlikten gelerek ivedi bir ayaklanmanın hazırlanması dışında, her türlü pratik işleri reddediyorlar. Tersine, azınlık, marksizmin öğretisine direşkenlikle bağlı kalırken, aynı zamanda da marksist dünya görüşünün gerçekçi öğelerini koruyorlar. 'Proletarya'nın çıkarlarını burjuvazinin çıkarlarının karşısına koymak, bu grubun temel düşüncesidir. Ancak, öte yandan, proletaryanın savaşımı —kuşkusuz sosyal-demokrasinin değişmez dogmaları tarafından öngörülen belli sınırlar içersinde— bu savaşımın bütün somut koşullarının ve amaçlarının açık bir kavranışıyla birlikte, gerçekçi bir aklıbaşındalıkla kavranılmaktadır. Bu iki hizipten hiç biri, temel görüş açısını tam bir tutarlılıkla izlememektedir, çünkü bunlar, ideolojik ve siyasal faaliyetlerinde, 'leninistleri' en azından bazı sosyalist-devrimcilere uyarak şaşmaz isyankârlar olmaktan ve '*İskra* grubu'nu da işçi sınıfının gerçek siyasal hareketinin pratik önderleri olmaktan alıkoyan sosyal-demokrat amentüsünün katı formülleriyle sınırlanmışlardır."

En önemli kararların içeriklerini aktardıktan sonra, *Osvobojdenye* yazarı, bunlar konusunda bazı somut düşüncelerle genel "fikirler"ini betimlemeyi sürdürüyor. Üçüncü Kongre ile karşılaştırıldığında diyor, "azınlık konferansı, ayaklanma konusunda tümüyle farklı bir tutum takınıyor". "Ayaklanmaya karşı takınılacak tutuma ilişkin olarak" geçici hükümet konusunda iki yanın aldığı kararlar arasında bir fark vardır. "İşçi sendikaları yönünden benzer bir ayrılık ortaya çıkmıştır. 'Leninistler', kararlarında işçi sınıfının siyasal eğitimi ve örgütlenmesinde, bu en önemli hareket noktasında bir tek söz etmemişlerdir. Azınlık, bunun tersine, çok daha ağır basan bir karar çıkarmıştır." Liberaller konusunda, her iki hizip de, diyor, aynı tutumdadırlar, ama Üçüncü Kongre, "İkinci Kongrede kabul edilen

Plehanov'un liberallere karşı tutumu konusundaki kararını hemen hemen sözcüğü sözcüğüne yineliyor ve gene aynı kongrede kabul edilen ve liberallere karşı daha olumlu bir tutum takınan Starover kararını reddediyor." Her ne kadar köylü hareketi konusunda kongrenin ve konferansın kararları bütünüyle çakışıyorsa da, " 'çoğunluk' toprak beylerinin topraklarına ve öteki topraklara devrimci bir biçimde elkonulması düşüncesine daha çok ağırlık verirken, 'azınlık' demokratik bir devlet ve idarî reformlar istemini ajitasyonun temeli yapmak istemektedir."

Ensonu, *Osvobojdenye*, *İskra* n° 100'de yayınlanmış, esas maddesi şu olan bir menşevik kararı aktarıyor: "Tek başına yeraltı çalışması yığınların parti yaşamına yeterli bir biçimde katılmasını bugünkü durumda sağlayamayacağına ve illegal bir örgüt olarak parti ile yığınları bir ölçüde karşı karşıya getirdiğine göre, parti, işçilerin sendikal savaşımına, bu savaşımı sosyal-demokrat görevlerle sağlam bir biçimde bağlaştırarak, legal bir temel üzerinde önderlik etmelidir." Bu karar konusunda yorum yapan *Osvobojdenye* şöyle haykırıyor: "Bu kararı sağduyunun bir zaferi olarak, sosyal-demokrat partinin belli bir kesiminin taktikler konusunda doğru yolu bulmaya başladığının bir kanıtı olarak içtenlikle karşılıyoruz."

Okur, artık *Osvobojdenye*'nin bellibaşlı bütün düşüncelerini biliyor. Bu düşünceleri, nesnel gerçeğe uygun düştükleri anlamında doğru olarak kabul etmek, elbette çok büyük bir hata olacaktır. Bu düşünceler içersindeki hatalar, her sosyal-demokrat tarafından her adımda kolaylıkla görülecektir. Bu düşüncelerin liberal burjuvazinin çıkarları ve görüşleriyle baştanbaşa dolu olduğunu ve bu anlamda önyargılı ve taraflı olduğunu unutmak safdillik olur. İçbükey ve dışbükey ay-

nalar nesneleri nasıl yansıtıyorlarsa, bunlar da sosyal-demokrat görüşleri öyle yansıtmaktadırlar. Ama, burjuvanın çarpıttığı bu düşüncelerin, son tahlilde, bir sınıf olarak sosyal-demokrasi içersinde, hangi eğilimin kendisine daha yararlı, daha yakın, akraba ve uzlaşılabilir olduğu, hangi eğilimlerin zararlı, uzak, yabancı ve kendisi için sevimsiz olduğunu, kuşkusuz doğru bir biçimde anlayan burjuvazinin gerçek çıkarlarını yansıttığını unutmak daha da büyük bir hata olacaktır. Bir burjuva filozofu, ya da bir burjuva yazarı, ister menşevik olsun, ister bolşevik sosyal-demokrat olsun, sosyal-demokrasiyi hiçbir zaman doğru-dürüst anlamayacaktır. Ama, eğer bu kimse birazcık akıllı bir yazarsa, onun sınıf içgüdüsü, kendisini yanıltmayacak ve sosyal-demokrat hareket içersinde şu ya da bu eğilimin burjuvazi için ne demek olduğunu, bunu yanlış bir biçimde sunmuş olsa bile, onun özünü her zaman kavrayacaktır. İşte bu yüzden, düşmanımızın sınıf içgüdüsü, sınıfsal görüşü, her zaman, sınıf bilincine sahip her proleterin en yakın dikkatini gerekli kılar.

O halde, *Osvobojdenye* yandaşları tarafından dile getirilen Rus burjuvazisinin sınıf içgüdüsü bize ne anlatmaktadır?

Yeni-*İskra* tarafından temsil edilen eğilimi, gerçekçiliğinden, aklıbaşındalığından, sağduyunun zaferinden, kararlarının tutarlılığından, taktik sorunlar konusunda gerçeği görmeye başlamasından, pratikliğinden, vb. ötürü yücelterek, bu eğilime karşı duyduğu hoşnutluğu çok kesin bir biçimde ifade etmektedir — ve Üçüncü Kongre eğilimini, darkafalılığından, devrimciciliğinden (*révolutionnarisme*), isyancılığından, pratikte yararlı uzlaşmaları reddedişinden, vb. ötürü kınayarak, bu eğilime karşı hoşnutsuzluğunu ifade ediyor. Burjuvazi, sınıf içgüdüsüyle, yazınımızda en kesin olguların

yardımıyla birçok kez tanıtlanmış olan aynı şeyi, yani yeni-*İskra* yandaşlarının bugünkü Rus sosyal-demokrat hareketin oportünist kanadını, muhaliflerinin de devrimci kanadı oluşturduklarını seziyor. Liberaller birinci eğilime karşı ancak sempati duyabilirler, ikincisindeki eğilimleri ise olsa olsa reddederler. Burjuvazinin ideologları olarak liberaller, işçi sınıfının faaliyet alanını kapitalizm çerçevesi içersinde, reformlar, sendikal savaşım, vb. ile fiilen sınırlandırarak işçi sınıfının "pratikliği, aklıbaşındalığı ve tutarlılığı"nın burjuvazinin çıkarına olduğunu çok iyi kavrarlar. Proletaryanın "devrimci darkafalılığı", kendi öz sınıfsal amacını geliştirmek için bir Rus halk devrimine önderlik etmek yolundaki çabaları — böyle şeyler zararlıdır ve burjuvaziyi korkutur.

"Gerçekçilik" sözcüğünün *Osvobojdenye*'deki anlamının bu olduğu, öteki şeyler yanında, bunun daha önce *Osvobojdenye*'de Bay Struve tarafından kullanılış biçiminden açıkça görülmektedir. *İskra*'nın kendisi de *Osvobojdenye* "gerçekçiliği"nin niteliğinin *bu* olduğunu kabul etmek zorunda kalmıştır. Örneğin, "Tam Zamanıdır!" başlıklı, *İskra* n° 73-74'ün ekinde yayınlanan yazıyı alalım. Bu yazının yazarı (Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin İkinci Kongresinde "bataklık" görüşlerinin tutarlı savunucularından biri) "kongrede, Akimov'un, oportünizmin gerçek temsilcisi olmaktan çok, onun hayaleti rolünü oynadığı" düşüncesini içtenlikle ifade etmiştir. Ve *İskra* yöneticileri "Tam Zamanıdır!" adlı yazının yazarını şu aşağıdaki notu ekleyerek hemen düzeltmek zorunda kalmışlardır:

"Bu düşünceye katılmak mümkün değildir. Akimov yoldaşın program konusundaki görüşleri oportünizmin açık damgasını taşımaktadır, ki bu olgu —son sayılardan birinde— Akimov yoldaşın 'gerçekçi' —siz bunu

revizyonist diye okuyunuz— eğilimin yandaşlarından biri olduğunu söyleyen *Osvobojdenye* eleştirmeni tarafından bile kabul edilmiştir."

Demek oluyor ki, *İskra*'nın kendisi de, *Osvobojdenye*'nin "gerçekçiliği"nin oportünizmden başka bir şey olmadığının pekâlâ farkındadır. Eğer *İskra* "liberal gerçekçiliğe" saldırırken (*İskra,* n° 102) kendi gerçekçiliğinden ötürü, *liberaller tarafından yüceltilmekte olduğu* konusunda şimdi hiçbir şey söylemiyorsa, bu suskunluk, böyle bir yüceltmenin herhangi bir suçlamadan daha acı olmasıyla açıklanır. Böyle bir yüceltme (ki *Osvobojdenye* bunu ne bir raslantı sonucu olarak, ne de ilk kez yapıyor) gerçekte liberal gerçekçilik ile sosyal-demokrat "gerçekçilik" (bunu, siz, oportünizm okuyun) eğilimleri arasındaki yakınlığı tanıtlamaktadır, ve bu, yeni-iskracıların bütün taktiksel tutumlarının yanlışlığı sonucu olarak, her kararlarında ortaya çıkmaktadır.

Gerçekten de, Rus burjuvazisi "halk" devrimi konusundaki tutarsızlığını ve bencilliğini daha şimdiden tümüyle ortaya koymuştur — bunu, Bay Struve'nin tezlerinde bir yığın liberal gazetenin bütün sayılarında ve içeriklerinde, ve Zemstvo üyelerinin çoğunluğunun, bir sürü aydının, ve genel olarak Trubetskoy, Petrunkeviç, Rodiçev bayların bütün yandaşlarının ve ortaklarının siyasal konuşmalarının niteliğinde ortaya koymuştur. Elbette, burjuvazi, her zaman açık-seçik bir anlayış ortaya koymaz, ama sınıf içgüdüsü, büyük ölçüde onun, bir yandan proletarya ve "halkın", *kendi* devrimi için fedailer, otokrasiye karşı kale kapılarını kıracak koçbaşlı kütükler olarak yararlı olacağını, ama öte yandan da proletaryanın ve devrimci köylülüğün, "çarlığa karşı kesin bir zafer" kazanacak ve demokratik devrimi sonuna dek vardıracak olurlarsa, kendisi için çok tehlikeli olacağına pekâlâ kavramasını sağlar. İşte bundan

ötürüdür ki, burjuvazi, proletaryanın devrimde "mütevazı" bir rol ile yetinmesini, daha aklıbaşında, pratik ve gerçekçi olmasını ve eylemlerini "yeter ki burjuvazi yüz çevirmesin" ilkesi ile yönlendirmesini sağlamak için her çabayı gösterir.

Aydın burjuvazi, işçi sınıfı hareketinden yakasını kurtaramayacağını çok iyi biliyor. İşte bu yüzden, bunlar, işçi sınıfı hareketine böylesine, ya da proletaryanın sınıf savaşımına böylesine karşı çıkmazlar — hayır, işçi sınıfı hareketini ve sınıf savaşımını Brentano ya da Hirsch-Duncker biçiminde anladıkları için, grev hakkını ve efendice sınıf savaşımını yarım-ağız savunurlar bile. Bir başka deyişle, eğer işçiler "isyankârlık"larını, "darkafalı devrimcilikleri"ini, "pratik değeri olan uzlaşmalar"a karşı düşmanlıklarını, "tüm Rus halkının devrimi"ne *kendi* sınıf savaşımlarının damgasını, proleter tutarlılığın, proleter kararlılığın ve "avam jakobenciliğinin" damgasını vurma iddia ve hevesini terkederlerse, bunlar, işçilere grev hakkını ve (işçiler tarafından çoktan hemen tümüyle kazanılmış olan) örgütlenme hakkını "vermeye" tamamen hazırdırlar. İşte bundan ötürüdür ki, Rusya'nın her yerindeki aydın burjuvazi, işçilerin kafalarını, (burjuva) aklıbaşındalık, (liberal) pratik, (oportünist) gerçekçilik, (Brentano[50]) sınıf savaşımı, (Hirsch-Duncker) sendikaları[51] vb. düşünceleriyle doldurmak için —kitaplar* konferanslar, konuşmalar, söyleşiler, vb., vb.— binbir yola ve araca başvurmada ellerinden geleni yapıyorlar. Son iki slogan, görünüşte marksist sloganlarla çakıştıkları için ve ufak-tefek bazı atlamalar ve çarpıtmalarla kolayca sosyal-demokrat sloganlarla karıştırılabildiği ve kimi kez öyle öne sürülebildiği için, "anayasacı-demokrat" par-

* Bkz: Prokopoviç, *Rusya'da İşçi Sorunu.*

tinin, *Osvobojdenye* partisinin burjuvazisi için özellikle elverişlidir. Örneğin, legal liberal gazete *Rassvet* (bir fırsatta *Proletari* okurları için daha ayrıntılı bir biçimde bu gazete üzerinde durmaya çalışacağız) sık sık sınıf savaşımı, proletaryanın burjuva tarafından aldatılması olasılığı, işçi sınıfı hareketi, proletaryanın inisiyatifi, vb., vb. konularında dikkatsiz okuru ya da yeterince aydınlanmamış işçiyi, bunların kolayca gerçek "sosyal-demokratçılık" olduklarına inandırabilecek biçimde, böylesine "içten" şeyler söylemektedir. Ama aslında, bu, sosyal-demokratçılığın bir burjuva taklitçiliği, sınıf savaşımı kavramının oportünistçe çarpıtılması ve saptırılmasıdır.

Bütün bu devasa (yığınlar üzerindeki etkisinin kapsamı açısından devasa) burjuva sahteciliğinin kökünde, işçi sınıfı hareketini esas olarak sendika hareketine indirgemek, olabildiğince, onu bağımsız bir siyasetten (yani devrimci ve demokratik bir diktatörlüğü amaçlayan siyasetten) uzak tutmak, "tüm halkın katıldığı bir Rus devrimi düşüncesini, işçilerin zihninde, sınıf savaşımı düşüncesi ile gölgelemek" isteği yatmaktadır.

Okurun da anlayacağı gibi, *Osvobojdenye* formülasyonunu başaşağı ettik. Bu, proletaryanın demokratik devrimdeki rolü konusundaki iki görüşü —burjuva görüşünü ve sosyal-demokrat görüşü— tam olarak ifade eden kusursuz bir formülasyondur. Burjuvazi, proletaryanın sendikal hareketle yetinmesini istiyor, ve böylece, "tüm halkın katıldığı bir Rus devrimi düşüncesini, işçilerin zihninde, (*Brentano*) sınıf savaşımı düşüncesi ile gölgelemek" istiyor — siyasal savaşım düşüncesini, işçilerin zihninde, "salt işçi sınıfı hareketi" düşüncesi ile gölgelemeye çalışan *Credo*'nun bernştayncı yazarlarının havasıyla. Bunun tersine, sosyal-demokrasi proletaryanın sınıf savaşımını, tüm halkın katıl-

dığı Rus devrimine önderlik edecek düzeye, yani bu devrimi proletaryanın ve köylülüğün demokratik diktatörlüğüne vardıracak bir düzeye çıkarmaya çalışıyor

Burjuvazi, proletaryaya, ülkemizdeki devrimin tüm halkın devrimi olduğunu söylüyor. Ayrı bir sınıf olarak, siz, bu yüzden, kendi sınıf savaşımınızla yetinmelisiniz; "sağduyu" adına dikkatinizi esas olarak sendikalar ve bunların yasallaştırılmasına vermelisiniz; bu sendikaları "siyasal eğitiminiz ve örgütlenmenizde en önemli hareket noktası" olarak kabul etmelisiniz; devrimci bir ortamda daha çok yeni-*İskra* kararına benzer "akla-yatkın" kararlar çıkarmalısınız; "liberallere daha yakın" kararlar alınmasına özen göstermelisiniz; "işçi sınıfının gerçek siyasal hareketinin pratik önderleri" olma eğilimi gösteren önderleri yeğlemelisiniz, ve (bu "bilimsel olmayan" amentünün "katı formülleri" ile aşılanma bahtsızlığına uğramış bulunuyorsanız) "marksist dünya görüşünün gerçekçi öğelerini korumalısınız".

Sosyal-demokratlar, proletaryaya, ülkemizdeki devrimin tüm halkın devrimi olduğunu söylüyorlar. En ileri ve sonuna kadar devrimci olan tek sınıf olarak siz, bu devrimde yalnızca en etkin rolü oynamaya çalışmakla kalmamalı, aynı zamanda ona önderlik etmeye de çalışmalısınız. Bu yüzden, temelde sendikal hareket olarak anlaşılan sınıf savaşımının dar bir anlayışla çizilmiş sınırları içersinde kalmakla yetinmemelisiniz; tersine, sınıf savaşımınızın sınırlarını ve içeriğini, yalnızca tüm halkın katılacağı bugünün demokratik Rus devriminin *bütün* amaçlarını değil, daha sonraki sosyalist devrimin amaçlarını da *kapsayacak* bir biçimde genişletmelisiniz. Bundan ötürü, sendikal hareketi ihmal etmeksizin, ya da legal olanakların en küçüğünden bile yararlanmayı reddetmeksizin, devrimci bir dönemde halkın çarlık üzerindeki kesin zaferinin, demokratik

cumhuriyetin ve gerçek siyasal özgürlüğün gerçekleştirilmesinin tek yolu olarak ayaklanma, devrimci bir ordu ve devrimci bir hükümet kurma görevlerini ön plana getirmelisiniz.

Hatalı "çizgi"lerinden ötürü yeni-*İskra* kararları tarafından bu konuda alınan ve doğal olarak burjuvaziyi pek sevindiren yarı-gönüllü ve tutarsız tutum üzerinde durmak gereksizdir.

## II. MARTİNOV YOLDAŞ SORUNA GENE "DERİNLİK" KAZANDIRIYOR

*İskra,* n° 102 ve 103'teki Martinov'un makalelerine geçelim. Martinov'un, Engels ve Marx'tan aktarılan birtakım alıntıların bizim tarafımızdan yapılan yorumunun yanlışlığını ve kendisi tarafından yapılan yorumunun doğruluğunu tanıtlama çabalarını elbette yanıtlayacak değiliz. Bu çabalar öylesine gereksiz, Martinov'un kaçamakları öylesine besbelli, ve sorun öylesine açıktır ki, bu nokta üzerinde tekrar durmak hiç de ilginç olmayacaktır. Aklıbaşında her okur, Martinov'un tam ricat içersinde, özellikle de şimdi bir grup *Proletari* yazarı tarafından hazırlanmakta olan, Engels'in *Bakuninciler İşbaşında* broşürü, ve Marx'ın Mart 1850 tarihli *Merkez Komitesinin Komünist Birliği Çağrısı* yayınladığı sırada ricat içersinde kullandığı basit oyunları kolayca görebilecektir. Martinov'un ricatını, okur açısından açık-seçik bir duruma sokmak için, kendi yazısından bir tek alıntı yapmak yetecektir.

"*İskra,* diyor Martinov n° 103'te, geçici bir hükümetin kurulmasının mümkün olduğunu ve bunun devrimi ilerletmenin bir yolu olduğunu 'kabul ediyor', ama sosyal-demokratların, bir *burjuva* geçici hükümetine, sosyalist bir devrim için devlet makinesinin kesin dene-

timini gelecekte elinde bulundurabilsin diye, yalnızca bu nedenle katılınasını reddediyor." Bir başka deyişle, *İskra*, geçici bir devrim hükümetinin maliye ve bankalarla ilgili sorumluluğuna ilişkin korkusunun, "hapisaneler"i, vb. devralma tehlikesi ve olanaksızlığına ilişkin korkusunun saçmalığını artık kabul etmektedir. Ama *İskra*, daha önce de yaptığı gibi, demokratik diktatörlükle sosyalist diktatörlüğü birbirine karıştırarak yalnızca işleri bulandırmış oluyor. Bu bulanıklık kaçınılmazdır; bu, ricatı örtmenin bir aracıdır.

Ama yeni-*İskra*'nın bulanık-kafalıları arasında Martinov, eğer deyim yerindeyse, birinci sırada bulanık-kafalı olarak, usta bir bulanık-kafalı olarak kendini gösteriyor. "Ona derinlik kazandırma" yolundaki yüklü çabalarıyla sorunu karıştırarak, kendi takınınış olduğu tutumun tüm yanlışlığını apaçık ortaya seren yeni formülasyonlara, hemen hemen şaşmaz bir biçimde "ulaşıyor". Ekonomizm günlerinde kendisinin Plehanov'u nasıl "derinleştirdiğini" ve "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik savaşım" formülasyonunu yarattığını anımsayacaksınız. Tüm ekonomist yazında bu eğilimin yanlışlığını bu kadar iyi bir biçimde ifade eden bir başka ifade bulmak zordur. Durum bugün de aynı. Martinov yeni-*İskra*'ya şevkle hizmet ediyor ve her ağzını açtığında yeni-*İskra*'nın yanlış tutumunun değerlendirilmesinde bize yeni ve kusursuz malzeme sağlıyor. n° 102'de Lenin'in "farkında olmadan diktatörlük kavramını, devrim kavramının yerine koyduğunu" söylüyor (s. 3, sütun 2).

Özünde, yeni-iskracıların bize yönelttikleri bütün suçlamalar tek bu suçlamaya indirgenebilir. Gerçekten, biz bu suçlamadan ötürü Martinov'a müteşekkiriz! Suçlamasını bu biçimde formüle ederek yeni-*İskra* düşüncelerine karşı savaşımda bize son derece değerli bir hiz-

mette bulunmuştur; *Proletari*'ye karşı saldırılarını "daha da derinleştirmesi" ve bu saldırıların formülasyonunu "gerçekten ilkeli" hale getirmesi için Martinov'u bizim üzerimize daha sık salmaları için *İskra* yöneticilerine içtenlikle yalvarmalıyız. Çünkü Martinov, ilkeler alanında kendisini tartışmaya zorladıkça, tezleri daha da kötüleşiyor ve yeni-*İskra* eğilimindeki boşlukları daha açık-seçik bir biçimde ortaya koyuyor, *reductio ad absurdum** yararlı pedagojik işlemini (yeni-*İskra*, ilkelerini bir saçmalığa indirgeyerek) kendisi ve arkadaşları üzerinde daha da başarılı bir biçimde uyguluyor.

*Vperyod* ve *Proletari*, diktatörlük ve devrim kavramlarını "birbirleriyle değiştirilebilir bir biçimde" kullanıyor. *İskra*, böyle bir "değiştirilebilirliği" istemiyor. İşte böyle, çok saygıdeğer Martinov yoldaş! Farkında olmadan çok büyük bir gerçeği ortaya koydunuz. Bu *yeni* formülasyon ile *İskra*'nın devrimin gerisinde kaldığı ve kendi görevlerini *Osvobojdenye* formülasyonuna doğru saptırdığı, oysa *Vperyod* ve *Proletari*'nin demokratik devrimi ilerletecek sloganlar yaydığı yolundaki tezlerimizi doğruladınız.

Bu sizin anlamadığınız bir şey midir, Martinov yoldaş? Sorunun önemini gözönüne alacak, daha ayrıntılı bir açıklama vermeyi deneyeceğiz.

Demokratik devrimin burjuva niteliği, ifadesini, başka şeyler yanında, özel mülkiyete ve meta üretimine hak tanınmasının kesinlikle yanında olan ve bu sınırların ötesine geçemeyen, koşulların zorlamasıyla otokrasinin ve genel olarak tüm feodal düzenin yararsızlığını kabul eden ve özgürlük isteminde birleşen toplumun birtakım sınıf, grup ve kesimlerinde de bulur. "Toplum" tarafından istenen ve toprak sahipleri ve

* Saçmalığa indirgeme. —ç

kapitalistlerin ağzından bir sürü laf kalabalığı (ve yalnız laf!) içerisinde savunulan *bu* özgürlüğünün burjuva niteliği, kendisi giderek daha açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Aynı zamanda işçilerin ve burjuvazinin özgürlük uğruna savaşımları arasındaki, proletar demokratçılığı ile liberal demokratçılık arasındaki köklü ayrılık da daha göze çarpar hale gelmektedir. İşçi sınıfı ve onun sınıf bilinçli temsilcileri, demokratik devrimi tamamlamaktan korkmamakla kalmayıp, bu devrimin en son sınırlarının da çok ötelerine geçmeye çalışarak ilerliyorlar ve bu savaşımı ilerletiyorlar. Tutarsız ve bencil olan burjuvazi, özgürlük sloganlarını ikiyüzlüce ve ancak kısmen kabul ediyor. Özel bir çizgiyle ya da özel "maddeler" hazırlayarak onun ötesinde özgürlüğün burjuva dostlarının bu ikiyüzlülüklerinin, ya da, daha doğrusu, özgürlüğün kendi burjuva dostları tarafından ihanete uğramasının başladığı (Starover'in ya da konferansçıların kararlarında olduğu gibi) sınırlar saptama yolundaki bütün çabalar kaçınılmaz başarısızlığa mahkûmdurlar. İki ateş arasında (otokrasi ve proletarya) kalması yüzünden, burjuvazi, binbir yol ve araçla konumunu ve sloganlarını değiştirebiliyor, biraz sağa biraz sola kayarak, sürekli pazarlıklar yaparak, kendisini bunlara uyduruyor. Proleter demokratçılığın görevi, böylesine ölü "maddeler" icat etmek değil, gelişen siyasal durumu aralıksız olarak eleştirmek, burjuvaziden gelecek olan her yeni, ve önceden görülmez tutarsızlıkları ve ihanetleri sergilemektir.

Bay Struve'nin illegal basındaki siyasal açıklamalarının öyküsünü, sosyal-demokrasinin onunla olan savaşının öyküsünü anımsayınız, o zaman bu görevlerin sosyal-demokrasi tarafından, proleter demokratçılığın savunucusu tarafından nasıl yürütülmüş olduğunu açık-seçik göreceksiniz. Bay Struve işe katıksız bir Şi-

pov sloganıyla başlamıştı: "Haklar ve Yetkeli bir Zemstvo" (bkz: benim, *Zarya*'daki[52] "Zemstvo Zalimleri ve Liberalizmin Aniballeri" adlı makalem). Sosyal-demokrasi onu sergiledi ve kesin bir anayasal programa yöneltti. Bu "itişler" etkisini gösterince, devrimci olayların özellikle hızlı gelişimi sayesinde, savaşım, demokratçılığın *bir sonraki* sorununa kaydı: salt genel anlamda bir anayasa değil, genel, eşit, tek dereceli ve gizli seçimi getiren bir anayasa. Bu yeni konumu "düşman"dan "elegeçirdiğimiz"de (genel oyun *Osvobojdenye* Birliği tarafından kabul edilmesi), baskımızı daha da ileriye götürdük; çift meclis sisteminin ikiyüzlülüğünü ve sahteliğini ve genel oyun *Osvobojdenye* Birliği tarafından tam olarak kabul edilmediği olgusunu ortaya çıkardık; *monarşizm*lerine işaret ettik ve demokratçılıklarının bezirgân niteliğini, ya da, bir başka deyişle, şu *Osvobojdenye* para kesesi kahramanları tarafından büyük Rus devriminin çıkarlarının takas edilmelerini ortaya çıkardık.

Ensonu, otokrasinin inatçılığı, iç savaşın gösterdiği büyük gelişme ve monarşistlerin Rusya'yı içine ittikleri onmaz durum, en kalın kafalara bile girmeye başlamıştı. Devrim bir *olgu* haline gelmişti. Devrimi görmek için artık devrimci olmaya gerek yoktu. Otokratik hükümet, gözlerimizin önünde fiilen dağılmaktaydı. Bazı liberaller tarafından (Bay Gredeskul) legal basında da haklı bir biçimde belirtildiği gibi, bu hükümete karşı fiilî itaatsizlik yaygınlaşmıştı. Görünürdeki gücüne karşın, otokrasi, güçsüzlüğünü ortaya koymuştu; gelişmekte olan devrimin getirdiği olaylar, ayakta çürüyen bu asalak organizmayı bir kenara itmeye başlamıştı. Eylemlerini (ya da, daha doğrusu, karanlık siyasal pazarlıklarını) fiilen biçimlenmekte olan ilişkiler temeline dayamak zorunda kalan burjuvazi, *devrimi*

*kabul etmenin zorunluluğunu görmeye başlamıştı.* Bunu devrimci olduklarından ötürü değil devrimci olmamaları olgusuna karşın yapmışlardır. Devrimin başarısına öfkeyle bakarak ve bir pazarlığa yanaşmayı istemeyip bir ölüm-kalım savaşımı vermek isteyen otokrasiye karşı devrimcilik suçlaması yönelterek, bunu istekleri dışında bir zorunluluk olarak yapıyorlar. Doğuştan bezirgân olan burjuvazi, savaşımdan ve devrimden nefret eder, amá koşullar onları devrim zemini üzerinde durmaya zorlar, çünkü ayaklarını basacakları başka bir zemin yoktur.

Çok öğretici ve çok gülünç bir görünüm ile karşı karşıyayız. Burjuva liberal fahişeler, devrim çarşafıyla örtünmeye çalışıyorlar. *Osvobojdenye*'nin adamları —*risum teneatis, amici!**— *Osvobojdenye*'nin adamları devrim adına konuşmaya başlıyorlar! "Devrimden korkmadıkları"na bizi inandırmaya başlıyorlar (Bay Struve, *Osvobojdenye*, n° 72'de)!!! "Devrimin başında oldukları"nı iddia ediyorlar!!!

Bu, yalnızca burjuva liberalizmindeki ilerlemeyi göstermekle kalmayıp, daha çok kendisini kabul *ettiren* devrimci hareketin gerçek başarılarındaki ilerlemeyi gösteren en önemli olgudur. Burjuvazi bile, devrimden yana bir tavır takınmanın kendi yararına olduğunu anlamaya başlamıştır, çünkü otokrasi sallanmaktadır. Ancak, öte yandan, hareketin tümünün ulaşmış olduğu yeni ve daha yüksek düzeyin tanıtladığı bu olgu, bize, yeni ve daha yüksek görevler de yüklemektedir. Şu ya da bu burjuva ideoloğunun devrimle kişisel bütünleşmesi bir yana, burjuvazinin devrimi benimsemiş olmasında içtenlik olamaz. Burjuvazi, hareketin bu yüksek aşamasına bile, bencillik, tutarsızlık, pazarlık ve küçük,

* Kahkahalarınızı tutunuz, dostlar!

gerici kaçamaklar ruhunu getirmekten başka bir şey yapmaz. Biz, şimdi, programımız adına, ve programımızın genişletilmesi adına, devrimin ivedi *somut* görevlerini *farklı* bir yolda formüle etmeliyiz. Dün yeterli olan, *bugün yetersizdir*. Dün, belki de, ileri bir demokrat slogan olarak devrimin benimsenmesi istemi yeterliydi. Bugün bu yeterli değildir. Devrim, Bay Struve'yi bile devrimi benimsemeye zorlamıştır. İleri sınıf, bu devrimin ivedi ve zorlayıcı görevlerinin *gerçek içeriğini* eksiksiz bir biçimde tanımlamak zorundadır. Devrimi benimserlerken Bay Struveler anlayışsızlıklarını tekrar tekrar ortaya koyarak, barışçıl çözüm olanağı konusunda, *Nikola*'nın, *Osvobojdenye* grubunu iktidarı almaya çağırması vb., vb. konusunda eski türküyü söyleyip duruyorlar. *Osvobojdenye*'nin adamları, devrimi, kendileri için daha güvenli bir biçimde iğdiş ve ona ihanet etmek için benimsiyorlar. "Devrim" sloganının yetersizliğini, proletaryaya ve bütün halka göstermek şimdi bizim görevimizdir; devrimin bu *gerçek içeriğinin* açıkseçik, tutarlı ve kesin bir tanıma kavuşmasının ne denli zorunlu olduğunu göstermeliyiz. Ve bu tanım, devrimin "kesin zaferi"ni doğru bir biçimde ifade edebilecek bir slogan tarafından, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü sloganı tarafından sağlanır.

Terimlerin kötüye kullanılması, siyasette çok sık görülen bir uygulamadır. Örneğin "sosyalist" adı, İngiliz burjuva liberalizminin yandaşları tarafından ("*We are all socialists now*"* diyordu Harcourt), Bismarck'ın yandaşları tarafından ve Papa XIII Leo'nun dostları tarafından sık sık kullanılmıştır. "Devrim" terimi de kötü kullanılmaya çok uygundur, ve hareketin gelişiminin belli bir aşamasında böyle bir kötü kullanma kaçınıl-

* "Şimdi artık hepimiz sosyalistiz". —ç.

mazdır. Bay Struve, devrim adına konuşmaya başlayınca, Thiers'i anımsamadan edemedik. Şubat Devriminden birkaç gün önce, bu iğrenç yeraltı cücesi, burjuvazinin siyasal satılmışlığının bu en kusursuz temsilcisi, halk arasında bir fırtınanın patlak vermeye başladığını anlamış ve parlamento kürsüsünden kendisinin *devrimden yana* olduğunu ilân etmiştir! (Bkz: Marx'ın *Fransa*'da *İç Savaş*'ı.) *Osvobojdenye*'nin devrim saflarına katılmasının siyasal niteliği, *tamıtamına* Thiers'inki *gibidir*. Rus Thiers'leri devrimden yana olduklarını söylemeye başladıklarında, bu demektir ki, devrim sloganı yetersizleşmiştir, anlamsızlaşmıştır, devrim bir olgu haline gelmiş, ve en farklı unsurlar bile ondan yana geçtiğine göre, hiçbir hedef gösteremez hale gelmiştir.

Gerçekten de, marksist açıdan devrim nedir? Yeni üretim ilişkilerine uygun düşmeyen ve bu ilişkilerin iflasına yolaçtığı eskimiş siyasal üstyapının, belli bir anda, zor yoluyla yıkılmasıdır. Otokrasi ile kapitalist Rusya'nın tüm yapısı arasındaki çelişki ve Rusya'nın burjuva demokratik gelişmesinin bütün gereksinmeleri, bu çelişkinin yapay bir biçimde uzun bir dönem sürdürülmüş olması yüzünden, şimdi çok şiddetli bir biçimde onun yıkılmasına yolaçmış bulunmaktadır. Üstyapının bütün eklemleri çatırdamakta, baskıya dayanamamakta ve giderek zayıflamaktadır. Birbirlerinden çok farklı sınıf ve grupların temsilcileri aracılığı ile halk, kendi çabasıyla şimdi yeni bir üstyapı kurmak zorundadır. Gelişmenin belli bir evresinde eski üstyapının işe yaramazlığı herkes için açık-seçik bir hale gelir; devrim herkesçe benimsenir. Şimdi görev, yeni üstyapıyı *hangi* sınıfının kuracağı ve *nasıl* kuracağını belirlemektir. Eğer bu belirlenmeyecek olursa, devrim sloganı bugünkü durumda boş ve anlamsız bir şey olur; çünkü otokrasinin güçsüzlüğü, Grand Dükleri ve *Moskovskiye Ve-*

*demosti*'yi[53] bile "devrimci" yapmaktadır! Eğer bu belirlenmeyecek olursa ileri sınıfın ileri demokratik görevlerinden sözedilemez. "Proletaryanın ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü" sloganı bunu sağlamaktadır. Bu slogan, yeni üstyapının yeni "kurucuları"nın dayanabilecekleri ve dayanmaları gereken sınıfları, yeni üstyapının niteliğini (sosyalist diktatörlükten farklı bir "demokratik" diktatörlük), ve bu üstyapının nasıl kurulacağını (diktatörlük, yani direnmelerin kuvvet kullanılarak zorla bastırılması ve halkın devrimci sınıflarının silahlandırılması) belirlemektedir. Her kim şimdi bu devrimci demokratik diktatörlük sloganını, devrimci bir ordu, devrimci bir hükümet ve devrimci köylü komiteleri sloganını kabul etmeyi reddediyorsa, ya devrimin görevlerini onmaz bir biçimde anlayamamakta, bugünkü durumun getirdiği yeni ve daha yüksek görevleri belirleyememekte, ya da halkı aldatmakta, devrime ihanet etmekte ve "devrim" sloganını kötüye kullanmaktadır.

Martinov yoldaş ve dostları birinci türün örnekleridirler, Bat Struve ve "anayasal-demokratik" zemstvo partisinin tümü ise, ikinci türün örnekleridirler.

Martinov yoldaş öylesine açıkgöz ve kurnazdı ki, devrimin gelişmesi, devrimin hedeflerinin diktatörlük sloganıyla belirlenmesini gerektirdiği bir sırada, bizi, diktatörlük kavramını devrim kavramının "eşdeğeri" haline getirmiş olmakla suçlamıştı. Martinov yoldaş bir kez daha geride kalma talihsizliğine uğramış, perde kapanmadan, *Osvobojdenye*'nin *düzeyine ulaşmadan*, sahneden çekilmek durumunda kalmıştır; çünkü (sözde) "devrim"in benimsenmesi ve proletaryanın ve köylülüğün demokratik diktatörlüğünün, (yani fiilî devrimin) reddi, bugün *Osvobojdenye*'nin siyasal tutumunu takınmakla aynı şeydir, yani liberal monarşist burjuvazinin

çıkarınadır. Struve'nin ağzından liberal burjuvazi, şimdi devrimden yana olduğunu ifade etmektedir. Devrimci sosyal-demokratların ağzından, sınıf bilinçli proletarya, proletarya ve köylülüğün diktatörlüğünü istemektedir. Bu aşamada yeni-*İskra* ukalası tartışmaya müdahale ediyor ve şöyle bağırıyor: "Diktatörlük düşüncesi ile devrim düşüncesini 'eşdeğer' kılmaya kalkışmayın sakın!" İyi ama, yeni-iskracılar tarafından takınılan bu yanlış tutumun onları sürekli olarak *Osvobojdenye* eğiliminin kuyruğunda sürüklenmeye mahkûm etmiş olduğu doğru değil mi?

*Osvobojdenye*'nin adamlarının (sosyal-demokratların dürtüklemeleriyle) demokratçılığın benimsenmesi sorununa adım adım yaklaşmakta olduklarını göstermiş bulunuyoruz. Aramızdaki tartışma konusu önce şuydu: Şipovculuk (haklar ve yetkeli bir zemstvo) mu, yoksa anayasacılık mı? Daha sonra şu oldu: sınırlı oy mu, yoksa genel oy mu? Ardından da: devrimin benimsenmesi mi, yoksa otokrasiyle bir bezirgân pazarlığı mı? Ensonu, şimdi de şudur: devrimin proletarya ve köylülüğün diktatörlüğü olmaksızın benimsenmesi mi, yoksa demokratik devrimde bu sınıfların diktatörlük istemlerinin benimsenmesi mi? *Osvobojdenye*'nin adamlarının (bu kimselerin, bugünkü kişiler olması, ya da bunların burjuva demokratların sol-kanadında yeralan ardılları olması önemli değildir) bir adım daha atmaları, yani bu arada (belki de Martinov yoldaşın bir adım daha atmasıyla) diktatörlük sloganını da benimsemeleri olanaklı ve olasıdır. Eğer Rus devrimi ilerlemesine devam eder ve kesin bir zafere ulaşacak olursa, durum kaçınılmaz olarak bu olacaktır. O zaman sosyal-demokratların konumu ne olacaktır? Bugünkü devrimin kesin zaferi, demokratik devrimin sona erdiği ve sosyalist devrimin kararlı savaşımının başladığı nokta olacak-

tır. Köylülüğün bugünkü istemlerinin karşılanması, gericiliğin tümüyle bozguna uğratılması ve demokratik cumhuriyetin gerçekleşmesi, burjuva devrimciliğinin ve hatta küçük-burjuva devrimciliğinin son sınırını belirleyecek ve proletaryanın sosyalizm için gerçek savaşımının başlangıcı olacaktır. Demokratik devrim ne denli eksiksiz olursa, bu yeni savaşımın gelişmesi o denli çabuk, o denli yaygın, o denli açık-seçik, ve o denli kararlı olacaktır. "Demokratik" diktatörlük sloganı bugünkü devrimin tarihsel bakımdan sınırlı niteliğini ve işçi sınıfının bütün baskılardan ve her türlü sömürüden kesin kurtuluşu için yeni düzenin temelleri üzerinde yeni bir savaşımın zorunluluğunu ifade eder. Bir başka deyişle, demokratik burjuvazi, ya da küçük-burjuvazi, bir adım daha attığında yalnız devrim değil, devrimin kesin zaferi de kesin bir olgu haline geldiğinde (belki de yeni ve geleceğin Martinovlarının dehşet çığlıkları arasında) demokratik diktatörlük sloganını proletaryanın sosyalist diktatörlüğü, yani eksiksiz bir sosyalist devrim sloganı ile "değiştireceğiz".

### III. DİKTATÖRLÜK KONUSUNDAKİ KABA BURJUVA GÖRÜŞLER İLE MARKSİST GÖRÜŞLER

Mehring,[54] 1848'de, *Neue Rheinische Zeitung*'da yayınladığı Marx'ın makalelerine eklediği notlarda, burjuva basını tarafından bu gazeteye yöneltilen suçlamalardan bir tanesinin bu gazetenin hiçbir şeye dayanmaksızın "demokrasiyi sağlamanın tek aracı olarak diktatörlüğün ivedi olarak kurulması"nı istemek olduğunu söylüyor bize (Marx, *Nachlass*, c. III, s. 53). Kaba burjuva görüş açısından diktatörlük ve demokrasi terimleri, birbirlerini karşılıklı olarak dıştalarlar. Sınıf savaşımı teorisini anlamadan ve siyasal arenayı çeşitli

burjuva çevre ve zümrelerinin küçük hır-gürleri olarak görmeye alışmış olan burjuva, diktatörlükten bütün özgürlüklerin ve demokrasinin güvencelerinin ortadan kaldırılmasını, her türlü keyfiliği, diktatörün kişisel çıkarları uğruna iktidarın kötüye kullanılmasını anlar. Aslında, *Vperyod* ve *Proletari*'nin diktatörlük sloganından yana çıkışlarını, Lenin'in "talihini deneme tutkusu"na bağlıyarak, yeni-*İskra*'da "yeni kampanya"yı hızlandıran bizim Martinov'un yazılarında ortaya çıkan işte bu kaba burjuva görüştür (*İskra*, n° 103, s. 3, sütun 2). Bu pek hoş açıklama, burjuvazinin *Neue Rheinische Zeitung*'a karşı ve diktatörlük telkinine karşı yönelttiği suçlamalarla tamamen aynı düzeydedir. Marx da (burjuva liberaller tarafından, sosyal-demokratlar tarafından değil) devrim ve diktatörlük kavramlarında "ayak diretmek"le suçlanmıştır.* Martinov'a, kişisel diktatörlükten farklı olarak, sınıf diktatörlüğünün anlamını ve sosyalist diktatörlükten farklı olarak, demokratik diktatörlüğün görevlerini açıklayabilmek için *Neue Rheinische Zeitung*'un görüşleri üzerinde durmak yanlış olmayacaktır.

"Bir devrimden sonra, diye yazıyordu *Neue Rheinische Zeitung* 14 Eylül 1848'de, devletin her geçici örgütü, bir diktatörlüğü ve etkin bir diktatörlüğü gerektirir. Ta başından beri Camphausen'ı [18 Mart 1848 sonrasında bakanlar kurulu başkanı] diktatörce hareket etmediğinden ötürü, eski kurumların kalıntılarını hemen ezmediği ve yok etmediği için suçladık. Herr

* Bu son iki tümce, çeviri için gözönünde bulundurduğumuz çeviriler arasında, bu yapıtın, Bureau d'Editions tarafından *Deux Tactiques* (Paris 1932) başlığı altında yayınlanan Fransızca çevirisinde (s. 151) ve Progress Publishers tarafından yayınlanan *Collected Works*, vol. 9'da (Moscow 1965, s. 131) yoktur. Yalnız, gene Progress Publishers tarafından yayınlanan V. İ. Lenin, *Two Tactics of Social-Democracy in the Democratic Revolution* (Moscow 1970, s. 179) baskısında vardır. — *Sol Yayınları*.

Camphausen kendisini anayasal düşlerle oyalarken, yenik düşmüş olan [yani gerici parti] bürokrasi ve ordu içindeki durumunu güçlendirmiş ve hatta şurada burada açık savaşıma bile başlamıştı."[55]

Mehring'in haklı olarak işaret ettiği gibi, bu sözler birkaç önerme içersinde *Neue Rheinische Zeitung'*daki Camphausen hükümeti konusundaki uzun makalelerde ayrıntılarıyla işlenmiş olan her şeyi özetlemektedir. Marx'ın bu sözleri bize ne anlatıyor? Geçici bir devrim hükümetinin diktatörce davranmak *zorunda* olduğunu (diktatörlük sloganına karşı çıktığından ötürü *İskra*'nın hiç anlayamadığı bir önerme) ve böyle bir diktatörlüğün görevinin, eski kurumların kalıntılarını yok etmek olduğunu (ki tam da bu, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin karşı-devrimle savaşım konusunda Üçüncü Kongre kararında açıkça konmuş ve yukarda da gösterildiği gibi konferans kararında yer almamıştır). Üçüncü ve son olarak, bu sözlerden, Marx'ın devrim ve açık bir iç savaş döneminde burjuva demokratları "anayasal düşler" ile avundukları için kınadığı sonucu çıkmaktadır. Bu sözlerin anlamı, 6 Haziran 1848 tarihli *Neue Rheinische Zeitung*'daki makalede özellikle açık-seçik hale gelmektedir. "Ulusal bir kurucu meclis", diye yazıyordu Marx, "her şeyden önce, etkin, devrimci yönden etkin bir meclis olmalıdır. Ama Frankfurt Meclisi, hükümeti başıboş bırakırken, kendisini okul ödevi düzeyinde parlamentoculukla oyalıyordu. Diyelim ki, bu çokbilmiş meclis, derin düşüncelerden sonra, olabilecek en iyi gündemi ve en iyi anayasayı hazırlamış olsun, ama eğer Alman hükümetleri bu arada süngüyü gündeme getirmişse, olabilecek bu en iyi gündemin ve bu en iyi anayasanın yararı ne?"[56]

Diktatörlük sloganının anlamı işte budur. Buradan Marx'ın "bir kurucu meclis toplama kararı"nı kesin bir

zafer sayan, ya da bizi "aşırı muhalefet partisi olarak kalma"ya çağıran kararlara karşı tutumunun ne olacağını kestirebiliriz!

Ulusların yaşamlarındaki bellibaşlı sorunlar, ancak kuvvet yoluyla çözümlenirler. Şiddete, iç savaşa ilk başvuranlar, çoğu kez gerici sınıfların kendileridir; Rus otokrasisinin sistemli ve şaşmaz bir biçimde 9 ocaktan beri her yerde yaptığı gibi, "süngüyü gündeme getiren" önce kendileri olmaktadırlar. Ve böyle bir durum ortaya çıkmış bulunduğuna göre, süngü gerçekten siyasal gündemin ana maddesi haline gelmiş bulunduğuna göre, ayaklanma kaçınılmaz ve ivedi hale gelmiş olduğuna göre — anayasal düşler ve okul ödevi düzeyindeki parlamentoculuk, olsa olsa burjuvazinin devrime ihanetinin bir örtüsü, burjuvazinin devrime "yüz çevirmesi" olgusunu gizlemenin bir örtüsü haline gelir. Bu durumda gerçek devrimci sınıfın öne sürmek zorunda olduğu slogan, işte bu diktatörlük sloganıdır.

Bu diktatörlüğün görevleri sorununda Marx, *Neue Rheinische Zeitung*'da şunları yazmıştır: "Ulusal Meclis, eskimiş hükümetlerin gerici girişimlerine karşı diktatörce davranmalıydı; böylece bütün süngüleri ve dipçikleri paramparça edecek kamuoyunun gücünü kendinden yana kazanmış olurdu. ... Ama bu meclis, Alman halkını ardından sürükleyeceğine ya da onların ardından sürükleneceğine, halkı bıktırdı."[57] Marx'ın görüşüne göre Ulusal Meclis, "Almanya'da fiilen varolan rejimden, halkın egemenliği ilkesiyle çelişen her şeyi çıkarıp atmalıydı", ve bunun ardından "devrimle kazanılmış olan halk egemenliğini bütün saldırılara karşı korumak için, dayanmakta olduğu devrimci temeli pekiştirmeliydi."[58]

Bunun sonucu olarak, Marx'ın, 1848'de, devrimci hükümetin ya da diktatörlüğün önüne koyduğu görev-

ler, içerikleri bakımından, ilkin ve her şeyden önce, bir *demokratik* devrimdi: karşı-devrime karşı savunma ve halkın egemenliği ile çelişen her şeyin fiilen tasfiyesi. Bu da, devrimci diktatörlükten başka bir şey değildir.

Devam edelim: bu görevi (halkın egemenliği ilkesini gerçekten eksiksiz olarak sağlamayı ve karşı-devrimin saldırılarını altetmeyi) başarabilecek ve başarması gereken sınıflar, Marx'ın görüşüne göre, hangileridir? Marx "halk"tan sözediyor. Ama biz biliyoruz ki, kendisi, "halk"ın birliği ve halk arasında sınıf savaşımının yokluğu konusundaki küçük-burjuva yanılsamalara karşı her zaman amansız bir biçimde savaşmıştır. "Halk" sözcüğünü kullanmakla Marx, sınıf farklılıklarının üstünü örtmüyor, devrimi sonuna dek götürebilecek belirli unsurların birliğini kastediyor.

18 martta Berlin proletaryasının zaferinden sonra, *Neue Rheinische Zeitung*, devrimin sonucunun iki yönlü olduğunu yazıyordu: "Bir yandan, halkın silahlanması, örgütlenme hakkı, halk egemenliğinin fiilen gerçekleştirilmesi; öte yandan, monarşinin ve Camphausen-Hansemann hükümetinin, yani büyük burjuvazinin temsilcilerinin hükümetinin muhafaza edilmesi. Böylece devrim, birbirlerinden ayrılmaları kaçınılmaz olan iki sonuçlar dizisi vermişti. Halk, zafere ulaşmıştı; kesinlikle demokratik nitelikte özgürlükler kazanmışlar, ama mevcut iktidar kendi ellerine değil, büyük burjuvazinin eline geçmişti. Kısacası, devrim, tamamlanmamıştı. Halk, büyük burjuvazinin temsilcilerinin hükümet kurmalarına izin vermiş ve büyük burjuvazinin bu temsilcileri, eski Prusya soylularına ve bürokrasisine bir ittifak önererek neyin peşinde olduklarını hemen ortaya koymuşlardı. Arnim, Canitz ve Schwerin hükümete katıldılar.

*"Her zaman karşı-devrimci olan büyük burjuvazi, halktan, yani işçilerden ve demokratik burjuvaziden*

*korktuğu için gericilerle bir savunma ve saldırı ittifakı kurdu.*" (İtalikler bize ait.)[59]

Böylece, yalnızca "bir kurucu meclis toplama kararı" değil, bu meclisin fiilen toplanması bile devrimin kesin zaferi için yeterli değildir! Silahlı bir savaşımın kısmî zaferinden sonra (Berlin işçilerinin 18 Mart 1848'de askerî birlikler üzerinde sağladığı zafer) bile "tamamlanmamış" bir devrim, "sonuna dek götürülmemiş" bir devrim olanaklıdır. Şu halde devrimin tamamlanması neye bağlıdır? Bu, mevcut iktidarın kimin eline geçeceğine, Petrunkeviçlerin, ve Rodiçevlerin, yani Camphausen'lerin ve Hansemann'ların eline mi, yoksa *halkın,* yani işçilerin ve demokratik burjuvazinin eline mi geçeceğine bağlıdır. Birinci durumda burjuvazi iktidara, proletarya ise "eleştiri özgürlüğü"ne, "aşırı muhalefet partisi olarak kalma" özgürlüğüne sahip olacaktır. Zaferin hemen ardından burjuvazi gericilerle ittifak kuracaktır (örneğin St. Petersburg işçileri askerî birliklerle sokak savaşında yalnızca kısmî bir zafer sağlar ve bunu Petrunkeviç ve onun ortağı beylere bir hükümet kurmaları için terkederlerse, bu kaçınılmaz olarak Rusya'da da böyle olacaktır). İkinci durumda, devrimci demokratik diktatörlük, yani devrimin kesin zaferi mümkün olacaktır.

Şimdi geriye, Marx'ın büyük burjuvazinin karşısında bulunan ve işçilerle birlikte halk diye adlandırdığı "demokratik burjuvazi" (*demokratische Bürgerschaft*) ile gerçekte ne kastettiğini daha kesin bir biçimde tanımlamak kalıyor.

Bu sorunun açık bir yanıtı, 29 Temmuz 1848 tarihli *Neue Rheinische Zeitung*'daki bir makaledeki şu pasajda verilmiştir: "... 1848 Alman Devrimi, 1789 Fransız Devriminin beceriksiz bir taklididir ancak.

"4 Ağustos 1789'da, Bastille fırtınasından üç hafta

sonra, Fransız halkı, tek bir günde, bütün feodal yükümlülüklerin üstesinden geldi.

"11 Temmuz 1848'de, Mart barikatlarından dört ay sonra, feodal yükümlülükler Alman halkının üstesinden geldi. *Teste Gierke cum Hansemanno.** 

"1789'un Fransız burjuvazisi, müttefiklerini, köylüleri bir an olsun zor durumda bırakmadı. Biliyordu ki, egemenliği, kırda feodalizmin yıkılmasına, özgür toprak sahibi (*grundbesitzenden*) köylü sınıfının yaratılmasına dayanıyordu.

"1848'in Alman burjuvazisi, hiç vicdanı sızlamaksızın, en doğal müttefikleri olan, eti etinde olan ve onlar olmaksızın aristokrasiye karşı güçsüz olduğu köylülere ihanet ediyor.

"Feodal hakların sürdürülmesi, (aldatıcı) tazminat maskesi altında feodal hakların pekiştirilmesi — 1848 Alman Devriminin sonucu işte budur. Dağ fare doğurmuştur."[60]

Bu, bize, dört önemli önerme getiren çok öğretici bir bölümdür: 1° Tamamlanmamış Alman devrimi, tamamlanmış Fransız devriminden yalnızca Alman burjuvazisinin genel olarak demokrasiye ihaneti ile değil, özel olarak da köylülere ihaneti bakımından da ayrılır. 2° Özgür bir köylüler sınıfının yaratılması, demokratik devrimin kesin sonucuna götürülmesinin temelidir. 3° Böyle bir sınıfın yaratılması, feodal hizmetlerin ortadan

* "Gierke ve Hansemann tanıktırlar." Hansemann, büyük burjuvaziyi temsil eden bir bakandı (Rusya'daki karşılığı: Trubetskoy ya da Rodiçev ve benzerleri); Gierke ise, Hansemann hükümetinde "feodal yükümlülükleri kaldıran" bir plan, "yürekli" bir plan hazırlamış olan tarım bakanıydı. Bu plan, görünürde bu yükümlülükleri "tazminatsız" kaldırmaktaydı, ama aslında bu plan önemli yükümlülükler için tazminatları korurken ya da tazminat getirirken, yalnızca daha küçük ve önemsiz yükümlülükleri kaldırmaktaydı. Herr Gierke, "köylü mülkiyetinin genişlemesini" arzulayan toprak beylerini de gücendirmek istemeyen Rus Kablukovlar, Manilovlar, Hertzenstein'lar ve benzeri mujik dostu burjuva liberaller gibi bir şeydi.

kaldırılması, feodalizmin yıkılması demektir, ama henüz sosyalist devrim demek değildir. 4° Köylüler, burjuvazinin, yani gericiliğe karşı onlar olmaksızın "güçsüz" kalan demokratik burjuvazinin "en doğal" müttefikleridirler.

Somut ulusal özellikler akılda tutulduğunda ve feodalizmin yerine serflik konulduğunda, bütün bu önermeler eksiksiz olarak 1905 Rusya'sına uygulanabilirler. Hiç kuşku yok ki, Marx'ın açıklığa kavuşturduğu Alman deneyimini öğrenerek, devrimin kesin zaferi için şu slogandan başka bir slogana ulaşamayız: proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü. Hiç kuşku yok ki, Marx'ın 1848'de direnen gericilerin ve hain burjuvazinin karşısına koyduğu "halk"ın bellibaşlı unsurları proletarya ve köylülüktür. Hiç kuşku yok ki, Rusya'da da liberal burjuvazi ve *Osvobojdenye* Birliğinin bayları, köylülüğe ihanet ediyorlar ve ihanet edeceklerdir, yani sahte bir reformla yetinecekler ve toprak beyleri ile köylüler arasındaki kesin savaşımda toprak beylerinin yanını tutacaklardır. Bu savaşımda köylüleri sonuna dek destekleyebilecek olan yalnızca proletaryadır. Ensonu, hiç kuşku yok ki, Rusya'da da köylü savaşımının başarısı, yani tüm toprakların köylülere devredilmesi, eksiksiz bir demokratik devrimi simgeleyecek ve kesin sonuçlarına götürülen devrimin toplumsal temelini oluşturacak, ama bu hiçbir zaman bir sosyalist devrim, ya da küçük-burjuva ideologlarının, sosyalist-devrimcilerin sözünü ettikleri "toplumsallaştırma" olmayacaktır. Köylü ayaklanmasının başarısı, demokratik devrimin zaferi, demokratik bir cumhuriyet temeli üzerinde sosyalizm uğruna gerçek ve kesin bir savaşımın yollarını açacaktır. Bu savaşımda, toprak sahibi bir sınıf olarak köylülük, burjuvazinin demokrasi uğruna savaşımında şimdi oynamakta oldu-

ğu tutarsız ve haince rolü oynayacaktır. Bunu unutmak, sosyalizmi unutmaktır, proletaryanın gerçek çıkarları ve görevleri açısından insanın kendisini ve başkalarını aldatmasıdır.

1848'de Marx'ın savunduğu görüşlerin ortaya konmasında herhangi bir eksik yan bırakmamak için, o zamanın Alman sosyal-demokrasisi (o dönemin dilini kullanacak olursak, proletaryanın komünist partisi) ile bugünün Rus sosyal-demokrasisi arasındaki temel bir ayrılığı kaydetmek gerekir. Mehring şöyle diyor:

"*Neue Rheinische Zeitung*, siyasal arenaya, 'demokrasi organı' olarak çıktı. Tüm makalelere egemen olan eğilimin bu olduğundan kuşku yoktur. Ama ilk planda, burjuvazininkiler karşısında proletaryanın çıkarlarını savunmaktan çok, mutlakiyete ve feodalizme karşı burjuva devrimin çıkarlarını savunuyordu. Devrim yılları sırasında, bu gazetenin sütunlarında bağımsız bir işçi sınıfı hareketi konusunda çok az şey yer alıyordu, ama şunu da unutmamak gerekir ki, bu gazeteyle birlikte Moll ve Schapper'in yönetiminde haftada iki kez Köln İşçileri Birliğinin[61] özel bir organı da çıkmaktaydı. Bununla birlikte, bu gazetenin en yetenekli beyni Stephan Born'un Paris ve Brüksel'de Marx ve Engels'in öğrencisi olmasına ve 1848'de gazetenin Berlin muhabiri bulunmasına karşın, *Neue Rheinische Zeitung*'un o zamanın Alman işçi sınıfı hareketine çok az eğilmiş olmasına bugünün okuru şaşacaktır. *Anılar*'ında Born, Marx ve Engels'in işçiler arasında kendisinin yürüttüğü ajitasyonu onaylamadıklarını gösterir tek sözcük olsun etmediklerini söylüyor. Ancak, Engels'in daha sonradan yaptığı açıklamalar, kendilerinin bu ajitasyonun yöntemleri konusunda, hiç değilse, hoşnutsuzluk duymuş olabileceklerini göstermektedir. Born'un, Almanya'nın büyük bir kesimindeki sınıf bilinci henüz tam olarak gelişmemiş

proletaryaya birçok ödünler, *Komünist Manifesto*'nun bakış açısından eleştirildiğinde iler-tutar yanı kalmayan ödünler vermek zorunda kalmış olması bakımından, gösterdikleri hoşnutsuzlukta haklıydılar. Born'un ajitasyonunu her şeye karşın oldukça yüksek bir düzeyde tutabilmiş olması bakımından, gösterdikleri hoşnutsuzlukta haksızdır. ... Kuşku yok ki, Marx ve Engels, işçi sınıfının birincil çıkarının, burjuva devrimi olabildiğince ileriye götürmek olduğu yolundaki düşüncelerinde, tarihsel ve siyasal açıdan haklıydılar. ... Nisan 1849'da işçilerin özel bir işçi örgütünden yana olduklarını açıklamaları ve özellikle Doğu Elbe [Doğu Prusya] proletaryası tarafından hazırlanmakta olan işçi kongresine katılma yolunda aldıkları karar, işçi sınıfı hareketinin basit içgüdüsünün nasıl en parlak düşünürlerin anlayışlarını bile düzeltebilme yeteneğine sahip bulunduğunu çarpıcı bir biçimde tanıtlamıştır."

Böylece, ancak Nisan 1849'da, devrimci bir gazetenin çıkmaya başlamasından aşağıyukarı bir yıl sonradır ki (*Neue Rheinische Zeitung*, yayına, 1 Haziran 1848'de başlamıştır), Marx ve Engels, özel bir işçi sınıfı örgütünden yana olduklarını açıklamışlardır! O zamana dek bir işçi sınıfı partisiyle herhangi bir örgütsel bağı olmayan bir "demokrasi organı" çıkarmakla yetiniyorlardı. Bugün, bize, korkunç ve olanaksız gibi görünen bu olgu, o günlerin Alman Sosyal-Demokrat Partisiyle, bugünün Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi arasında çok büyük farklar olduğunu açıkça göstermektedir. Bu olgu, Alman demokratik devriminde, hareketin proleter özelliklerinin, proleter akımın, ne denli az olduğunu göstermektedir (1848'de Almanya'nın hem ekonomik ve hem de siyasal geriliği —devlet bütünlüğüne sahip olmayışı— yüzünden). Bu dönemde ve daha sonrasında bağımsız bir proletarya partisinin örgütlendirilmesinin gereği konu-

sunda Marx'ın yineleyerek yaptığı açıklamaların değerlendirilmesinde, bu (örneğin Plehanov'un yaptığı gibi)* unutulmamalıdır. Marx, bu pratik sonuca, demokratik devrim deneyiminin bir sonucu olarak ancak aşağıyukarı bir yıl sonra varmıştır — bu sırada Almanya'da esmekte olan hava o denli darkafalı, o denli küçük-burjuvacaydı ki. Bu sonuç, bizim için, uluslararası sosyal-demokrasinin yarım yüzyıllık deneyiminin çok iyi bilinen ve somut bir kazanımıdır — temeli üzerinde Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisini örgütlemeye *başladığımız* bir kazanım. Bizim durumumuzda, örneğin proletaryanın sosyal-demokrat partisinin dışında kalan devrimci proleter gazeteleri, ya da bunların bir an için bile salt "demokrasi organları" olarak yayınlanmaları diye bir sorun sözkonusu olamaz.

Ama Marx ile Stephan Born arasında pek ortaya çıkmamış bulunan çelişki, bizim durumumuzda, devrimimizin demokratik akışı içersinde, kendisini çok daha güçlü bir biçimde ortaya koyan proletarya akımı yüzünden çok daha gelişmiş bir biçimde mevcuttur. Marx ve Engels'in Stephan Born tarafından yürütülen ajitasyon konusundaki olası hoşnutsuzluklarından sözederken Mehring, çok yumuşak ve kaçamaklı bir dil kullanmıştır. Engels'in Born hakkında 1885'te söyledikleri şunlardır (*Enthüllungen über den Kommunistenprozess zu Köln*, Zürih 1885 adlı yapıta yazdığı önsözde):

Komünist Birlik[62] üyeleri her yerde en uçtaki demokratik hareketin başında bulunmuşlar ve böylelikle Birliğin kusursuz bir devrimci eylem okulu olduğunu tanıtlamışlardır. "Birliğin etkin bir üyesi olarak Brüksel ve Paris'te çalışmış olan mürettip Stephan Born, Berlin'de oldukça yaygınlaşan ve 1850'ye dek varlığını sür-

* Parantez içindeki tümcecik, yalnızca Progress Publishers, Moscow 1970 basımında (s. 189) vardır. —*Sol Yayınları.*

düren İşçi Kardeşliğini (*Arbeiterverbrüderung*) kurmuştur. Ancak, siyasal bir kişi olmakta çok acele etmiş, ardına bir kalabalık takabilmek için her türden ayaktakımı (*Krethi und Plethi*) ile 'kardeşleşmiş' olan bu çok yetenekli Born, hiç de çelişmekte olan eğilimleri birleştirebilecek ve kargaşalığa ışık tutabilecek bir adam değildi. Bunun sonucu, derneğin resmî yayınlarında *Komünist Manifesto*'nun temsil ettiği görüşler, lonca anıları, lonca hevesleri, Louis Blanc ve Proudhon kırıntıları, himayecilik vb. ile birbirlerine karıştırılarak çorba haline getirilmişti; kısacası herkesi (*alle alles sein*) hoşnut etmek istemişlerdi. *Özellikle, grevler, sendikalar ve üretici kooperatifleri ile uğraşılıyor, ama her şeyden önce,* bunun, bu gibi şeylerin kalıcı bir temel üzerinde gerçekleştirilebilecekleri tek şey olan *bu alanın, önce siyasal zaferler yoluyla ele geçirilmesi sorun olduğu unutuluyordu* [İtalikler benimdir]. Daha sonra, gericiliğin zaferleri, kardeşliğin önderlerini devrimci savaşıma doğrudan katılmanın gerekliliğini kavramaya zorladığında, çevrelerine toplamış oldukları şaşkın yığın tarafından doğal olarak yalnız bırakılmışlardır. Born, Mayıs 1849 Dresden ayaklanmasına katıldı ve şans eseri olarak paçayı kurtardı. Ama proletaryanın büyük siyasal hareketinin tersine, İşçi Kardeşliğinin yalnızca kâğıt üzerinde kalan ve gericiliğin 1850'ye kadar, ve bazı şubelerini de daha sonraki yıllara kadar kapatmaya gerek duymadığı ikincil bir rol oynayan salt bir *Sonderbund* (ayrı bir birlik) olduğu ortaya çıktı. Gerçek adı Buttermilch* olan Born, siyasal bir kişi değil, artık

* Engels'i çevirirken, birinci baskıda Buttermilch sözcüğünü özel isim olarak değil de cins isim olarak almakla bir hata yaptım. Bu hata, doğal olarak, menşeviklerde büyük bir sevinç yarattı. Koltsov "Engels'i daha da derinleştirdiğimi" yazdı (makaleler derlemesi olan *İki Yıl*'da yeni basımı yapılmıştır) ve Plehanov şimdi bile bu hatayı *Tovariş*'te[63] anımsatıyor — kısacası, bu hata, Almanya'da 1848'in *işçi sınıfı hareketi*

Marx'ı lonca diline çevirmeyi bırakıp uysal Renan'ı kendi dalkavuk Almancasına çeviren bir küçük İsviçre profesörü oldu."[64]

Demokratik devrimde sosyal-demokrasinin iki taktiğini Engels işte böyle değerlendiriyordu!

Bizim yeni-iskracılar da ekonomizme eğilim duyuyorlar, ve hem de bunu monarşist burjuvaziden "gerçeği gördüler" övgüsünü almak için, akılalmaz bir çaba göstererek yapıyorlar. Bunlar da ekonomistlere yağ çekerek, "inisiyatif", "demokrasi", "özerklik", vb., vb. sloganlarıyla geri yığınları demagojik bir biçimde kendilerine çekerek, kendi çevrelerinde ne idüğü belirsiz bir kalabalık topluyorlar; bunların işçi birlikleri de çoğu kez yeni-*İskra*'nın Hlestakov tipi[65] sayfalarında kalmaktadır. Bunların sloganları ve kararları "proletaryanın büyük siyasal hareketi"nin görevlerini kavramada benzer bir başarısızlık ortaya koymaktadır.

*içindeki iki eğilim,* Born eğilimini (bizim ekonomistlere yakındır) ve marksist eğilim *sorununu geçiştirmek için mükemmel bir bahane* yaratmıştır. Born'un adıyla ilgili olsa bile, bir muhalifin hatasından yararlanmaktan daha doğal bir şey olamaz. Ama bir çeviri düzeltmesini iki taktik sorununun özünü geçiştirmek için kullanmak asıl sorundan kaçmak demektir. [*Yazarın 1907 baskısına notu.*]

# AÇIKLAYACI NOTLAR

[1] *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği,* Lenin tarafından Cenevre'de Haziran-Temmuz 1905'te yazıldı. Kitap 1905 Temmuzunun sonlarına doğru Cenevre'de, RSDİP'-nin Merkez Komitesi tarafından yayınlandı. Aynı yıl içinde Rusya'da iki kez daha yayınlandı. Birinci kez, RSDİP Merkez Komitesi tarafından, ikinci kez de partinin Moskova komitesi tarafından. Bu son baskı, 10.000 adetti.

Kitap, bütün ülkede, özellikle St. Petersburg, Moskova, Kazan, Tiflis ve Bakû'da, gizli olarak dağıtıldı. 19 Şubat 1907'-de St. Petersburg Basın Dairesi tarafından yasaklandı ve aynı yılın 22 Aralığında St. Petersburg mahkemeleri kitabın imhasına karar verdi. — 3.

[2] *Potemkin zırhlısındaki ayaklanma,* 14 (27) Haziran 1905'-te patlak verdi. Mürettebat, savaş gemisini bir genel grevin ge-

lişmekte bulunduğu Odesa limanına getirdi. Bununla birlikte, *Odesa* işçileriyle *Potemkin* tayfalarının birlikte hareket etmeleri için çok elverişli olan olanaklar kullanılamadı. Birbirini izleyen tutuklamalar Odesa bolşevik örgütünü zayıflatmıştı ve bu örgütte birlik yoktu. Menşevikler, silahlı ayaklanmaya karşıydılar ve işçilerle denizcilerin saldırı hareketine geçmelerini önlediler. Çar hükümeti, bütün Karadeniz filosuna *Potemkin* ayaklanmasını bastırma emrini verdi. Ama mürettebat bu savaş gemisine ateş açmayı reddetti. Subaylar, gemilerini geri çekmek zorunda kaldılar. Karadenizde onbir gün seyrettikten sonra *Potemkin* mürettebatı, yiyecek ve kömür yokluğundan, gemiyi bir Romanya limanına götürmek ve oradaki yetkililere teslim olmak zorunda kaldılar. Denizcilerin çoğunluğu yurtdışında kaldı. Rusya'ya dönenler tutuklandılar ve harp divanında yargılandılar.

Potemkin ayaklanması başarısız oldu, ama büyük bir savaş gemisinin mürettebatının devrime katılmış olması, otokrasiye karşı savaşımın gelişmesinde önemli bir aşama oldu. Lenin, buna, "Bir *devrim ordusunun nüvesini* kurma çabası" demiştir. — 7.

[3] *Proletari* ("Proleter"). — İllegal, haftalık bolşevik gazetesinin adı. RSDİP'nin resmî organı. Partinin Üçüncü Kongresinin bir kararına uygun olarak kurulmuştur. Lenin, Parti Merkez Komitesinin 27 Nisan (10 Mayıs) 1905 tarihli genel toplantısında alınan kararla *Proletari*'nin başına geçirildi.

*Proletari*, Cenevre'de, 14 (27) Mayıs 1905'ten 12 (25) Kasım 1905'e kadar, toplam 26 sayı yayınlandı. *Proletari*, eski leninist *İskra*'nın siyasetini sürdürdü ve bolşevik gazetesi *Vperyod* ile aynı yolu izledi.

Lenin, *Proletari*'ye, toplam olarak, 90 makale ve haber yazmıştır. Bu makaleler, yerel bolşevik dergilerde yeniden basılmış ya da broşürler halinde yayınlanmıştır.

Lenin'in Rusya'ya hareket etmesinden kısa bir süre sonra *Proletari*'nin yayını durduruldu. Son 25 ve 26'ncı sayılar V. Vorovski yönetiminde yayınlanmıştır. — 7.

[4] Sosyalist-Devrimci Partinin programı, 29 Aralık 1906'dan 6 Ocak 1906'ya kadar Finlandiya'da toplanmış olan birinci kongrede onaylanmıştı.

*Sosyalist-Devrimci Parti.* — 1901'in sonunda ve 1902'nin başlarında Rusya'da kurulan bir küçük-burjuva partisidir. Değişik narodnik grupları, *Revolutsiyonnaya Rossiya* ("Devrimci

Rusya", 1900-1905) adlı gazete ile *Vestnik Ruskoy Revolutsi* ("Rus Devrimi Habercisi", 1901-1905) adlı derginin çabalarıyla biraraya getirilmiş ve bu parti kurulmuştur. Sözkonusu gazete ve dergi, bu partinin organı idi. Sosyalist-devrimcilerin görüşleri, narodizmle revizyonizmin seçmeci bir karmasıydı. Lenin'in dediği gibi, onlar, "narodizmdeki yırtıkları, marksizmin oportünizmi eleştiri parçaları" ile yamamaya çalıştılar. Sosyalist-devrimciler, proletarya ile küçük mülk sahipleri arasında hiçbir sınıf farkı göremediler, köylülük arasındaki sınıfsal tabakalaşmayı ve çelişkileri gizlemeye çalıştılar ve devrimde proletaryanın önderlik rolünü reddettiler. Çarlık istibdadına karşı başlıca savaş yolu olarak gördükleri ve savundukları bireysel terörizm, devrimci harekete büyük zarar verdi.

Sosyalist-devrimcilerin tarım programı, özel toprak mülkiyetinin kaldırılmasını, toprağın köy topluluklarına, eşit tasarruf hakları çerçevesinde aktarılmasını ve kooperatiflerin geliştirilmesini öngörüyordu. Lenin'in, yalnızca toprakta özel mülkiyetin iptaliyle sermayenin egemenliği ve kitlelerin yoksulluğunun sona erdirilemeyeceğini gösterdiği gibi, "toprağın sosyalizasyonu" adı verilen bu programın sosyalizmle ilişkisi yoktu. Aynı zamanda eşit tasarruf hakkı istemi, niteliği gereği sosyalist olmasa bile, Lenin'in de işaret ettiği gibi, toprakbeyliğine yöneltilmiş olduğu kadarıyla, ilerici, devrimci demokratik bir nitelik taşıyordu.

Bolşevikler, sosyalist-devrimcilerin kendilerini sosyalist olarak yutturma çabalarının maskesini düşürdüler, köylü üzerinde etkin olabilmek için onlara karşı inatla savaştılar ve onların bireysel terörizm taktiklerinin, işçi sınıfı hareketine ne kadar zararlı olduğunu gösterdiler. Ancak, aynı zamanda çarlığa karşı savaşımda bolşevikler, sosyalist-devrimcilerle geçici anlaşmalar yaptılar. İlk Rus devrimi sırasında, partinin sağ kanadı ayrıldı ve legal Trudovik Halkçı Sosyalist Partisini kurdu. Bu parti, görüşlerinde, kadetlere (liberal-monarşist burjuvazinin partisine) yakındı. Partinin sol kanadı ise yarı-anarşist Maksimalist Birlik şekline girdi. Birinci Dünya Savaşı yıllarında, sosyalist-devrimcilerin çoğu, sosyal-şovenizmin görüşlerini benimsediler.

1917 Şubatında, burjuva demokratik devrimin zaferinden sonra, karşı-devrimci burjuva—büyük toprak sahipleri geçici hükümetinin başlıca dayanağı, menşeviklerin ve kadetlerin yanısıra sosyalist-devrimcilerdi. Bu karşı-devrimci hükümette,

partinin liderleri (Kerenski, Avksentiyev, Çernov) üye olarak bulunuyordu. Partinin sol kanadı, 1917 Kasımının sonunda, köylü yığınları üzerindeki etkisini korumak çabasıyla, bağımsız Sol Sosyalist-Devrimci Partisini meydana getirdi. Sovyet hükümetini resmen tanıdı ve bolşeviklerle bir anlaşmaya girdi, ama pek kısa bir süre sonra, yeniden Sovyet iktidarına karşı savaşıma girişti.

Dış müdahale ve iç savaş yıllarında sosyalist-devrimciler, karşı-devrimci, bozguncu eylemde bulundular, yabancı orduları ve beyaz generalleri etkin olarak desteklediler. Karşı-devrimci komplolara karıştılar, ve Sovyet devletinin ve Komünist Partisinin liderlerine karşı terörist hareketlere giriştiler. İç savaşın sona ermesinden sonra, sosyalist-devrimciler, düşmanca anti-sovyet eylemlerini, ülke içinde ve Beyaz muhacirler çevrelerinde sürdürdüler. — 8.

[5] *Narodizm.* — 1860'larda ve 1870'lerde Rus devrimci hareketi içersindeki bir küçük-burjuva eğilimi. Narodniklere göre kapitalizm Rusya'da rastlansal bir görüngüydü ve, bunun sonucu olarak proletarya Rusya'da gelişmeyecekti. Bunlar köylülüğü temel devrimci güç, ve köy komününü de sosyalizmin gelişmesinin temeli olarak görüyorlardı. Narodnik sosyalizmi, bilimsel sosyalizmden çok uzaklardaydı ve nesnel toplumsal gelişmeye dayandırılmamıştı.

Narodnikler sınıf savaşımı konusunda yanlış görüşlere sahiptiler ve tarihin, müstesna kişiler, "kahramanlar" tarafından yaratıldığı, yığınların, "sürü"nün ise bu kişilerin peşlerinden gittiği görüşündeydiler. Çarlığa karşı savaşta, bunlar, bireysel terörizm taktiklerine başvurdular.

Seksenlerde ve doksanlarda narodnikler çarlığa karşı uzlaşmacı taktikler güttüler, kulakların çıkarlarını savundular ve marksizme şiddetle saldırdılar. — 8.

[6] *Osvobojdenye* ("Kurtuluş"). — 1902 Haziranından, 1905 Ekimine kadar, P. B. Struve'nin yönetimi altında yurtdışında yayınlanan onbeş günlük gazete. Bu gazete, Rus liberal burjuvazisinin organıydı. 1903'te, gazetenin çevresinde liberal-monarşistler toplandılar ve (Ocak 1904'te) liberal-monarşist *Osvobojdenye* Birliğini kurdular. Bu birlik, 1905 Ekimine kadar yaşadı. Bu birliğin üyeleri, zemstvo anayasacılarıyla birlikte, Rusya'da başlıca burjuva partisi olan ve 1905'te kurulan Kadet Partisinin çekirdeğini meydana getirdiler. — 10.

[7] *Ekonomizm.* — Yüzyılın dönümünde Rus sosyal-demok-

rat hareket içersindeki oportünist bir eğilim; uluslararası oportünizmin Rus türü. Ekonomistler işçi sınıfı hareketinin görevlerini, daha yüksek ücretler, daha iyi çalışma koşulları, vb. uğruna girişilen iktisadî savaşım ile sınırlandırıyorlar ve siyasal savaşımın liberal burjuvazinin işi olması gerektiğini savunuyorlardı. İşçi sınıfı partisini olayların salt bir gözlemcisi ve kayıtçısı olmaya mahkûm ederek onun önder rolünü reddediyorlardı. Ekonomizm, işçi sınıfını devrimci yoldan ayırma ve onu burjuvazinin bir eklentisi haline getirme tehlikesi yaratıyordu. Lenin'in *İskra*'sı ekonomizmle savaşımda önemli bir rol oynamıştır. Lenin, ekonomizmin ideolojik olarak altedilmesi işini *Ne Yapmalı?* adlı kitabıyla tamamlamıştır. — 10.

[8] *İskra* ("Kıvılcım"). — Lenin'in 1900 yılında kurmuş olduğu, bütün Rusya için ilk illegal gazete. Bu gazete, ekonomistlerin yenilmesinde, dağınık haldeki sosyal-demokrat grupların birleştirilmesinde ve Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin İkinci Kongresinin hazırlanmasında kesin ve etkin bir rol oynadı.

Polis baskısından ötürü, çarlık Rusyası içinde bir devrimci gazetenin yayınlanması olanaksızdı. Daha Sibirya'da sürgündeyken, Lenin, yurtdışında bir gazetenin yayınlanması planını bütün ayrıntılarıyla uygulamaya girişti.

Lenin'in *İskra*'sının ilk sayısı 11 (24) Aralık 1900'de Leipzig'de çıktı. Bundan sonra Münih'te, (Temmuz 1902'den sonra) Londra'da ve 1903 ilkyazından başlayarak da Cenevre'de yayınlandı.

*İskra'nın* yazıkurulunda V. İ. Lenin, G. V. Plehanov, Y. O. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov ve V. İ. Zasuliç vardı. İlk günlerde sekreteri İ. G. Smdoviç-Leman idi. Daha sonra, 1901 ilkyazında N. K. Krupskaya, yazıkurulu sekreteri oldu; Krupskaya, aynı zamanda *İskra*'nın Rusya'daki sosyal-demokrat örgütlerle yazışmalarını da yönetiyordu. Lenin, fiilen yazıkurulu başkanı ve *İskra*'nın bütün eylemlerinin yöneticisiydi. *İskra'*da yazdığı yazılar, partinin kurulmasıyla, Rus proletaryasının sınıf savaşımıyla ilgili bütün temel sorunları ve uluslararası sahnedeki bellibaşlı olayları ele alır.

*İskra*'nın çizgisini benimseyen RSDİP grupları ve komiteleri, St. Petersburg, Moskova ve Samara da dahil olmak üzere, Rusya'nın birçok kentinde kuruldu.

*İskra* örgütleri, Lenin'in eğittiği profesyonel devrimciler tarafından kuruluyor ve onların yönetimi altında çalışıyordu

(N. E. Bauman, İ. V. Babuşkin, S. İ. Gusev, M. İ. Kalinin, G. M. Kırjijanovski bunlar arasındaydı)

Lenin'in girişimiyle ve onun doğrudan katılmasıyla *İskra*'nın yazıkurulu, partinin program taslağını hazırladı (n° 21'-de yayınlanmıştır) ve 1903 Temmuz-Ağustosunda toplanan RSDİP İkinci Kongresi düzenlendi.

O zamana kadar Rusya'daki yerel sosyal-demokrat örgütlerin çoğunluğu *İskra* ile ilişki kurmuşlardı. Onun taktiklerini, programını ve örgütlenme planını benimsiyorlar ve *İskra*'yı yol gösterici organ olarak kabul ediyorlardı. İkinci Kongre, özel bir kararla, partiyi kurma uğrundaki savaşımında oynamış olduğu önemli rolü belirtti, ve *İskra*'yı RSDİP'nin merkez organı olarak kabul etti.

İkinci Kongre, Lenin, Plehanov ve Martov'u, *İskra*'nın yazıkurulu olarak seçmişti. Eski altı yazıkurulu üyesinin yazıkurulunda kalması gerektiğinde direnen Martov, kongrenin kararlarına karşın, *İskra* yazıkurulunda çalışmayı kabul etmedi ve gazetenin 46-51'inci sayıları Lenin ile Plehanov tarafından yayınlandı. Bundan sonra Plehanov, menşeviklerden yana bir tutumu benimsedi ve parti kongresinin görevden uzaklaştırmış olduğu bütün eski menşevik yazıkurulu üyelerinin kurula alınmalarını istedi. Lenin, bunu kabul etmedi ve 19 Ekim (1 Kasım) 1903'te yazıkurulu üyeliğinden çekildi; Merkez Komitesine seçildi ve menşevik oportünistlere karşı buradan savaşım verdi, *İskra*'nın 52'nci sayısını tek başına Plehanov yayınladı 13 (26) Kasım 1903'te kendi başına hareket eden ve kongreye meydan okuyan Plehanov, eski menşevik üyeleri yazıkuruluna aldı. *İskra*'nın 52'nci sayısından itibaren menşevikler, *İskra*'yı kendi organları haline getirdiler. Artık bolşevik eski-*İskra*'nın yerini, menşevik yeni-*İskra* almıştı. — 10.

[9] *Buligin Komisyonu.* — Adını, bir imparatorluk buyrultusuyla 1905 Şubatında kurulan komisyonun başında bulunan İçişleri Bakanı Buligin'den almaktadır. Komisyon, istişarî yetkileri olan Devlet Dumasının kurulmasını öngören bir yasa tasarısını ve Duma seçimleri yönetmeliğini hazırladı. Yasa ve yönetmelik, çarın, 6 (19) Ağustos 1905 bildirisinde ilân edildi. Seçim hakkı yalnızca büyük toprak sahiplerine, kapitalistlere ve az sayıda zengin köylülere tanınmaktaydı. Bolşevikler, Buligin Dumasının aktif olarak boykot edilmesi için kampanya açtılar, ve hükümetin Dumayı toplama çabaları, yükselen devrimin etkisi ile başarısızlığa uğradı. — 12.

[10] *Anayasacı-Demokratlar* (Kadetler). — Anayasacı-Demokrat Partinin, Rusya'daki liberal-monarşist burjuvazinin önde gelen partisinin üyeleri. Kadet Partisi, Ekim 1905'te kuruldu; burjuvazinin, büyük toprak sahiplerinin, burjuva aydınlarının temsilcilerini içeriyordu. Çalışan halkı aldatmak için, kadetler, kendilerine "halkın özgürlüğü partisi" adını verdiler, ama, aslında, bir anayasal monarşi isteminin ötesine geçemediler. Kadetler, devrimci harekete karşı savaşım verdiler, esas amaçları, çar ve feodal toprak beyleri ile iktidarı paylaşmaktı. Birinci Dünya Savaşı sırasında (1914-18), kadetler, çar hükümetinin ilhakçı dış siyasetini etkin bir biçimde desteklediler. Şubat burjuva demokratik devrimi sırasında monarşiyi kurtarmaya çalıştılar. Gerici burjuva hükümetinde kilit noktaları ellerinde tutan kadetler, halka karşı karşı-devrimci bir siyaset izlediler. Ekim sosyalist devriminin zaferinden sonra kadetler, Sovyet iktidarının uzlaşmaz düşmanı oldular ve karşı-devrimcilerin bütün silahlı hareketlerinde ve müdahalecilerin savaşımında etkin bir rol oynadılar. Müdahalecilerin ve beyaz muhafızların bozguna uğratılmalarından sonra kadetler, yurtdışına kaçtılar ama anti-sovyet karşı-devrimci eylemlerini bırakmadılar. — 13.

[11] *Millerandizm.* — Adını, 1899'da Fransa'daki gerici burjuva hükümetine ticaret bakanı olarak katılan Fransız sosyalist-reformist Millerand'dan alan oportünist bir akım. Millerand'ın burjuva hükümetine girmesi, oportünist sosyal-demokrat önderlerin izledikleri sınıf işbirliği siyasetinin, bu önderlerin devrimci savaşımı reddedişlerinin ve çalışan halka ihanetlerinin bir örneği olmuştur. — 23.

[12] *Paris Komünü.* — 18 Mart 1871'de ayaklanan Paris işçileri tarafından kurulmuştu. Komün, proletarya diktatörlüğünün tarihteki ilk hükümetiydi ve 18 Mart 1871'den 28 Mayıs 1971'e kadar yaşayabildi. Bkz: Marx, Engels, Lenin, *Paris Komünü Üzerine,* Sol Yayınları, Ankara 1977. — 24.

[13] *Kanlı 9 (22) Ocak (1905).* — İlk Rus devriminin başladığı gün, Papaz Gapon'un örgütlendirdiği ve polisin desteklediği bir legal işçi örgütü, üyesi bulunan 4 işçinin Putliov fabrikalarından kovulması üzerine bir grev hareketi başlattı. Grev hızla yayıldı. Çara sunulmak üzere Gapon tarafından kaleme alınan bir dilekçe, işçi toplantılarında kabul edildi. 9 (22) Ocak sabahı kentin bütün semtlerinden yığın halinde yürüyen Petersburg proleterleri, ellerinde ikonlar ve çarın portreleri olmak üzere Kışlık Saraya doğru ilerlediler. Hükümet çılgına

dönmüştü. General Trepov, Kışlık Sarayın pencereleri önünde, köprü başlarında ve mahalle aralarında, dilekçecilere ateş ettirdi. Kazaklar, gösteride bulunan işçilere kılıç hücumuna geçtiler. Bin işçi öldü ve iki binden fazlası yaralandı.

Silahsız işçilerin bu soğukkanlı katliamı Rusya'nın her yerinde "kahrolsun otokrasi" sloganı altında siyasal yığın grevlerini ve gösterilerini başlattı. 9 Ocak olayları 1905-07 Devriminin başlangıcı oldu. — 27.

[14] *Frankfurt Parlamentosu.* — Mart 1848 Devriminin ordudan toplanmış olan tüm-Almanya Ulusal Meclisi. Bu meclis, mutlakiyete ve Almanya'nın parçalanmasına karşı kararlı bir savaşım için yığınları örgütleyeceği yerde, zamanını, imparatorluk anayasasını tartışmakla geçirmiştir. — 28.

[15] *Neue Rheinische Zeitung.* — 1 Haziran 1848'den 19 Mayıs 1849'a kadar Karl Marx'ın yönetimi altında Köln'de yayınlanan günlük bir gazete. Bu gazete, yığınları karşı-devrimle savaşmaya çağırmış, sağlam, uzlaşmaz bir enternasyonalist siyaset izlemiş ve Prusya hükümetinin ve Köln yetkililerinin maskesini düşürmüştür. Bu, gazetenin feodal-monarşist ve liberal-burjuva basın tarafından ve Prusya hükümeti tarafından baskıya uğramasına yolaçmıştır.

Mayıs 1849'da, karşı-devrimci saldırı sırasında Avusturya hükümeti, Marx'ı, Prusya yurttaşlığını elde edemeyince, sınırdışı etmiştir. Marx'ın ardından gazetenin diğer yöneticilerinin sınırdışı edilmesi sonucu, gazete yayınına son vermişti. — 28.

[16] *Sosyal-Demokrat.* — 1905'te Nisan ve Kasım ayları arasında Tiflis'te yayınlanan Gürcü dilinde illegal menşevik gazete. Burada sözkonusu edilen "*Zemski Sobor* ve Taktiklerimiz" başlıklı yazı, kafkas menşeviklerinin önderi Noe Jordanya tarafından yazılmıştır. Bu kitabın Yedinci Bölümünde bu yazının ayrıntılı bir eleştirisini bulacaksınız. — 31.

[17] *Kara-yüzler.* — Devrimci harekete karşı savaşmak üzere çar polisi tarafından kurulan monarşist çeteler. Bunlar devrimcileri katlediyorlardı; ilerici aydınlara karşı saldırılar ve Yahudi katliamları düzenliyorlardı. — 31.

[18] *Şipov'vari Anayasa.* — Şipov'un hazırladığı devlet yapısı tasarısına Lenin'in taktığı ad. Devrimin kapsamını daraltma ve ayrıca çarlık hükümetinden zemstvoların yararına bazı ödünler elde etmek çabasıyla Şipov, çara bağlı istişarî nitelikte temsilî bir organ kurulmasını önerdi. Bu türden bir pazarlıkla,

ılımlı liberaller, yığınları aldatmak, monarşiyi korumak ve aynı zamanda da kendileri için bazı siyasal haklar elde etmek istediler.

D. N. Şipov (1851-1920). — Ilımlı liberal. Sağ kanadını yönettiği zemstvolar kongresinin örgütlendiricisi. 1905'ten itibaren (17 Ekim 1905 İmparatorluk Bildirisi sınırları içinde yer alan) *Oktobristler Partisi*nin liderlerinden biri oldu. Bu parti, sıkıyönetim mahkemelerini tasvip edince, partiden ayrıldı. Ekim Devriminden sonra "Ulusal Merkez" adındaki karşı-devrimci örgütün başlarından biri oldu. — 33.

[19] *Ruskaya Starina.* — 1870'ten 1918'e kadar St. Petersburg'da yayınlanan aylık tarih dergisi. — 41.

[20] Marx, Engels, *Seçme Yapıtlar, 1,* Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 14. — 42.

[21] Bkz: 6 nolu açıklayıcı not. — 45.

[22] *Ruskiye Vedomosti.* — 1863'ten itibaren Moskova'da yayınlanan bir gazete: ılımlı liberal aydınların görüşlerini yansıtıyordu. 1905'te anayasacı-demokratların sağ kanadının organı oldu. 1918'de öteki karşı-devrimci gazetelerle birlikte yayınına son verdi. — 53.

[23] *Sin Oteçestva* ("Vatanın Evlâdı"). — 1856'dan 1900'e kadar St. Petersburg'da yayınlanan liberal günlük gazete. Daha sonra 18 Kasım (1 Aralık) 1904'ten itibaren de yayınlandı. Gazetenin yazarları, *Osvobojdenye* eğilimini ve çeşitli narodnik görüşleri temsil ediyorlardı. 15 (28) Kasım 1905'ten sonra sosyalist-devrimcilerin organı oldu. 2 (15) Aralık 1905'te kapatıldı. — 53.

[24] *Atkılı Adam.* — Çehov'un aynı adı taşıyan öyküsünün kahramanı, her türlü yeniliğe ya da girişime karşı nefret duyan darkafalı küçük-burjuva tipini temsil eder. — 55.

[25] Lenin, *Aus dem Literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle, Herausgegeben von Franz Mehring,* Band III, Stuttgart 1902, s. 211 adlı kitaba değinmektedir. — 62.

[26] *Jirondenler ve Jakobenler.* — 18. yüzyılın sonlarındaki burjuva devrimi sırasında Fransız burjuvazisinin iki siyasal grubu. Jirondenler ılımlı burjuvazinin çıkarlarını dile getiriyorlar ve monarşiyle uzlaşmaya çalışarak devrim ile karşı-devrim arasında yalpalıyorlardı. Jakobenler ise mutlakiyete ve feodalizme son vermek isteyen daha kararlı burjuvaziyi ve devrimci demokratları temsil ediyorlardı. Bunlar, jironden yöne-

timini deviren ve jakoben diktatörlüğünün kurulmasına yolaçmış bulunan 31 Mayıs—2 Haziran 1973 halk ayaklanmasının başını çekmişlerdir.

Çağdaş Rus sosyal-demokrasinin jirondenleri sözleriyle, Lenin, Rus sosyal-demokrat hareketi içerisindeki oportünist eğilimi temsil eden menşevikleri kastetmektedir. — 62.

[27] *Vperyod* Y a n d a ş l a r ı, "Kongre" Grubu, *Proletari* Y a n d a ş l a r ı. — Partinin Üçüncü Kongresini toplamış ve *Vperyod* ve *Proletari* gazetelerini çıkarmış olan bolşevikler. — 63.

[28] Burada kastedilen Starover'in (menşevik A. N. Potresov'un takma adı) tezgâhlamış olduğu, ve RSDİP İkinci Kongresinin kabul ettiği, liberallere karşı tutumla ilgili karardır. Lenin, bu kararı, "İşçi Sınıfı ve Burjuva Demokrasisi" başlıklı makalesinde eleştirmiştir. — 64.

[29] Burada 14-15 (27-28) Mayıs 1905'te Tsuşima adası yakınında yeralan ve çarlık donanmasının yenilgisiyle sona eren deniz savaşı kastedilmektedir. — 67.

[30] *Zemstvo.* — 1864'te çarlık Rusya'sının merkez eyaletlerinde kurulmuş kendi kendilerini yöneten yerel kırsal organlar. Zemstvolara egemen olanlar soylulardı ve bu organların yetkileri salt yerel iktisadî ve toplumsal konularla sınırlıydı (hastane ve yol yapımı, istatistikler, sigorta vb.). Eyalet valilerinin ve içişleri bakanlığının denetimi altında bulunuyorlardı ve içişleri bakanlığının, hükümetin hoşnut olmadığı her türlü kararı veto etme hakkı vardı. — 68.

[31] Bu deyim, Lenin tarafından, parlamenter sistemi her şey sayan ve parlamenter faaliyeti biricik siyasal savaşım biçimi olarak kabul eden oportünistler için kullanılmıştır. — 70.

[32] Alman Sosyal-Demokrat Partisinin 6-12 Ekim 1895 Breslau Kongresinde tarım programı tasarısı üzerine tartışmalarda görüş ayrılıkları çıkmıştı. Taslak birtakım çok önemli hatalar içeriyordu; bunlardan biri, proleter partisini, bir "halk" partisi haline dönüştürme eğilimiydi. Bebel ve Liebknecht taslağı desteklemekle oportünistlere katılırlarken, Kautsky, Clara Zetkin ve öteki sosyal-demokratlar bunu şiddetle eleştiriyorlardı. Kongre büyük bir çoğunlukla (158'e karşı 63) taslağı reddetti. — 74.

[33] *Raboçeye Dyelo* ("İşçi Davası"). — Yurtdışındaki Rus Sosyal-Demokratlar Birliğinin organı olarak Nisan 1899'dan Şubat 1902'ye kadar Cenevre'de düzensiz aralıklarla çıkan eko-

nomist bir dergi. Toplam olarak oniki sayısı çıkmıştır. Ekonomistleri, ya da Rusya dışındaki *Raboçeye Dyelo* yandaşlarını biraraya getiren bir merkezdi. Dergi, Bernstein'ın ve Rus sosyal-demokratların taktiksel sorunlarına ve örgütsel görevlerine karşı oportünist bir tutum takınmıştı. Proletaryanın siyasal savaşımını iktisadî savaşıma *bağımlı* kılmayı *öngören* oportünist düşünceyi yayıyor, işçi sınıfı hareketinin kendiliğindenliğini fetiş haline getiriyor ve partinin önder rolünü reddediyordu. *Raboçeye Dyelo* yandaşları 1903'teki İkinci Kongrede partinin aşırı sağ oportünist kanadını temsil etmekteydi. — 79.

[34] Burada sözkonusu edilen Nadejdin'in leninist *İskra* planına karşı basında yaptığı hücumdur. (Nadejdin, Y. O. Zelenski'nin *takma adıydı.*) Lenin, bu hücumu daha 1902'de *Ne Yapmalı?* yapıtında eleştirmiştir. — 79.

[35] *Bernştaynculık.* — Uluslararası sosyal-demokraside antimarksist bir akım. 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıktı ve Marx'ın devrim teorisini burjuva liberalizmi zihniyeti ile gözden geçirme yolunda çaba harcayan sosyal-demokrat Eduard Bernstein'ın adını taşıdı. Rusya'da bu akımı "legal marksistler", ekonomistler, bundcular ve menşevikler temsil etmişlerdir. — 87.

[36] Burada sözü edilen, bolşevik *Vperyod* n° 13 ve 14'te yayınlanan Lenin'in "Sosyal-Demokrasi ve Geçici Devrim Hükümeti" ile "Proletaryanın ve Köylülüğün Devrimci-Demokratik Diktatörlüğü" başlıklı yazılarıdır. — 90.

[37] Lenin, burada, eski Paris Komünü üyeleri olan Londra blankiciler grubunun 1874'te yayınladıkları programı kastetmektedir. (Bkz: F. Engels, "Programm der blanquistischen Kommuneflüchtlinge", *Internationales aus dem Volkstaat,* Berlin 1957, s. 47-56.)

Blankiciler, ileri gelen devrimci ve ütopik komünizmin temsilcisi Louis Auguste Blanqui'nin (1805-81) başında bulunduğu Fransız sosyalist hareketindeki akımın yandaşlarıydılar.

Lenin'in yazdığı gibi, blankiciler, "insanlığın ücret köleliğinden, proletaryanın sınıf savaşıyla değil, küçük bir aydınlar azınlığının bir komplosuyla kurtulabileceğini" umuyorlardı. Blankiciler, bir ayaklanmanın başarıya ulaşması için somut koşulları hesaba katmazlardı, ve devrimci bir parti yerine bir avuç komplocunun eylemini yeğ sayarak yığınlarla bağ kurmayı küçümserlerdi. — 93.

[38] Alman Sosyal-Demokrasisinin *Erfurt Programı,* Ekim 1891'de Erfurt'ta toplanan bir kongrede kabul edildi. Progra-

mın temeli kapitalist üretim biçiminin yıkılmaya ve yerini sosyalist üretim biçimine terketmeye mahkûm olduğunu söyleyen marksist önermeye dayanmaktaydı. Program siyasal savaşımı işçi sınıfının yürütmesinin gereğini vurguluyor ve proletaryanın rolünü bu savaşıma önderlik etmek olarak tanımlıyordu. Ama oportünizme verilmiş ciddî ödünlerden arınmış değildi. (Bu programın bir eleştirisi için bkz: K. Marx, F. Engels, *Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 93-110.) Ancak Alman sosyal-demokrat önderler Engels'in eleştirisini parti tabanından gizlemişler ve programa son biçimini verirlerken bu eleştiriyi görmezden gelmişlerdir. Lenin, proletarya diktatörlüğü ruhunun atlanmış olmasını, programın temel eksikliği olarak görmüş ve bunu, oportünizme verilmiş korkakça bir ödün olarak nitelendirmiştir. — 100.

[39] Temmuz 1905'te Lenin, *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği*'nin onuncu bölümüne bir not yazdı. Bu not, kitabın ilk basılışında yayınlanmamıştır. İlk olarak 1926'da *Lenin'den Seçmeler*'in 5. cildinde çıktı. — 101.

[40] Bkz: K. Marx and F. Engels *Selected Correspondence*, Moscow 1965, s. 468-472. — 101.

[41] *Bakuninciler*. — Anarşist teorisyen ve marksizmin ve bilimsel sosyalizmin muhalifi Bakunin'in izleyicileri. Bakunin, proletarya diktatörlüğü de dahil olmak üzere her türlü devlet biçimini reddetmiş ve proletaryanın tarihsel misyonunu anlayamamıştır. Bakuninciler "müstesna" kişilerden oluşan gizli bir devrimci birliğin halk ayaklanmalarını örgütleyeceğine ve bunlara önderlik edeceğine inanıyorlardı. Rus köylülerinin derhal bir ayaklanmaya hazır olduğunu söylüyorlardı. Bunların serüvenci komplo, terörizm ve aceleci ayaklanma taktikleri, ayaklanma konusundaki marksist öğretilere düşmandı. Bakuninclik narodizmin ideolojik kaynaklarından biriydi. — 111.

[42] Lenin, burada, "Geçici Devrim Hükümeti Üzerine" başlıklı makalesini, ve aynı zamanda F. Engels'in Lenin'in burada sözünü ettiği bakununcilerin kararını eleştirdiği *Die Bakunisten an der Arbeit. Denkschrift über den Aufstand in Spanien im Sommer 1873* başlıklı yazısını gözönünde bulundurmaktadır. (Bkz: *Der Volksstaat*, n° 105, 106, 107, 1873.) — 111.

[43] *Credo*. — 1899'da bir ekonomistler grubunun kaleme aldığı bildiriye verilen addır. (Bu grupta S. Prokopoviç, Y. Kuskova ve başkaları bulunmaktaydı, bunlar, sonradan, anayasacı-demokrat olmuslardır.) Bu bildiride Rus ekonomizminin opor-

tünistliği en açık biçimde ifade edilmekteydi. Lenin, ekonomist görüşleri suçlayan sert bir protestoyla ("Rus Sosyal-Demokratlarının Bir Protestosu"), *Credo'ya* karşı çıktı. — 114.

[44] *Raboçaya Mıysl* ("İşçi Düşüncesi"). — Ekim 1897'den Aralık 1902'ye kadar yayınlanmıştır. Ekonomistlerin gazetesidir. 3-11'inci sayıları ile 16'ncı sayısı Berlin'de ve ötekiler St. Petersburg'da olmak üzere 16 sayı yayınlanmıştır. Lenin, *İskra*'da çıkan bazı yazılarında, *Raboçaya Mıysl*'ın savunduğu fikirleri, uluslararası oportünizmin değişik bir biçimi olarak eleştirir.

*Ayrı Ek.* — Eylül 1899'da *Raboçaya Mıysl* yöneticileri tarafından yayınlanmış bir broşür. Bu broşür ve özellikle de, R. M. imzasını taşıyan "Gerçeğimiz" makalesi açık oportünist görüşler getiriyordu. — 114.

[45] Burada atıfta bulunulan, Marx'ın *Zur Kritik der Hegelschen Rechtphilosophie*, MEGA, 1. Abt., Bd. 1, s. 614'teki sözleridir. — 114.

[46] *L'Hummanité.* — 1904'te, Jean Jaurès tarafından Fransız Sosyalist Partisinin organı olarak kurulan günlük gazete. Birinci Dünya Savaşı sırasında bu gazete, partinin aşırı sağ kanadının sözcülüğünü yapmış ve sosyal-şovenist bir tutum takınmıştır. Aralık 1920'de Sosyalist Partinin Tours Kongresinde bu partinin bölünmesinden ve Fransız Komünist Partisinin kurulmasından az sonra, gazete, Komünist Partisinin organı olarak yayınına devam etti. Şimdi Paris'te Fransız Komünist Partisinin merkezi organı olarak çıkmaktadır. — 116.

[47] *Varlin, Louis-Eugène* (1839-71). — Fransız işçisi ve I. Enternasyonalin lideri, 1871 Paris Komünü ulusal muhafız merkez komitesi üyesi. — 128.

[48] Burada sözü edilen, 1905'te menşeviklerin Cenevre Konferansında kabul edilen "*örgütlenme kuralları*"dır. Bu "kurallar" "Geriye Doğru Bir Üçüncü Adım" adlı makalesinde ve "*İşçilerin Partideki Bölünme Konusundaki Tutumu* Broşürüne Önsöz"de Lenin tarafından da eleştirilmiştir. — 130.

[49] Bkz: Karl Marx, *Fransa'da Sınıf Savaşımları*, s. 136. — 134.

[50] *Brentano, Lujo* (1844-1931). — Alman iktisatçısı, marksizmin bir burjuva çarpıtması olan burjuva reformist öğretinin yazarı. Brentano, kapitalist toplumda "toplumsal barış" öğütlemiş ve kapitalizmin toplumsal çelişkilerinin sınıf savaşımı olmaksızın çözülmesinin olanaklı olduğunu, işçi sorununun çö-

zülebileceğini, işçilerin ve kapitalistlerin çıkarlarının reformist sendikaların kurulmasıyla ve fabrika yasalarıyla uzlaştırılacağını öne sürmüştür. Marksist sözler ardına gizlenen Brentano ve yandaşları, işçi hareketini burjuvazinin çıkarlarına bağımlı kılmaya çalışmışlardır. — 143.

[51] *Hirsch-Duncker Sendikaları.* — 1868'de burjuva ilericileri Hirsch ve Duncker tarafından Almanya'da kurulmuş reformist sendikalar. Emek ve sermayenin "sınıfsal çıkarlarının uyumluluğu"nu savunmuşlar, sendikaların kapılarını ardına kadar kapitalistlere açmışlar ve grev savaşımının yararını reddetmişlerdir. İşçilerin kapitalist baskıdan kapitalist toplumun çerçevesi içinde devlet yasaları sayesinde ve sendikalar içinde örgütlenmekle kurtulabileceklerini iddia etmişlerdir. Bunlar sendikaların temel işlevini işçiler ile kapitalistler arasında ve fon toplamakta aracılık etmek olarak görmüşlerdir. Sendikalar, salt karşılıklı dayanışma birlikleri ve kültürel ve eğitsel örgütler durumuna indirgenmişlerdi. Hirsch-Duncker Sendikaları Mayıs 1933'e dek varlıklarını sürdürdüler ve burjuvazinin çabalarına ve hükümet desteğine karşın, hiçbir zaman Alman işçi sınıfı hareketinde ciddî bir etmen haline gelemediler. 1933'te Hirsch-Duncker Sendikalarının önderleri faşist "işçi cephesi"ne katıldılar. — 143.

[52] *Zarya* ("Şafak"). — 1901-1902'de *İskra* yöneticileri tarafından Stuttgrat'ta yayınlanmış bilimsel ve siyasal marksist bir dergi. Tüm olarak dört sayı (üç kitap halinde) çıkmıştır. Dergi, uluslararası revizyonizmi ve Rus revizyonistlerini eleştirmiş ve marksizmin teorik temellerini savunmuştur. — 150.

[53] *Moskovskiye Vedemosti.* — 1956'da kurulmuş olan Rusya'nın en eski gazetesi. 19. yüzyılın altmışlarından itibaren toprak beylerinin ve kilisenin en gerici monarşist kesimlerinin görüşlerini dile getirmiştir. 1905'te kara-yüzlerin bellibaşlı organlarından biri haline gelmiştir; 1917 Ekim Devriminden sonra yasaklanmıştır. — 154.

[54] *Franz-Mehring* (1846-1919). — Alman sosyal-demokrasisinin önde gelen sol kanat liderlerinden, tarihçi ve yazar. Devrimci Spartaküs Ligasının kurucularındandı, ve sonra Almanya Komünist Partisine katıldı. — 156.

[55] Bkz: K. Marx, F. Engels, *Werke*, Dietz Verlag, Berlin 1954, Bd. 5, s. 402. — 158.

[56] *İbid.*, s. 40. — 158.

[57] *İbid.*, s. — 41. — 159.

[58] *İbid.*, s. 14. — 159.

[59] *İbid.*, s. 64-65. — 161.

[60] *İbid.*, s. 282-285. — 162.

[61] Köln İşçileri Birliğinin organı. Başlangıçta adı *Zeitung des Arbeiter-Vereins zu Köln* idi. Başlık altı *Frieiheit, Bruderlichkeit, Arbeit* ("Özgürlük, Kardeşlik, Emek") idi. 1848'in Nisanı ile Ekimi arasında 40 sayı çıktı, ve Ekim 1848 ile Haziran 1849 arasında da 23 sayı çıktı. İkinci dönemde gazetenin altbaşlığı, gazetenin asıl adı oldu. — 164.

[62] *Komünist Birlik.* — Devrimci proletaryanın ilk uluslararası örgütü, 1847 yazında devrimci proleter örgütleri delegeleri kongresi tarafından Londra'da kuruldu. Birlik, Karl Marx ve Friedrich Engels tarafından örgütlendi ve yönetildi. Marx ve Engels, Birliğin yönergesi ile örgütün programı, *Komünist Parti Manifestosu*'nu yazdılar. Birliğin amaçları, burjuvazinin devrilmesi, eski burjuva topluma son verilmesi ve sınıfların ve özel mülkiyetin bulunmadığı yeni bir toplumun kurulmasıydı. Birlik, 1852'ye kadar varlığını sürdürdü. İleri gelen üyeleri daha sonra I. Enternasyonalin kuruluşunda başrolü oynadılar. — 166.

[63] *Tovariş* ("Yoldaş"). — Mart 1906'dan 30 Aralık 1907'ye (12 Ocak 1908'e) kadar St. Petersburg'da yayınlanan günlük gazete. Her ne kadar belli bir partinin organı olmadıysa da, gerçekte sol kanat anayasacı-demokratların sözcülüğünü etti ve menşeviklerin yazılarını yayınladı. — 167.

[64] Bkz. K. Marx and F. Engels, *Selected Works*, Moscow 1970, c. III, s. 185-186. — 168.

[65] *Hlestakov.* — Gogol'ün *Müfettiş* adlı komedisinin baş kahramanı, palavracı ve yalancı bir tip. — 168.

SOL YAYINLARI. Sorumlu Yönetmen: Muzaffer Erdost. Yönetim Yeri: Kızılırmak Sokak, 23/2, Ankara.